מסכת עירובין

עם פירוש גמרא ופירושה
ותבנית ש"ס נהרדעא החדש

חלק יב
דף עו-פב

©
כל הזכויות שמורות

יצא לאור ע"י
מכון 'תלמוד והלכה'
רחוב מנחם משיב 12
ירושלים

מהדורת ביקורת

להזמנות מרוכזות לשיעורי הדף היומי
053-3129507

כל הערה והוספה תתקבל בברכה
בפקס 08-9298155

תבנית הש"ס:

ניקוד:
דיקטה

שערים ועימוד:
דוד לוי
050-4130067

סדר הלימוד משבת קודש ו חשון תשפ"א
עד יום שישי יב חשון תשפ"א

דף היומי מסכת עירובין דף עו עד דף פב

הנושאים המרכזיים:

דף עו

- עירוב בין ב' חצרות, או ביזב' בתים שיש ביניהם כותל ויש בו חלון
- שיעור חלון עגול
- ביתא כמאן מליא דמיא (לול הפתוח מבית לעליה אם צריך סולם)

דף עז

- טלטול בראש כותל שבין חצרות, כשרחב ד' או פחות (מקום פטור ברשויות דאורייתא ודרבנן)
- טלטול בכותל שצידו אחד גבוה ואחד נמוך
- מיעוט כותל שבין שתי חצרות (עקר חוליא, כפה ספל, סולם מצרי, סולם צורי, איצטבא ע"ג איצטבא)
- פתח בין החצרות ע"י סולם בב' צדדים

דף עח

- מיעוט כותל (זיז וסולם, כותל גבוה י"ט - כ, שיפוע הסולם, סולם זקוף, קשים באמצע או בצדדים, חקק בכותל)
- מיעוט עמוד גבוה עשרה ורחב ד', מילא ביתדות
- פתח בין החצרות ע"י אילן סמוך לכותל, אילן אשירה
- עירוב בחצירות שיש ביניהם חריץ (מלא עפר, נתן עליו נסר)
- דין תבן שעתיד לפנותו

דף עט

- דין סתם עפר [לעירובין, לדין אוהל, לבית ולחריץ]
- מתבן שבין ב' חצירות [העמדת בהמתו על מוקצה, מחיצה שאין מגיעה לתיקרה, דיורים הבאים בשבת]
- כיצד משתתפים במבוי [על ידי מי יכול לזכות את השיתוף]
- מאמרי סבי דפומבדיתא [הגבהת השיתוף טפח. מלא לוגמיו בקידוש. מדורה לחולה בשבת. איזו היא אשירה]

דף פ

- שיתוף, עירוב תחומין, חצירות, ותבשילין אם צריך לזכות
- שכירת רשות או עירוב בעל כרחו, כופין לעשות לחי וקורה
- לחי או קורה אשירה
- נתמעט העירוב, אם צריך להוסיף, אם צריך להודיע
- שיעור שיתופי מבואות [כשהם מרובים או מועטים]
- ניתוספו דיורין אם צריך להודיע
- עירוב ושיתוף בפת או בכל דבר, בשלימה או בפרוסה

דף פא

- עירוב בפת [פרוסה. ניטל כדי חלה ודימועה. תפרה בקיסם. פת אורז ודוחן. פת עדשים].
- הנותן מעות לחנוני או לבעל הבית כדי שיקנה לו לשיתוף
- בד' פרקים משחיטים את הטבח בעל כרחו
- אם מערבים לאדם עירובי חצירות שלא מדעתו (דעת רבי יהודה וחכמים)

דף פב

- פסול המשחק בקוביא

אלפי שעות תורה
יכולות להיות שלך בקלות!

זכינו ובס"ד חוברות 'גמרא ופירושה' מתקבלות מידי שבוע בקורת רוח ובהנאה מרובה בקרב לומדי הדף היומי די בכל אתר ואתר בארץ הקודש ובתפוצות.

עקב הביקוש הרב אנו נערכים להגדלת תפוצת החוברות המודפסות, לשם כך אנו יוצאים במבצע גיוס שותפים המעוניינים לזכות את הרבים באלפי שעות תורה.

כל שותף יקבל הקדשה בתחתית הדף הנלמד להצלחתו ולהצלחת בני ביתו או להבדיל לע"נ יקיריו.

לשותפות חייגו:

053-3129507 | 052-7652482

זה נעשה בית שער לזה. כל בית נעשה בית שער לחבר שהוא פתוח לו: **בדיק.** מנקה אם חכמו להשיב: **שפי תלירות ושני בפיס ביניסן.** ולאין בני שתי החצירות רוצין לערב ד' עם זו אלא כל אחת בעצמה וכל חצר לא היתה עירובה בבית הפתוח לה אלא עשאתו בית שער והיתה עירובה בבית הפתוח לחבירתה:

מתו. ולאי לי תרוייהו בית שער מטיון אין אחד מהן עירוב דהונתן את עירובו בבית שער מנן לקמן (פה:) דאינו עירוב ואי תרוייהו בית גמור אין אחד מהן עירוב בפתוח בית זה מפסיק בין חצר לעירובה והוא לא עילב עמה ואינה יכולה להביא עירובה לתוכה דרך בית זה: **מי מטיון.** לכל בית נגבי חצר הקמוכה לו בבית שער אלא לאסור עליו וגבי חצר אחרת שעשאתו בית גמור והבית בו עירובה מטיון לה כי בית למיקני עירובה: **מה נפקא.** טעמא מפרשי ואזלי: **קא מנונא.** כל חצר בבית אלא מערב ליה: **אניהן קנו עירוב.** אלמא משום דבין המשמות אפקר הוא ופקר דלבריהם לקבל ועירוב מדבריהם הוא לגבי אלו אינאלא עירובו בין המשמות מטיון ליה ליליא ואמרינן כבר קנה עירוב ולגבי אלו אינאלא מערב עליו בין המשמות מטיון ליה יום ועדיין הוה לו שהות לקנות אותו: **לא מיגרלא מילתא.** ולא הוו מילי דרבנן כי חוכא ואיטולא. אבל הבן בתים הא קיימי קמן ולא מטיון בכל הכי הכי והכא הכי הוין מילי דרבנן כי חוכא ואיטולא ולא ניתן פה לגזרוקיס״ לגרות:

הדרן עלך הדר

חלון אבן שפי תלירות. כתוב עצרה. מפרש בגמ׳ שיהא קלת היומנו ואפי׳ מעטו בתוך עצרה לקלקע: **מערבין אנים.** אני עירובין אלו לעצמן ואלו לעצמן ואסורין זו עם זו: **ואם רצו מערבין אחד.** עירוב אחד שיתנו אלו עירובן בחצרה ויערבו עמהן ויהיו כאחד: **פחות מארבעה.** לאו פתח הוי: **למעלה מעצרה.** נמי דאילו כל הכותל אינו גבוה יותר הוי מחיצה מעליתא הלכך כשאין כלום מן הכלל בתוך עצרה לאו פתח הוא ואין מערבין אחד ואסורות זו עם זו דרך דאם הכותל ולדך אותו חלון ולדך חוריס וחלקיס: **גמ׳** רבן שמעון בפיקא קמא (ח) בבריימא בגמרא: **אם קמאמע לן דעמאת דכוליה נמעלה מי׳ כו׳.** דאי מריאש הוה אמינא כולו בתוך ״ בעינן: **ומקלסו.** אפילו מאלו: **לריך שיהא בהיקפו עצרים ולרבנא.** דבלאו הכי לא מצית למיקנט בגוויה חלון מרובע ד׳ על ד׳. כל חלון עגול בתחתית אמצעיתו נמוך ומתמצעיתו לכאן ולכאן הוא מגביה והולך ולריך לזה שיהו שני טפחים ומשהו אורך מהקיפו בתוך ״ מתמצעו לכאן ולכאן טפח ומתמצעו לכאן טפח ועוד ומשהו משום דכי מרבעינן ליה מדליגן ליה מיינה שני טפחים מן ההיקף עגול שבין קרן לקרן לכל צד דמתמיע ומנמא אותו ומשהו דבעינן לה מרובעא דעגיל מגו עיגולא פלגא בעינא לגלויי כלומר אלי מדה המתרבה ברבוע ״ (ט) על פני רוחב החלון כדאמר לקמן [מ״ב] רבועא מגו עגולא שבין קרן לקרן לכל צד דמתמיע ומנמא אותו ומשהו דבעינן לה מרובעא דעגיל מגו עיגולא רבע עליו מן ״ הכי ג׳ טפחים לכל צד: הגי

אמצעי הוה ליה בית שמניחין בו. נלאה לאפי׳ יתנו העירוב באחד הבתים הסמוכים לחצירות אי לאפילו באחד מבתי החצירות אלו ג׳ בתים אין לריכין ליתן עירוב דעשו כולם בית שער ולאותה חצר המולילה עירוב דרך עליהן לאחר אחרת:

שניהם קנו עירוב. מתוך פי׳ הקושטרס משמע דאחיירי בעירובי תחומין דמשני לא קשיא כאן בעירובי חצירות כאן בעירובי תחומין ול״ל לפירוש הקונט׳ בעירובי חצירות לא קנו וקשה לא״כ מאי פריך הכא מדרבא ונראה לפירוש רבינו חננאל דבאחיירי בעירובי חצירות אבל בעירובי תחומין דממילי לא קנו ״ והשתא פריך שפיר ולשון לא קאמר לא ועדיין עליהן שייך אפי׳ בעיר כמו לא ומכוכ לנו פוטעלים (ב״מ דף פב. י):

הדרן עלך הדר

לימא תנן **סתמא כרשב״ג.** דקס״ל דלרבנן כיון דבג׳ יוצא מתורת לבוד חשוב פתח: **הא** קמ״ל **דעמא דכוליה דמעלה.** ותנא דהדר ותנא למעלה מעצרה תנא נמי פחות מלרבעה על מרבעה: **ושני** ומשהו מהן בתוך ״. לא כמו שפיכא בקומ׳ ג׳ דמאמעו ומשהו אוחך מהקיפו בתוך ״ מאמעו ולכאן טפח ומאמעו ולכאן טפח אלא כמו שפיכא ריב״ן אלו שני טפחים ומשהו דקופיס מלמעה למעלה דחלון זה הוי אמוה טפחים עם אמוה טפחים מאחר דבעגולו ב״ד טפחים על כרחן בתמעאו מ׳ טפחים דכל שבהקיפו אלאה טפחים יש בהוחבו טפח וכשאפיל שני טפחים לאמה ולמעלה וכן מאני לדדין ישאלו ד׳ על ד׳ הלכך לריך שיהא החלון ג׳ טפחים ומשהו בתוך ״ בתוך דקיפא דחלון בתמעאיתו כדי שיהא מאהו מן המרובע בתוך עצרה: בעירוב בתוך עצרה:

בל שיש בהיקפו שלשה טפחים. אלמיכה תוכו אלך ג׳ טפחים הוא לחלון אם הוא מרובע ד׳ אלא אם הוא מרובע ד׳ אלא אם הוא מרובע ד׳ אלא

עו: חלון פרק שביעי עירובין

ורבי יוחנן אמר כדיינֵי דקיסרי דקיסרי. דקסבר אמתא בריבועא תרי אמתא בגלכסונא[א] ואיתא להך דדייני דקיסרי דאמתא בפ"ק דסוכה (דף ח.): דהא קא חזיא דלגו הכי הוא[ב] שכל האורך והרוחב לא הוי אלא תרי אמה ואע"ג דהתם מפרש שפיר מילתיה דר' יוחנן הכא לא מצי לאוקומי אלא כדייני דקיסרי וכי היכי דאמר התם דליתא לדייני דקיסרי ה"ג ליתא לדרבי יוחנן דהכא וקשה היאך טעו דייני דקיסרי הא קא מזיגן דלגו הכי הוא ועוד דכי היכי דקאמר עיגולא מגו ריבועא ריבועא דהיינו מכל הריבוע[ג] הכי נמי הוה להו למינקט ריבועא מגו עיגולא מילתא מכל העיגולא שהוא פלגא מן הריבוע שבפנים או הוי לו למינקט עיגולא מגו ריבועא מילתא מן העיגולא שבפנים וי"מ דדייני דקיסרי לא דברו אלא לענין קרקע שבתוך הריבוע והעיגול[ד] דלענין זה דבריהם אמת שכשתעשה ריבוע ג' אמות על ג' אמות ותעשה עיגול בפנים ג' על ג' ועוד ריבוע בתוך העיגול ממלא בריבוע המילון מרכע מתיכות אמה אמה ובעיגול מתוך ריבוע שלם מתיכות של אמה

של אמה ממרובע יותר על העיגול רבינא ובריבוע הפנימי אין בו כי אם ג' שהרי הוא מלוי של מילון[ה] דהייני מילתא פחות מן העיגול[ו] אלא שהש"ס בסוכה וכ' יותן דהכא [א] טעו בדבריהם והיו סבורים שעל המילון אמרו והשתא אמי שפיר מה דנקט פלגא דהכל קא מריבוע המילון לומר עיגולא מגו ריבועא ריבעא לומר פחות רבע מריבוע המילון ריבועא מגו עיגולא פלגא ממה שנשאר בריבוע המילון על ריבוע הפנימי

הוא נמי מלוי של פנימי:

ובלבד שלא יורידו למטה. ובוקא לפי שאין המילות יכולין לערב ימד[ז] אבל אם יש פתח בכותל זה ועילבו מותר להוליך[ח] ולהביא לבתים מן המלר ומן הבתים מעלין על הכותל ואמיא מתני' דלא כר"ש דלדידיה מותר להוליך ולהביא אע"ג דלא עילבו דאמר לקמן (דף פט.) גגות מלירות וקרפיפות רשות אחת כלים שנכנס בתוכן אי נמי אמילו כר"ש אחת ומאי למעה למעה לבתים הכי איתא בריש כל גגות (לקמן דף נא.) וא"ת ולרבנן אמאי אסור להוליך למעה למלר הא מודו רבנן דמלירות רשות לעצמן[ט] דאמרי רב יהודה בפרק כל גגות (לקמן דף נ:) שבתמלא לומר לדבריי רבי מאיר כו' לדבריי חכמים גגות ומלירות רשות אחת וקרפיפות רשות אחת ופשס פירש בקונטרס דמותר להוליא מאלר לאלר לרבנן והבא לאיש מבריינתא מלבתים הבתים אבל אלר מרפסת כו' וליבא למימר דעל גבי הכותל כיון דלא ניחא דשמשתא תשיב כקרפף ולהכי אסור להוליך לרבנן דאלר לאלר לעלה עירוב מועיל לקרפף שני (דף כב:) גבי מזבח רובו הרי הוא כגיגה ואסור ואם כן מאי איריא דאמר לא אסור להשתמש על גביו אי תשיב קרפף ואומר ר"י דוודאי לא משום דאסרי אהדדי והא דרבנן מאלר לאלר דהייני דוקא כשלא עירבה לאלר אחרת[י] וכן מוכחת הכיא דלאלר אלר ואבאי מרפסת בפרק כל גגות (לקמן דף נא.): ורבי

הני מילי בעיגולא אבל בריבועא בעינן טפי מכדי [ג]כמה מרובע יתר על העגול רבע בשיתסר סגיא ה"מ עיגולא דנפיק מגו ריבועא אבל ריבועא דנפיק מגו עיגולא בעינן טפי מ"מ משום מורשא דקרנתא [ג]מכדי כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא [א]בשיבסר נכי חומשא סגיא רבי יוחנן אמר כי [ד]דייני דקיסרי ואמרי לה כרבנן דקיסרי דאמרי עיגולא מגו ריבועא ריבועא מגו עיגולא פלגא: פחות מד' על ד' וכו': אמר רב נחמן [ב]לא שנו אלא חלון שבין ב' חצירות אבל חלון שבין ב' בתים אפילו למעלה מעשרה נמי אם רצו לערב מערבין אחד מ"ט [ה]ביתא כמאן דמלי דמי איתיביה רבא לרב נחמן אחד לי חלון שבין ב' חצירות ואחד לי חלון שבין ב' בתים ואחד לי חלון שבין ב' עליות ואחד לי חלון שבין ב' גגין ואחד לי חלון שבין ב' חדרים כולן ד' על ד' בתוך עשרה תרגומא אחצירות והא אחד לי קתני תרגומא אד' על ד' בעא מיניה ר' אבא מרב נחמן לול הפתוח מן בית לעלייה צריך סולם קבוע להתירו או אין צריך סולם קבוע להתירו כי אמרינן ביתא כמאן דמלי דמי הני מילי מן הצד אבל באמצע לא או דילמא לא שנא אמר ליה אינו צריך סבור מינה סולם קבוע הוא דאינו צריך הא סולם עראי צריך איתמר [ו]אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן [ז]אחד סולם קבוע ואחד סולם עראי אינו צריך: **מתני'** [ח]כותל שבין ב' חצירות גבוה עשרה ורוחב ארבעה מערבין שנים ואין מערבין אחד היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטן [ט]נפרצה הכותל עד עשר אמות מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד מפני שהוא כפתח יותר מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים: **גמ'** [י]אין בו ארבעה מאי אמר רב אויר שתי רשויות שולטת[יא] בו לא יזיז בו אפילו מלא נימא

הני מילי נעגולא. כדת וזוקב דבר עגול הוי טפח ודת וזוקב עגול אין רחבו אלא כאמצעו ואלן וזוקב ד' כדת מרובע בעינן שרחב בדפוסיו כמדת אמצעו: **בשיסר.** שיקף מגיא ד' שיקף לכל רוח דמרובע: **פ"מ.** דסגי בתתפויי ריבעא לגמיכוי שיתסר בעגולא דנפיק מגו ריבועא כגון מלון מרובע ד' על ד' שיקפו שיתסר ואי מעגלנו מגולא דאין רוחב ד' אלא כאמצעו אית ליה שיקפא שיתסר ותפי עליה מרובע רביע: **אלא.** הכא דבעית למינקט ריבוע ד' על ד' ושיקפה שיתסר ד' לכל רוח מגו עיגולא נגד מאי דתמלא מעגלא בעי שיקפא טפי כדי למנקט בגוויה מורבע דריבועא דהוי ד' הן ואלכסונן: **מכדי כל אמתא כו'.** וקגי ליה להאי עגולא בפותיא דד' תמפיס ואלכסונ' בעיגולא וכל דבר עגול שוה מדת אלכסונו למדת אמצעו דהא אין לו זויות כמה בעי למיכוי פותיה ד' ותמני חומשי דהוו להו אמצה ותלת חומשי וכי מקפת לעיגולא דהאי שיעולא כמה הוה היקפא מאיסר פותכי ותשעה חומשי דהוה להו איכסר נכי חומשא: **ריבוע מגו עיגולא פלגא.** בעי למסקל מייניה פלגא דהאי שיעולא דפיים דהייני מילתא דמעיקרא דהוו להו אמצע מכ"ל ופסו להו איתסר דסגיגא להו דכל אלכסונא הכי הוי: **ג"ם.** דבעי תוך עשרה: **שבין שני גגין.** ואלינא דרבנן דאמרי לקמן [פט.] כשם שדיורין מלוקין למטה כך מלוקין למעלה דלא מצי לטלטל מגג זה לאחיך בגא עירוב: **תרגמא.** דהאי בתוך עשרה דקתני מאמר לי: **והא אחד לי קתני.** דמשמע דכולן שוין: **תרגמא.** לאחד לי מלגא כולן שוין: **אלא אחד לי קתני.** דמשמע דכולן שוין אלכרבעה על אלרבעה: **כיס ועלייה** של שני בני אדם: **לו.** אדוהב בקרקעות העליה והעליה גבוה מקרקע הבית מי אמרי' ביתא כמאן דמלי דמי והוי כמאן דלא גבוה עשרה ואין צריך סולם קבוע לאיסה שם במקום שפתח להתיון לערב זה עם זה או לא מצי אמרינן כמאן דמלי ובעי סולם למיכוי כפתח בעינן כלאמרי' בכילל שבעברין (לעיל דף נט:) סולם מותר פתח עליו: **מן הלר.** בחלון שבכותל: **מתני' וזוקל שבין שתי חצירות.** אלי דנקט רחב דבעי למיתני היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטה דאשיב רשותא בגאפי נפשיה ולא מיבטל לא לגבי אלי ולא לגבי אלי אבל לענין מיכוי אמיא בכל דהו פותיא הוי אמיתה ואין מערבין אחד: **ובלבד שלא יורידו.** כדפריש: **יוסי מכלן.** הוי פילגה ויהו לה טולהו כדיוהי אלר אחת ואם עירבה כל אחת לבדה והא ומס להו כמולקין את עירובן ואוסרין אלו על אלו: **גמ' אויר ב' רשויות שולטות בו.** כיון דלא חשיב למיכוי רשות' בטיל לגבי תרוייהו ורשות ב' החצירות שולטות בו ואוסרין זה על זה ואפי' על ראשו אסור לטלטל:

מעגלן

מקרפף שלו אסור לטלטל לאחיריו כדאמרינן לעיל בפרק שני (דף כב:) גבי מזבח רובו הרי הוא כגיגה ואסור ואם כן מאי איריא דאמר לא אסור להשתמש על גביו אי תשיב קרפף ואומר ר"י דודאי לא משום דאסרי אהדדי והא דרבנן מאלר לאלר דהייני דוקא כשלא עירבה לאלר אחרת[ד] וכן מוכחת הכיא דלאלר אלר ואבאי מרפסת בפרק כל גגות (לקמן דף נא.): ורבי

ב א מי"י פ"ג מהלכות עירובין הלכה ט:
ג ב ג מי' סי' עוש"ע סו"ס שי"ד מי' שעב ס"ס:
ד ד מי' סי' סלכה ג טור ש"ע סי' סעיף ו:
ה ה מי' סי' סלכה י טור ש"ע סי' סעיף ז:

מוסף תוספות

א. כיון שאי אפשר לרבע ארבעה על ארבעה אלא בעגול שיהא היקפו כ"ד טפחים שיש לו רחב שמנה, נמצא שאותו רוחב הוא אלכסונו של רבוע. מי' סי"ן. **ב.** [ד]פשוט הוא דאמה מרובעת אין באלכסונה שתי אמות. ריטב"ש. **ג.** שהקף הרבוע יתר על הקף העגול שבתוכו רבוע, כלו' רביע הקפו של רבוע. מי' סי"ן. **ד.** ולא לענין אורך החוט המקיף. תוס' סוכה ח: ד"ה ריבועא. **ה.** הדב, שאם תעשה ריבוע של עשר על עשר ותחלקנו שתי וערב, ותחזור ותעשה ריבוע בפנים לאלכסונה של ריבועים קטנים וכו', נמצא ריבוע פנימי חציו של חיצון, ואם תעשה עגול של עשרה על עשרה בתוך ריבוע החיצון, יהא העגול בין שני הריבועים. **סס.** **ו.** שמרובע יתר על העיגול רבינ, א"כ העיגול יתר על הריבוע הפנימי חציו של פנימי דהיינו תלתא. **סס.** **ז.** לפי שהכותל רשות בפני עצמו והיא משותפת בין שתי החצרות, ומטו"ה אין מטלטלין מרשות משותפת לרשות מיוחדת. מי' סי"ן. **ח.** למטה פירות שע"ג הכותל. תוס' ר"פ. **ט.** [ז]כותל רחב ארבעה הרי הוא כגג וגג וחצר רשות אחת הן אפי' לרבנן. רשב"ם. **י.** והלכך לרבנן אסור להוריד אפילו למטה בחצר משום גזרה דמאני דבתי שבחצר. **סס.**

רבינו חננאל

האי דאמרינן מכדי כמה יתר מרובע על העיגול דרבינ, וכל אמתא בריבועא ואמתא ותרי חומשי באלכסונא בשיבסר נכי חומשא סני פשוטה היא. אמר רב נחמן מתני' דזוקא חלון בין שתי חצירות הוא דבעינן בתוך עשרה, אבל חלון שבין שני בתים אפי' למעלה מעשרה מערבין אחד. דביתא כמאן דמלי דמי. ומוהיב רבא עליה מהא דתניא אחד חלון שבין שתי חצירות, ואחד חלון שבין שני בתים, ואחד חלון שבין שני עליות, ואחד חלון שבין שני גגין, ואחד חלון שבין שני (חידודין) [דיורין], כולן בתוך י. ופריק רב נחמן כי קתני אחד אחד אד' על ד', [אבל] בתוך י' לא בעינן אלא בחצירות וכיוצא בהן, שאין עליהן תיקרה. אבל בית וכיוצא

בו אפי' לעיל בעשרה. בגא מינה ר' אבא מרב נחמן לול פתוח מבית לעליה צריך סולם קבוע להתירו להשתמש מזה לזה או לא. ופשט דלא אין צריך (ולא) [דלא] שנא באמצע, אמרי' ביתא כמאן דמלי דמי. **ואפיקינא** אמר רב נחמן אחד סולם קבוע ואחד סולם עראי אינו צריך. מתני' כותל שבין שתי חצירות גבוה י' ורחב ד' כו'. אין בו ד' מאי, אמר רב שתי רשויות משוטטות בו ואסור להזיז בו ואפי' כמלא נימא.

גליון הש"ם

גמ' ביתא כמאן דמלי דמי. עכס דף ה ע"ל:

הגהות הגר"א

[א] [תוס' ד"ה וי"ש כו' דסכה טעו. נ"ב ומ"ו שטעו אלא שכ"א אמר בהיקופו כ"ל בריבוע המילון (כלן נמתקן מיהה מכ"ק) ואוקן האלכסון בעיגול הוא ה' שפחים ומן המשכן בעיגול הוא המילון כ"ב שפחים וג' אמות. ומ"ש ומעכו כ"ל בהיקף העיגול כמיכ"ש אלא שפירוהו לגף אחד שהוא נקודת מ"ש (תלגיון בכ"ק בליור שבתוס') ולפ מעגנו יותר מעגים הוא מעט קט שיעור גודל הקפם על היתר והוא אלי מומן]:

מוסף רש"י

הני מילי. דבסיקה ג' איכא רוחק עטפ, בעיגולא. רוחק עטפ ים בו הוה עגול, וכל עגול אין רחבו אלא כאמצעו (סוכה ח.). כמה מרובע יתר על העגול רבינ. תמני' הוא, והדברים נראים לענינם, דאילו אמה מרובעת אלו אלא אמות מקופה, ואמה מרובעת בריכה חוט ד' לסוכה, אמה לכל רוח (סוכה ח. הבנ"ר לעיל יד.). ה"מ עיגולא דבפיק מגו ריבועא. אם היקפה בחוט של מ"ש אמה בקרקע בריבוע המילון בחוטו אלכע מרובעות ואם הוא לריך לעגלו מבפנים ולהוליא קרנות הרוצו אמה עוגלו (תוס' ד"ה ומאמא) חוקן הוא על הפנימי כמיכ (סוכה ח.). כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא. כשאמה מודל אלכסון אלכס אמה מוצא לכל אמה שבריבוע מוספה שני חומשים, כך שיעורו המכוון (סוכה ח.). עיגולא מגו ריבועא ריבועא. מפיק חן הריבוע כשאמה עוגל אמה המרובע מחוטו (שם). ריבועא מגו עיגולא פלגא. כשאמה מרבע בחוט העיגול אמה מוציא ממנו אלי הריבוע האמצע כו' לכיוון מילמא בכולה (שם ח:). אויר שתי רשויות שולטות בו. דכיון דלא הוי ד' על ד' לא הוי רשות לעצמה ומוגלין שניהם בתוכו (לקמן דף נא.). לא יזיז בו. בגלאה, וכל שכן אלא שהיא יוריד המעה כלום ולא יעלה מן המילות עליו כלום (שם).

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

זֶה נַעֲשָׂה בֵּית שַׁעַר לָזֶה וְזֶה נַעֲשָׂה בֵּית שַׁעַר לָזֶה אֶמְצָעִי הָוֶה לֵיהּ בַּיִת שֶׁמַּנִּיחִין בּוֹ עֵירוּב וְאֵין צָרִיךְ לִיתֵּן אֶת הַפַּת. בָּדֵיק לְהוּ רַחֲבָה לְרַבָּנַן שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת וּשְׁנֵי בָתִּים בֵּינֵיהֶם זֶה בָּא דֶּרֶךְ זֶה וְנָתַן עֵירוּבוֹ בָּזֶה וְזֶה בָּא דֶּרֶךְ זֶה וְנָתַן עֵירוּבוֹ בָּזֶה קָנוּ עֵירוּב אוֹ לָא מִי מְשַׁוַּיִת לְהוּ לְגַבֵּי דְּהַאי בַּיִת וּלְגַבֵּי דְּהַאי בֵּית שַׁעַר [וּלְגַבֵּי דְּהַאי בֵּית שַׁעַר וּלְגַבֵּי דְּהַאי בַּיִת]. אָמַרוּ לֵיהּ שְׁנֵיהֶן לֹא קָנוּ עֵירוּב מָה נַפְשָׁךְ אִי בֵּית שַׁעַר מְשַׁוַּיִת לֵיהּ הַנּוֹתֵן אֶת עֵירוּבוֹ בְּבֵית שַׁעַר אַכְסַדְרָה וּמִרְפֶּסֶת אֵינוֹ עֵירוּב אִי בַּיִת מְשַׁוַּיִת לֵיהּ קָא מְטַלְטֵל לְבַיִת דְּלָא מְעָרֵב לֵיהּ. וּמַאי שְׁנָא מִדְּרָבָא דְּאָמַר רָבָא אָמְרוּ לוֹ שְׁנַיִם צֵא וְעָרֵב עָלֵינוּ לְאֶחָד עֵירַב עָלָיו מִבְּעוֹד יוֹם וּלְאֶחָד עֵירַב עָלָיו בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת זֶה שֶׁעֵירַב עָלָיו מִבְּעוֹד יוֹם נֶאֱכַל עֵירוּבוֹ בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת וְזֶה שֶׁעֵירַב עָלָיו בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת נֶאֱכַל עֵירוּבוֹ מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ שְׁנֵיהֶם קָנוּ עֵירוּב. הָכִי הַשְׁתָּא הָתָם סָפֵק יְמָמָא סָפֵק לֵילְיָא לָא מִינַכְּרָא מִילְּתָא אֲבָל הָכָא אִי דִּלְגַבֵּי דְּהַאי בַּיִת לְגַבֵּי דְּהַאי בַּיִת אִי לְגַבֵּי דְּהַאי בֵּית שַׁעַר לְגַבֵּי דְּהַאי נָמֵי בֵּית שַׁעַר (התבאר בדף הקודם)

הדרן עלך הדר

משנה

חלון בכותל בין שתי חצרות שדינו כפתח

חַלּוֹן שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת [שתי חצירות שיש ביניהם כותל, אינם יכולים לערב יחד, כדי להתיר לטלטל בין החצרות, אבל אם בכותל יש חלון, בגודל] **אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה** [טפחים], והוא **בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה** [טפחים מהקרקע, ואפילו אם רק משהו מהחלון בתוך עשרה], אזי זה נחשב שיש פתח בין החצרות, (שגודלו של פתח הוא לפחות ד' טפחים), ועל כן: **מְעָרְבִין שְׁנַיִם, וְאִם רָצוּ, מְעָרְבִין אֶחָד** - הם יכולים לבחור באחת משתי הדרכים,

או לערב בנפרד, כל חצר בפני עצמה, (ועירוב זה יועיל להם להתיר את הטלטול מהבתים שבחצר לחצר, אך הוא לא יועיל להתיר לטלטל מחצר אחר לחברתה),

וכן הם יכולים לערב יחד, ואזי בעירוב זה יהיו מותרים גם לטלטל מבתיהם לחצר, וכן יהיו מותרים לטלטל מהחצר האחת לחצר השניה.

חלון בכותל בין שתי חצרות שדינו כמחיצה

אבל אם גודל החלון **פָּחוֹת מֵאַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה** טפחים, **אוֹ** שהוא **לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה** טפחים מהקרקע,

מְעָרְבִין שְׁנַיִם - כל חצר מערבת בפני עצמה, ואסורים לטלטל מהחצר לחצר השניה, **וְאֵין מְעָרְבִין אֶחָד.**

מפני שחלון בגודל זה אינו פתח. וכן אם הוא מעל גובה עשרה טפחים, עדיין נשאר שם מחיצה עשרה טפחים שמפרידה בין החצרות, (שהרי אף אם כל גובה המחיצה הוא רק עשרה טפחים הרי זה מפריד בין החצרות, ועל כן המשך המחיצה והחלון שמעל עשרה טפחים אינם משנים את הדין).

גמרא

בירור: האם משנתינו כרשב"ג שעד ד' טפחים אומרים לבוד

במשנה מבואר שגודל חלון הוא ד' טפחים, ופחות מכך אינו נחשב חלון. מבררת הגמרא: **לֵימָא תְּנַן סְתָמָא** - אולי נאמר שמשנה זו נשנתנה בסתם (בלא שם התנא) **כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְּאָמַר כָּל פָּחוֹת מֵאַרְבָּעָה כְּלָבוּד דָּמֵי,** ומטעם זה כל שאין גודל החלון ד' טפחים, אומרים לבוד, והרי זה נחשב 'סתום'. [ומשנה שנשנתה ב'סתם' בלא שם תנא האומרה, הרי זו הוכחה שכך פסק רבי]

ביאור: לגבי פתח, לכולי עלמא פחות מד' טפחים אין לו חשיבות

מבארת הגמרא: **אֲפִילּוּ תֵּימָא כְּרַבָּנַן** - אפילו אם תאמר שמשנתינו היא כדעת רבנן שאומרים לבוד עד ג' טפחים ולא עד ד' טפחים, מכל מקום: **עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֶלָּא לְעִנְיַן לְבוּדִין** [אם אומרים לבוד עד ג' טפחים או עד ד'], **אֲבָל לְעִנְיַן פִּתְחָא אֲפִילּוּ רַבָּנַן מוֹדוּ דְּאִי אִיכָּא אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה חֲשִׁיב, וְאִי לָא לָא חֲשִׁיב** - אבל לגבי רוחב פתח, אפילו רבנן מודים שאם הוא רחב ד' טפחים, יש לו חשיבות של פתח, ואם אינו רחב ד' טפחים, אף שלא אומרים בו לבוד, מכל מקום אינו מספיק רחב ואין לו חשיבות של פתח.

◆◆◆

שנינו במשנה **פָּחוֹת מֵאַרְבָּעָה וְכוּ'** [על ארבעה או למעלה מעשרה, מערבין שנים ואין מערבין אחד].

שאלה: מה החידוש בסיפא

שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא, כֵּיוָן דְּאָמַר** [ברישא] שאם יש בחלון **אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה,** והוא **בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה,** יש לו דין של חלון, **מִמֵּילָא אֲנָא יָדְעִנָא דְּפָחוֹת מֵאַרְבָּעָה וּלְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה לָא,** ולמה המשנה הוצרכה לחזור ולכפול את הדברים בסיפא.

תשובה: החידוש שאם חלק מהחלון בתוך עשרה, הרי זה פתח

עונה הגמרא: **הָא קָא מַשְׁמַע לַן טַעְמָא דְּכוּלֵּיהּ לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה** - המשנה בסיפא באה להשמיענו, שהטעם שאם הוא למעלה מעשרה אינו כפתח, היינו רק אם כל החלון מעל עשרה, [שאזי נשאר בלי החלון מחיצה בגובה עשרה טפחים],

אֲבָל מִקְצָתוֹ בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה - אבל אם חלק מהחלון [ואפילו משהו] בתוך עשרה טפחים מהקרקע, **מְעָרְבִין שְׁנַיִם, וְאִם רָצוּ מְעָרְבִין אֶחָד,** כיון שהרי זה נחשב פתח, כיון שחלקו בתוך שיעור המחיצה (10 טפחים מהקרקע).

ברייתא שמבואר בה שאם חלק מהחלון בתוך עשרה הרי זה פתח

תְּנִינָא לְהָא דְּתָנוּ רַבָּנַן, כּוּלּוֹ לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה, וּמִקְצָתוֹ בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה.

כּוּלּוֹ בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה, וּמִקְצָתוֹ לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה, מְעָרְבִין שְׁנַיִם. וְאִם רָצוּ, מְעָרְבִין אֶחָד.

שואלת הגמרא: **הַשְׁתָּא** - הנה כעת נתבונן, אם **כּוּלּוֹ** [כלומר: רובו, כמעט כולו] **לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה וּמִקְצָתוֹ בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה, אָמְרַתְּ: מְעָרְבִין שְׁנַיִם, וְאִם רָצוּ מְעָרְבִין אֶחָד,** אף שרובו למעלה

מעשרה, אם כן באופן ש'**כּוּלּוֹ בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה וּמִקְצָתוֹ לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה' מִיבַּעְיָא** - וכי צריך לומר שבאופן זה שרובו בתוך עשרה מערבין שנים, הרי זה כל שכן.

עונה הגמרא: **זוֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר זוֹ קָתָנֵי** - הברייתא אמרה בתחילה שכאשר רובו למעלה מעשרה ומיעוטו בתוך עשרה - מערבין שנים. ואין צריך לומר, שכאשר רובו למטה מעשרה ומיעוטו למעלה מעשרה - מערבין שנים.

✦✦✦

שיעור חלון עגול, שיחשב כחלון ולא כמחיצה

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כותל בין חצרות שיש בו **חַלּוֹן עָגוֹל, צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא בְּהֶיקֵּפוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה טְפָחִים, וּשְׁנַיִם וּמַשֶּׁהוּ מֵהֶן** - ושתי טפחים ומשהו מהעיגול צריך שיהיו **בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה** טפחים מהקרקע, **שֶׁאִם יִרְבְּעֶנּוּ נִמְצָא מַשֶּׁהוּ** - חלק מהעיגול שרוחבו ארבע טפחים **בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה,** שהרי העיגול בחלקו התחתון אינו רחב ד' טפחים, ואם יש בהיקפו עשרים וארבעה טפחים, הרי לאחר גובה 2 טפחים - הרי הוא רחב 4 טפחים.

שאלה: מדוע לא מספיק היקף 12 שיש בו רוחב 4

שואלת הגמרא: **מִכְּדֵי** [הנה] **כֹּל שֶׁיֵּשׁ בְּהֶיקֵּפוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים** - **יֵשׁ בּוֹ בְּרוֹחְבּוֹ טֶפַח,** שההיקף הוא פי שלש מהרוחב, [אם כך] **בִּתְרֵיסַר סַגִּיא** - די אם יהיה בעיגול י"ב טפחים, וכך יהיה ברוחבו ד' טפחים. [עמוד ב]

תשובה: כלל זה שהרוחב הוא שליש מההיקף נאמר בעיגול ולא בריבוע

עונה הגמרא: **הָנֵי מִילֵּי בְּעִיגּוּלָּא** - אלו הדברים (שאם בהיקף יש שלשה, הרוחב הוא טפח) נאמרו בעיגול, שבאמצע הוא רחב, ובצדדים הוא קטן יותר, **אֲבָל בְּרִיבּוּעָא בָּעֵינַן טְפֵי** - אבל בריבוע צריך יותר, שהרי הריבוע גדול מהעיגול, שאינו רחב באמצע אלא גם בקצוות, והחלון שבין החצרות צריך שיהיה מרובע, ולכן הוא צריך להיות רחב יותר ברבע.

שאלה: הרי ריבוע גדול מעיגול בשליש, ואם כן בהיקף 16 יש רוחב 4

מִכְּדֵי - הנה **כַּמָּה מְרוּבָּע יָתֵר עַל הֶעָגוֹל, רְבִיעַ,** אם כך הרי **בְּשִׁיתְּסַר סַגִּיא** - ב16 טפחים היקף מספיק, שאם בהיקף עיגול 12 טפחים יש רוחב 4 טפחים, הרי בהיקף ריבוע 16 טפחים (רבע יותר מ12) יש רוחב 4 טפחים.

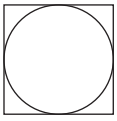

תשובה: היות וכאן החלון עגול, ואנו רוצים לעשות בתוכו ריבוע, הרי צריך עיגול גדול יותר (שהוא בולט מהריבוע)

עונה הגמרא: **הָנֵי מִילֵּי עִיגּוּלָּא דְּנָפֵיק מִגּוֹ רִיבּוּעָא** - אלו הדברים שהריבוע גדול מהעיגול רבע, היינו רק בעיגול שיוצא מתוך הריבוע, (שיש עיגול ומסביבו ריבוע),

אֲבָל רִיבּוּעָא דְּנָפֵיק מִגּוֹ עִיגּוּלָּא בָּעֵינַן טְפֵי - אבל בריבוע שיוצא מתוך עיגול (שיש ריבוע

ומסביבו עיגול) צריך יותר, **מַאי טַעְמָא, מִשּׁוּם מוּרְשָׁא דְּקַרְנָתָא** - מה הטעם משום הזויות שבקרנות, שהעיגול הוא גם סביבות זויות הריבוע.

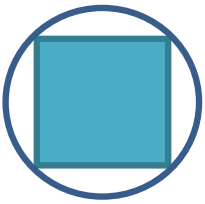

שאלה: התוספת היא שתי חמישיות לכל אמה, (8 חמישיות ל4 אמות) נמצא שמספיק 16 וארבע חמישיות

שואלת הגמרא: **מִכְּדֵי כָּל אַמְּתָא בְּרִיבּוּעַ אַמְּתָא וּתְרֵי חוּמְּשֵׁי בַּאֲלַכְסוֹנָא** - הנה כל אמה בריבוע היא אמה ושתי חמישיות באלכסון, אם כך: **בְּשֵׁיבְסַר נְכֵי חוּמְּשָׁא סַגִּיא** - מספיק 17 פחות חומש, שהרי דבר שבקו ישר הוא אמה - בקו אלכסוני הוא שתי חמישיות יותר, ודבר שבקו ישר הוא 4 אמות - בקו אלכסוני הוא 8 חמישיות יותר, נמצא שאם הריבוע הוא 4 אמות - האלכסון הוא 5 ועוד שלש חמישיות, וההיקף הוא פי 3 = 16 ועוד ארבע חמישיות.

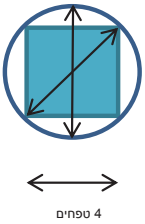

החץ שבאלכסון הריבוע הוא 5 ו3 חמישיות, וכך הוא גם אורך החץ הישר, שבעיגול כל הקצוות במרחק שווה.

תשובה: רבי יוחנן סובר כמו שיטה החולקת וסוברת שריבוע שיוצא מתוך עיגול גדול בחצי, וכיון שהוא 16 אמה, הרי בעיגול הוא עוד 8 והרי זה 24

עונה הגמרא: **רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר כִּי דַּיְּנֵי דְּקֵיסָרִי** - הטעם שרבי יוחנן אמר ששיעור החלון בעיגול הוא 24 טפחים, היינו מפני שהוא סופר כדעת הדיינים של קיסריא, **וְאָמְרִי לַהּ כְּרַבָּנַן דְּקֵיסָרִי** - ויש אומרים שהוא שיטת חכמי קיסריא, **דְּאָמְרִי עִיגּוּלָא מִגּוֹ רִיבּוּעָא, רִיבְעָא** - שהם אומרים: עיגול מתוך ריבוע, (שיש עיגול ומסביבו ריבוע) הרי העיגול קטן מהריבוע ברביעית (כמוזכר לעיל). **רִיבּוּעָא מִגּוֹ עִיגּוּלָא, פַּלְגָא** - ריבוע מתוך עיגול, (שיש ריבוע ומסביבו עיגול), הוא חצי, שהעיגול הוא 16 כמבואר לעיל, וחצי ממנו הוא 8, ו8 אלו מוסיפים על ה16 = 24, לכן אמר רבי יוחנן שההיקף צריך להיות 24 טפחים, שאזי יש בו די לריבוע שהיקפו 16 טפחים (שהוא ד' על ד').

◆◆◆

שנינו במשנה: **פָּחוֹת מֵאַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה וְכוּ'** [או למעלה מעשרה, מערבין שנים ואין מערבין אחד].

רק בחלון שבין חצרות, למעלה מעשרה הרי הוא מחיצה. אבל בחלון שבין בתים, אפילו למעלה מעשרה - הוא חלון

אָמַר רַב נַחְמָן: לֹא שָׁנוּ [שצריך שהחלון יהא בתוך עשרה טפחים], **אֶלָּא** בְּ**חַלּוֹן שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת,**

אֲבָל חַלּוֹן שֶׁבֵּין שְׁנֵי בָּתִּים - שני בתים שביניהם כותל, [והבתים שייכים לשתי אנשים שונים, ועל כן כדי לטלטל ביניהם צריכים הם לערב, אך אם יש כותל ביניהם הרי הם מפורדים זה מזה ואינם יכולים לערב, אבל אם בכותל יש חלון], **אֲפִילּוּ לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה נָמֵי אִם רָצוּ לְעָרֵב, מְעָרְבִין אֶחָד.**

מַאי טַעְמָא, בֵּיתָא כְּמַאן דְּמִלֵּי דָּמֵי - הבית כאילו הוא מלא, ועל כן אף מה שמעל גובה עשרה טפחים, נידון כבתוך עשרה טפחים.

שאלה: בברייתא מבואר שאף בחלון בין בתים, רק אם הוא בתוך עשרה הרי הוא חלון

אֵיתִיבֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן, אֶחָד לִי חַלּוֹן שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת, וְאֶחָד לִי חַלּוֹן שֶׁבֵּין שְׁנֵי בָּתִּים, וְאֶחָד לִי חַלּוֹן שֶׁבֵּין שְׁתֵּי עֲלִיּוֹת, וְאֶחָד לִי חַלּוֹן שֶׁבֵּין שְׁנֵי גַּגִּין, וְאֶחָד לִי חַלּוֹן שֶׁבֵּין שְׁנֵי חֲדָרִים, שאם הם שייכים לשתי אנשים שונים הרי הם צריכים לערב כדי להתיר את הטלטול מזה לזה, ואם יש ביניהם כותל ובו חלון, **כּוּלָּן אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה** - שחלון בגודל כזה, דינו כפתח ואזי הם יכולים לערב יחד (וכן הם יכולים לערב בנפרד, כדין פתח).

מכל מקום מבואר בברייתא זו שאף חלון שבין שתי בתים אינו נחשב לחלון אלא אם כן הוא בתוך עשרה טפחים.

תשובה: הברייתא אמרה זאת על חלון שבין חצרות, אבל בחלון שבין בתים, אפילו למעלה מעשרה – הוא חלון

עונה הגמרא: **תַּרְגּוּמָא אַחֲצֵירוֹת** - תפרש שמה שאמרה הברייתא 'כולן ארבעה בתוך עשרה' - היינו על חלון שבין שתי חצירות, אבל בחלון שבין ב' בתים אף מעל עשרה טפחים יש לו דין חלון.

שואלת הגמרא: **וְהָא אֶחָד לִי קָתָנֵי** - והרי הברייתא אומרת 'אחד חלון שבין שתי חצירות', ו'אחד חלון שבין ב בתים' - דינם שווה, שחלון הוא רק אם הוא 'ארבעה בתוך עשרה'.

עונה הגמרא: **תַּרְגּוּמָא אַאַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה** - תפרש שמה שנאמר 'אחד' נאמר לגבי רוחב החלון, אבל לגבי מיקומו במחיצה יש הבדל, שבחצר הוא רק אם הוא בתוך גובה עשרה, ובבית הוא רק אם הוא בתוך עשרה.

◆◆◆

ספק: חלון בגג בין קומה ראשונה לשניה – האם צריך סולם קבוע להתירו

בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי אַבָּא מֵרַב נַחְמָן: לוּל [חלון] **הַפְּתוּחַ מִן בַּיִת לַעֲלִיָּה** - חלון בגג של קומה ראשונה (בית), שבו עולים לקומה שניה (עליה), והבית והעלייה שייכים לשתי אנשים

שונים, וצריכים הם לערב כדי שיוכלו לטלטל מזה לזה, האם צריך **צָרִיךְ סוּלָּם קָבוּעַ לְהַתִּירוֹ** - כדי שהחלון ייחשב כפתח, צריך שיהיה מונח שם על הארץ סולם, ובלא זה החלון לא מועיל (כיון שהוא מעל עשרה טפחים),

והספק הוא האם צריך סולם (מדריגות) בין קומה ראשונה לשניה, וכך זה נחשב שיש פתח ביניהם, ורק כך הם יכולים לערב יחד, ובלי סולם אין החלון נחשב כפתח כיון שהוא מעל גובה עשרה טפחים, **אוֹ אֵין צָרִיךְ סוּלָּם קָבוּעַ לְהַתִּירוֹ,** שאף אם אין שם סולם, הבית הרי הוא כאילו מלא, וזה נחשב שהחלון בתוך עשרה טפחים.

[צדדי הספק:] והספק הוא: **כִּי אָמְרִינַן בֵּיתָא כְּמַאן דִּמְלֵי דָּמֵי** - מה שאומרים שהבית כאילו מלא, **הָנֵי מִילֵּי** - אלו הדברים נאמרו **מִן הַצַּד** - בחלון שבכותל, **אֲבָל בְּאֶמְצַע לָא** - אבל בחלון שבגג, לא נאמר כלל זה, **אוֹ דִּילְמָא לָא שְׁנָא** - או שמא אין הבדל, ובכל אופן אומרים שהבית נחשב למלא.

פשיטת הספק, הבית נחשב כמלא ואין צריך סולם להתירו

אָמַר לֵיהּ רב נחמן: **אֵינוֹ צָרִיךְ** סולם, כיון שהבית נחשב בכל אופן למלא, ואף בלא סולם, החלון מחבר בין הבית לעלייה.

הגמרא מבארת את התשובה: **סְבוּר מִינָּהּ סוּלָּם קָבוּעַ הוּא דְּאֵינוֹ צָרִיךְ, הָא סוּלָּם עֲרַאי צָרִיךְ.**

אִיתְּמַר אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מְנִיוֹמִי אָמַר רַב נַחְמָן: אֶחָד סוּלָּם קָבוּעַ, וְאֶחָד סוּלָּם עֲרַאי, אֵינוֹ צָרִיךְ, כיון שהבית נחשב למלא, ועל כן אין צריך סולם להתירו.

משנה

כותל שהוא כמחיצה, מערבין שנים ולא אחד

כּוֹתֶל שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת, גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טפחים **וְרוֹחַב אַרְבָּעָה** טפחים, **מְעָרְבִין שְׁנַיִם, וְאֵין מְעָרְבִין אֶחָד,** אינם יכולים לערב יחד, כיון ששתי החצרות מופרדות זו מזו במחיצה.

[גם אם הכותל גבוה עשרה, ואינו רחב ארבעה דינו כמחיצה, ומה שהמשנה אמרה 'ורחבה ארבעה' הוא בגלל הדין המבואר בהמשך שהוא רק אם הכותל רחב ד'].

אם יש בראש הכותל פירות, כל צד יכול לטלטל בראש הכותל

הָיוּ בְּרֹאשׁוֹ [של הכותל] **פֵּירוֹת,**

אֵלּוּ [בני החצר שבצד האחד] **עוֹלִין** [לראשו של הכותל] **מִכָּאן** [מהצד שלהם] **וְאוֹכְלִין** [את הפירות],

וְאֵלּוּ [בני החצר שבצד האחר] **עוֹלִין** [לראשו של הכול] **מִכָּאן** [מהד שלהם] **וְאוֹכְלִין** [את הפירות],

וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יוֹרִידוּ לְמַטָּן, שכיון שהכותל גבוה עשרה ורחב ארבעה, הרי הוא נחשב רשות בפני עצמה, ואין הכותל מתבטל לא לחצר זו ולא לחצר זו, ועל כן אלו שנמצאים בצד זה, ואלו שנמצאים בצד השני יכולים לעלות ולאכול שם, (ולא אומרים שהכותל שייכת

לשתי החצרות, שאינם יכולים לערב ביניהם). אבל אסורים הם להוריד את הפירות מראש הכותל לחצירם, שהרי ראש הכותל הוא רשות בפני עצמה, והיא רשות נפרדת מהחצר.

כותל בין ב׳ חצרות שיש בו פירצה עד עשר אמות

נִפְרְצָה הַכּוֹתֶל שבין החצרות, אם הפירצה היא **עַד עֶשֶׂר אַמּוֹת, מְעָרְבִין שְׁנַיִם, וְאִם רָצוּ מְעָרְבִין אֶחָד, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּפֶתַח** - פירצה שעד עשר אמות אינה נחשבת כ׳פירצה׳ אלא כ׳פתח׳, ושני בתים שיש כותל ביניהם, ובכותל יש פתח, יכולים לערב יחד או לערב בנפרד

כותל בין ב׳ חצרות שיש בו פירצה יותר מעשר אמות

יוֹתֵר מִכָּאן - אם הפירצה היא יותר מעשר אמות, אין זה פתח, אלא הרי זה פירצה, ועל כן **מְעָרְבִין אֶחָד, וְאֵין מְעָרְבִין שְׁנַיִם.**

גמרא

אֵין בּוֹ אַרְבָּעָה מַאי. אָמַר רַב אֲוִיר שְׁתֵּי רְשׁוּיוֹת שׁוֹלֶטֶת בּוֹ לֹא יָזִיז בּוֹ אֲפִילוּ מְלֹא נִימָא (יתבאר בדף הבא)

מעלין. מתלירן לרשות והוה הדין דמודיעין דמקום פטור הוא ובטלו לכאן ולכאן לתקל: **מקום שאין בו ד'.** רוחב ועומד בין רה"י לרה"ר וין נגו היכר כגון גבוה מן הארץ ג' ואילו היה רוחב ד' היה נקרא רשות ונעמוד והוא כרמלית ואסור לכאן ולכאן אבל עכשיו נקרא מקום פטור ומותר לכאן ולכאן לכתף עליו משאוי שלהן: **ובלבד שלא יחליפו.** דרבנן היא דאילו מיזגא ליכא דבעינן עקירה מרשות זו והמקה לרשות זו והכא עקירה מרה"י גמורה והמקה למקום פטור ועקירה ממקום פטור והמקה לרה"ר גמורה: **ורב ליס ליס דרב דימי.** בתמיי. וכא מתניתא היא במסכת שבת בפ"ק (דף ו.) עומד חלש על האסקופה וטול מעני ונותן לו מבעל הבית ונותן לו ובלבד שלא יטול מזה ויתן לזה: **רשויות דאורייתא.** כגון רשות רביס ויחיד: **דרבנן.** מלירות דרשות יחיד ויחיד הוא ומדרבנן הוא דאסור: **ולידו אחד שוה לאלן.** כלומר גבוה הוא מן האחת ונמוך הוא לאחרת כגון שקרקעיתה של זו גבוה. כל כמה דלא גבוה י' קרי ליה שוה לאלן: **נותנין אותו.** להעלות ולהוריד מעליו ומכירו לאסור: **חרין.** על פני אורך המלירות מבדיל בין זו לזו הוי מחילה מעליתא: **שוה לאלן.** שאינו עמוק ממנה י' כגון שקרקעיתה נמוך: **אימא לא.** משמעי דלדידיה נמי תשמישו בקשה הוא: **לא בעיתא דשמישתא.** מה שמניח בו משמע: **בעיתא דשמישתא.** שנופלים התפלים: **בא נמעט.** אמותן קלי. וקס"ד שעשה תל עפר למעה בקרקע סמוך לכותל או בנה אילעמא לו הניח אם פספסים: **אם יש נמעוטו ד'.** אורך בלד משך הכותל הוי כפתח וכיון דממנו ולמעלה לא גבוה עשרה משמתם בכל הכותל שהרי תשמישו בנתת שעולה לו דרך פתחו: **אי אהני מעוטא.** למיהוי פתחא כוליה שרי: **ואי לא אהני.** הא בטיל ליה: **אמר רבינא.** לאו מלמעה עשקינן לתתם ולהי בגיר מד' לא מהני למידי אלא כגון שעקר חוליא מרלאשו מנוכהו של כותל קרי לאשו כדתנן היו בראשו פירות [שו:] אלכך אי הוי מעוטא אחנעה אורך הוי פיתחא לכל הכותל בגיר מהני פיתחא הוא דלא הוי אבל לאשמעוטי ביה שרי דכיון דלא גבוה י' לא הוי רשותא: **כפה ספל.** סמוך לכותל ומיעט גובהו מעשרה. כל הני מיעוטי כגון דליכא י' מרלאשו לרשא הכותל: **מאי הוי.** אהני מיטל בשבת הוא: **פגם.** תמנה בוסר שטומנין אותה בתבן להתבשל ותבן מוקלה הוא ואסור לטולטלו כגון שהקלהו לגבון בכנים: **והרכה שהטמינה.** אתמול בגחלים ועכשיו כבו ומ"מ מוקלין הן. אבל לא כבו לא דממוך שהפסים מכבה את ט) התמוטות ומבעיר את העליונות כדאמרינן בכריתות (דף כ.): **דאיס לזו אוגניים.** בעין פסלים שלנו דעבשיו עפר מונח עליהן והוי מזח עפר ממקומו ודומה לחופר: **טעומן.** להלנינ:

מקצת

ורבי יוחנן אמר אלו מעלין בו. פירוש מן הבית דמן המחר לאילו בראמר ד' שרי א דכר"ש מוקי לה רבי יוחנן לקמן בריש כל גגות (דף נב.): **עולין** אין מעלין **לא.** תימה דמאי קס"ד וכי לא ידע דרבי יוחנן מיירי בחין לו מרבנן ב וי"ל דס"ד דטעמא דרבי יוחנן ג (ד) משום דאין רגילות לאשתמש בסם ולא אסרי אהדדי והוא הדין בגובה ד' כיון שהוא גבוה י' ואין עת לאשתמש בסם ד ומיהו אלא לר' יוחנן אבל לרב דטעמא משום דבטל הוא לא שייך אלא בחין בו ד' עד ד': ה **הכא** במאי עסקינן ברשויות דרבנן. נראה דוקא כי הכא שהכל רה"י אלא שלא שנו אבל מקום שאין בו ד' עד ד' שבין רה"י לכרמלית אין נראה שיתלוון רב אלא מוחר לבני רה"י ולבני כרמלית לכתף עליו ו) וקצת מוכח כן בפ"ק (דף ט.) דמוקי רבא הא דאמר רב תוך הפתח אע"פ שאין בו ד' על ד' לרך לאי אחר להכיר הפתח לכרמלית משום דמלא מן בא מיון ולרה"ר שרי ולא קאמר משום דעבו חיזוק ז אלא ולהי אף לרב בין כרמלית לרה"י לא עבו חיזוק ומיהו מלינו למימר דהתם לא נקט טעמא דחיזוק משום דאית ליה טעמא אחרינא:

ברשויות דרבנן. בפרק כילד (ט) משתמשין מיקלו רב דימי טפי מעמיה דרבי יוחנן ברשויות דרבנן ומרי אפילו לאחליף כשים בין רשות היחיד לכרמלית מקום שאין בו ד' על ד' ח) והא דאמר ר' יוחנן הכא אלו מעלין מכאן ואולכין ט) מסיק דזעירי דאמרה יא:

כותל שבין ד' חצירות גבוה עשרה וצדו אחד שוה לארץ. לאו שוה ממש קאמר דאם כן לאו היינו כותל אלא הכל היא קרקעית אלא אלא כל שאין גבוה י' שוה לארץ קרי ליה כך פי' בקונטרס וא"ת לרב מסדא דאמר בפרק כל גגות (לקמן דף נב:) גידוה ה' ומחילה ה' אין מלטרפין מאי קאמר נותנין אותו לזה שוה לארץ הא אין מטלטלין בעלייתה אלא בד' יב וי"ל דאמרל מקום נפקא מינה דתוך ד' (ט) מיהא שרי

בטלטול מן הכותל לעליונה:

הטומן לפת וצנון כו'. בשלא השרישו אילי דכשהשרישו לא היו מיטלין בשבת יג וא"ת בשלמא גבי כלאים ובציעת אלטריך לאשמועי דלא גזרינן לאשתמוכו לאטמון אטו דילמא אתי ליטע אבל מעשר מה שייך כאן אפי' השרים כיון דליכא תוספת ואי (ז) נקטינן לענין דשרי לעשר עליו מן התלוש או ממנו על התלוש ולא מייתינן דילמא אתי לפרוסי מן התלוש על המחובר ומן המחובר על התלוש א"כ הוה ליה למנקט תרומה דגבי מחובר ותלוש רגיל להזכיר תרומה בכל מקום אין תורמין מן התלוש על המחובר פירות עדובה זו תלושין יהיו תרומה על פירות מחובריו ואור"י דרגילות הוא שמתוספקין מחמת ליאלוחיה הקרקע כעין שאנו רואין שומין ונגלים שמתוספקין אפילו כשמוגחים בחלון ועל אותה שומין ונגלים שמתוספקין אפילו כשמוגחים בחלון ועל אותה אוגנים משקעין. ואקשינן עליה ואפי' הכי כיון ששולי הספל מגגלין הוה ליה כלי שהוא ניטל בשבת, וכל דבר שניטל בשבת אינו ממעט, כדתנן הטומן לפת וצנון תחת (הנפח) [הנפן]

ורבי יוחנן אמר אלו מעלין מכאן ואולכין ואלו מעלין מכאן ואולכין תנן אלו עולין מכאן ואולכין ואלו עולין מכאן ואולכין עולין אין מעלין לא הכי קאמר יש בו ארבעה על ארבעה עולין אין מעלין לא אין בו ארבעה על ארבעה מעלין נמי ואזדא רבי יוחנן לטעמיה ט) דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן מקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו ורב ליח ליה דרב דימי אי ברשויות דאורייתא הכי נמי הכא במאי עסקינן ברשויות דרבנן י) בוחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה אמר רבה ט) (אמר) רב הונא אמר רב נחמן ט) כ כותל שבין שתי חצירות צידו אחד גבוה עשרה טפחים וצידו אחד שוה לארץ נותנין אותו לזה ששוה לארץ משום דהוה לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו ט) בקשה וכל לזה בנחת ולזה בקשה נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת ט) אמר רב שיזבי אמר רב נחמן ד חריץ שבין שתי חצירות צידו אחד עמוק עשרה וצידו אחד שוה לארץ נותנין אותו לזה ששוה לארץ משום דהוה ליה לזה תשמישו בנחת ולזה בקשה וכו' וצריכי דאי אשמעינן כותל משום דבגובהא משתמשי אינשי אבל חריץ בעומקא לא משתמשי אינשי אימא לא ואי אשמעינן בחריץ משום דלא בעיתא תשמישתא אבל כותל דבעיתא תשמישתא אימא לא צריכא בא למעטו אם יש במיעוטו ארבעה מותר להשתמש בכל הכותל כולו ואם לאו אין משתמש אלא כנגד המיעוט ה מה נפשך אי אהני מעוטא בכוליה כותל לישתמש אי לא אהני אפילו כנגד המיעוט נמי לא אמר רבינא כ כגון שעקר חוליא מראשו אמר רב יהיאל כ כפה ספל ממעט ואמאי דבר הניטל בשבת הוא ודבר הניטל בשבת אינו ממעט לא צריכא דחבריה בארעא וכי חבריה בארעא מאי הוי והא תניא ט ח פגה שהטמינה בתבן וחררה שהטמינה בגחלים אם מגולה מקצתה נטלת בשבת הכא במאי עסקינן דאית ליה אוגניים וכי אית ליה אוגניים מאי הוי והתנן ט) הטומן לפת וצנון תחת הנפן בזמן שמקצת

מוספסים קאמר דאין נריך לעשר הוא"ל והיו מתוקנים מקודם לכן ודוקא נקט הטומן אבל אם לא נשם טעיה עושה מושם מושם טוב:

מקצת

מקום שאין בו ד'. מלמעלה ומלמטה: **ולכאן ולכאן.** לרה"ר ולרה"י: **אלו מעלין מכאן ואולכין.** מרה"ר לרה"י: **אלו עולין מכאן ואולכין.** מרה"י לרה"ר: **אין מעלין לא הכי קאמר.** אין מעלין לרה"ר לרה"י: **יש בו ארבעה על ארבעה.** אם הוא מרובע: **אין מעלין לא.** אין מעלין לרה"ר לרה"י: **אין בו ארבעה על ארבעה מעלין נמי.** לרה"ר לרה"י: **ואזדא רבי יוחנן לטעמיה.** דאמר מקום שאין בו ד' אמות אסור לכתף עליו: **דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן.** אם בא רב דימי ואמר רבי יוחנן: **מקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו.** מרה"ר לרה"י: **ורב ליח ליה דרב דימי.** ורב דימי אמר: **אי ברשויות דאורייתא הכי נמי הכא במאי עסקינן ברשויות דרבנן.** אם ברשות הרבים אמר הכי אם ברשות דאורייתא הכי נמי הכא במאי עסקינן ברשויות דרבנן: **חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה.** אם ברשות דאורייתא אמר הכי אם ברשות דרבנן: **אמר רבה אמר רב הונא אמר רב נחמן.** אמר רבה אמר רב הונא אמר רב נחמן: **כותל שבין שתי חצירות צידו אחד גבוה עשרה טפחים וצידו אחד שוה לארץ.** כותל שבין שתי חצירות אחד גבוה עשרה טפחים ואחד שוה לארץ: **נותנין אותו לזה ששוה לארץ.** נותנין אותו לזה שאינו גבוה: **משום דהוה לזה תשמישו בנחת ולזה בקשה.** מפני שתשמישו בנחת לזה שאינו גבוה ולזה בקשה: **נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת.** נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת: **אמר רב שיזבי אמר רב נחמן.** אמר רב שיזבי אמר רב נחמן: **חריץ שבין שתי חצירות צידו אחד עמוק עשרה וצידו אחד שוה לארץ.** חריץ שבין שתי חצירות אחד עמוק עשרה ואחד שוה לארץ: **נותנין אותו לזה ששוה לארץ.** נותנין אותו לזה שאינו עמוק: **משום דהוה לזה תשמישו בנחת ולזה בקשה.** מפני שתשמישו בנחת לזה שאינו עמוק ולזה בקשה: **נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת.** נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת: **וצריכי דאי אשמעינן כותל משום דבגובהא משתמשי אינשי אבל חריץ בעומקא לא משתמשי אינשי אימא לא ואי אשמעינן בחריץ משום דלא בעיתא תשמישתא אבל כותל דבעיתא תשמישתא אימא לא צריכא בא למעטו אם יש במיעוטו ארבעה מותר להשתמש בכל הכותל כולו ואם לאו אין משתמש אלא כנגד המיעוט:** מה נפשך אי אהני מעוטא בכוליה כותל לישתמש אי לא אהני אפילו כנגד המיעוט נמי לא אמר רבינא כגון שעקר חוליא מראשו אמר רב יהיאל כפה ספל ממעט ואמאי דבר הניטל בשבת הוא ודבר הניטל בשבת אינו ממעט לא צריכא דחבריה בארעא וכי חבריה בארעא מאי הוי והא תניא: **פגה שהטמינה בתבן וחררה שהטמינה בגחלים אם מגולה מקצתה נטלת בשבת הכא במאי עסקינן דאית ליה אוגניים וכי אית ליה אוגניים מאי הוי והתנן הטומן לפת וצנון תחת הגפן בזמן**

מקום שאין בו ד'. רוחב ועומד בין רה"ר לרה"י: **אלו מעלין מכאן ואולכין.** מרה"ר לרה"י: **אלו עולין מכאן ואולכין.** מרה"י לרה"ר: **אין מעלין לא הכי קאמר.** אין מעלין לרה"ר לרה"י: **יש בו ארבעה על ארבעה.** אם הוא מרובע: **אין מעלין לא.** אין מעלין לרה"ר לרה"י: **אין בו ארבעה על ארבעה מעלין נמי.** לרה"ר לרה"י: **ואזדא רבי יוחנן לטעמיה.** דאמר מקום שאין בו ד' אמות אסור לכתף עליו: **דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן.** אם בא רב דימי ואמר רבי יוחנן: **מקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו.** מרה"ר לרה"י: **ורב ליח ליה דרב דימי.** ורב דימי אמר: **אי ברשויות דאורייתא הכי נמי הכא במאי עסקינן ברשויות דרבנן.** אם ברשות הרבים אמר הכי אם ברשות דאורייתא הכי נמי הכא במאי עסקינן ברשות דרבנן: **חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה.** אם ברשות דאורייתא אמר הכי אם ברשות דרבנן: **אמר רבה אמר רב הונא אמר רב נחמן.** אמר רבה אמר רב הונא אמר רב נחמן: **כותל שבין שתי חצירות צידו אחד גבוה עשרה טפחים וצידו אחד שוה לארץ.** כותל שבין שתי חצירות אחד גבוה עשרה טפחים ואחד שוה לארץ: **נותנין אותו לזה ששוה לארץ.** נותנין אותו לזה שאינו גבוה: **משום דהוה לזה תשמישו בנחת ולזה בקשה.** מפני שתשמישו בנחת לזה שאינו גבוה ולזה בקשה: **נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת.** נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת: **אמר רב שיזבי אמר רב נחמן.** אמר רב שיזבי אמר רב נחמן: **חריץ שבין שתי חצירות צידו אחד עמוק עשרה וצידו אחד שוה לארץ.** חריץ שבין שתי חצירות אחד עמוק עשרה ואחד שוה לארץ: **נותנין אותו לזה ששוה לארץ.** נותנין אותו לזה שאינו עמוק: **משום דהוה לזה תשמישו בנחת ולזה בקשה.** מפני שתשמישו בנחת לזה שאינו עמוק ולזה בקשה: **נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת.** נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת: **וצריכי דאי אשמעינן כותל משום דבגובהא משתמשי אינשי אבל חריץ בעומקא לא משתמשי אינשי אימא לא ואי אשמעינן בחריץ משום דלא בעיתא תשמישתא אבל כותל דבעיתא תשמישתא אימא לא צריכא בא למעטו אם יש במיעוטו ארבעה מותר להשתמש בכל הכותל כולו ואם לאו אין משתמש אלא כנגד המיעוט:** מה נפשך אי אהני מעוטא בכוליה כותל לישתמש אי לא אהני אפילו כנגד המיעוט נמי לא אמר רבינא כגון שעקר חוליא מראשו אמר רב יהיאל כפה ספל ממעט ואמאי דבר הניטל בשבת הוא ודבר הניטל בשבת אינו ממעט לא צריכא דחבריה בארעא וכי חבריה בארעא מאי הוי והא תניא: **פגה שהטמינה בתבן וחררה שהטמינה בגחלים אם מגולה מקצתה נטלת בשבת הכא במאי עסקינן דאית ליה אוגניים וכי אית ליה אוגניים מאי הוי והתנן הטומן לפת וצנון תחת הגפן בזמן שמקצת**

מקום שאין בו ד'. מלמעלה ומלמטה: **ולכאן ולכאן.** לרה"ר ול

מקצת עליון מגולין. משום שבת נקט לה[א] כך פי' בקונטרס ופריך כיון דכל העב מכוסה ואין מגולה אלא מקצת עליון דומה לספל שיש לו אוזניים וא"מ והא משמע ברים כל הכלים (שבת דף קכג.) דלרבנן ד"א בן מדלי לאיש לזו עלעול אם שמיה עלעול פוגלא מלמטה למעלה אסור שהעב הוא למטה מ"ש מלגון שמקצת עליון מגולין דברי ולא חשיב אפי' עלעול כמן הכלי אם הכלי כולו מכוסה וי"ל דמ"מ קל להגביהו ולגערו מן הצפר יותר מכשהוא מונח מלמטה למעלה וא"ת דמשמע הכא דאיעור לא חשיב עלעול מן הכלי מדשרינן מקצתה מגולה אפילו לרבנן וכמה מצניות דברו לגעור כדתנן פרק במה טומנין (שם מט.) [ב] נוער אין הכסוי והן נופלות ומעות שעל גבי הכר מגער אין הכר והן נופלות [ג] ותנן שעל פי החבית מעמה על ידה והיא נופלת [ד] וא"כ אמאי אסר רב בפרק כירה (שם דף מב:) גבי מת המוטל בתחה לחופרו ממיטה למיטה משום דעלעול מן הכלי שמיה עלעול אע"ג דבמניח אסרינן בפרק עוטל (שם דף קמב:) מעשה בסיס לדבר האסור מת בשבת אין כמו שכח וכל דבר שדעתו ליטול בשבת ולא לניחמו בו כל השבת אפי' מניח חשיב כשומר כי הכא דנוער אין הכסוי והן נופלות אע"פ שבמתנות כיסה בדבר שאינו ניטל ואומר ר"י דשאני עלעול דמת שעיקר עלעול לגורך המת עצמו שהוא עלעול ולא דמי לכל הני שעושה שלעול לגורך חיתר ולא לגורך איסור כמו לפת ולנון שאין צריך לעלעול עפר וכן גבי גיזי צמר ומעות ותנן פ"ק דעלעול אם לכל הני מייתי בפרק כירה (שם דף מב:) גבי פלוגתא דרבי ושמואל אלא הכא דר' יהודה בן לקיש [ה] דאמרינן ליה ולא מייתי עלה פלוגתא דר"מ בן מדלי ורבנן והשתא אתי שפיר דלא פליגי אלא דרב אחא אמרי בי רב בפרק עוגלין (שם דף קמח.) דמשמע דסבר דלא שמיה עלעול לגבי הכר אלא דלא אמר דלא שמיה עלעול לגבי הכר אלא דלא אמר דלא שמיה עלעול לגבי הכר אלא דלא אמ

גמרא

כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה ואינו רחב ד', דין ראש הכותל, דעה א': אסור לבני שתי החצירות לטלטל בראש הכותל

שנינו במשנה, כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה ורחב ארבעה, אם היו בראשו פירות, אלו עולין מכאן ואוכלין, ואלו עולין מכאן ואוכלין, ובלבד שלא יורידו למטן.

מבררת הגמרא: **אֵין בּוֹ אַרְבָּעָה מַאי** - מה הדין אם אין הכותל רחב ארבעה טפחים, האם מותרים בני החצרות לטלטל בראש הכותל.

אָמַר רַב: אֲוִיר שְׁתֵּי רְשׁוּיוֹת שׁוֹלֶטֶת בּוֹ, לֹא יָזִיז בּוֹ אֲפִילּוּ מְלֹא נִימָא - כיון שהכותל אינו רחב ד' טפחים, אין לו חשיבות להיות מקום בפני עצמו, ועל כן הוא מתבטל לשתי החצרות, וכיון ששתי החצרות לא עירבו ביניהם (ואף אינם יכולים לערב ביניהם שהרי הם מופרדים זה מזה), נמצא שראש הכותל שייך לשתי רשויות שלא עירבו ביניהם, ואסור לטלטל בו. (דף עז)

דעה ב': מקום זה הוא 'מקום פטור' ומותר לבני שתי החצירות לטלטל אליו וממנו

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵלּוּ מַעֲלִין מִכָּאן וְאוֹכְלִין, וְאֵלּוּ מַעֲלִין מִכָּאן וְאוֹכְלִין.

שאלה על דעה ב': במשנה משמע שאסור לטלטל מהחצר לראש הכותל

תְּנַן, אֵלּוּ עוֹלִין מִכָּאן וְאוֹכְלִין, וְאֵלּוּ עוֹלִין מִכָּאן וְאוֹכְלִין, ומשמע מדברי המשנה: **עוֹלִין אֵין, מַעֲלִין לָא** - שמותר רק לעלות לשם ולאכול בראש הכותל, אבל להעלות מהחצרות לראש הכותל, אסור, וקשה על רבי יוחנן שהתיר זאת.

תשובה: המשנה מדברת כשיש בחצר ד' טפחים, ואזי אסור לטלטל מהחצר לראש הכותל, אבל אם אין בו ד' טפחים מותר

עונה הגמרא: **הָכִי קָאָמַר יֵשׁ בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה עוֹלִין אֵין, מַעֲלִין לָא** - כיון שיש בו ד' הוא רשות בפני עצמו, ואסור לבני החצרות לטלטל דברים לראש הכותל שהרי הוא רשות שלא עירבה עמהם, אבל מותר להם לעלות לראש הכותל ולטלטל בו חפצים המונחים בו שהרי הוא רשות בפני עצמה.

אבל אם **אֵין בּוֹ** [בכותל] **אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה מַעֲלִין נָמֵי** - כיון שאין בו ד' טפחים, הרי הוא 'מקום פטור', ואינו נחשב כלל לרשות, ועל כן מותר לבני החצרות לטלטל לראש הכותל, ואין צריכים לערב עם 'מקום פטור'.

רבי יוחנן לשיטתו, שהוא סובר שאף מותר לטלטל בין מקום פטור ורשות היחיד, או בין מקום פטור ורשות הרבים

וְאַזְדָּא רַבִּי יוֹחָנָן לְטַעְמֵיהּ - ורבי יוחנן הולך בעניין זה לשיטתו, **דְּכִי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן** - שכאשר בא רב דימי מארץ ישראל אמר בשם רבי יוחנן: **מָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ אַרְבָּעָה עַל**

אַרְבָּעָה - מקום שאין בו רוחב ד' על ד' טפחים, ועומד בין רשות היחיד לרשות הרבים, **מוּתָּר לִבְנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים וְלִבְנֵי רְשׁוּת הַיָּחִיד לְכַתֵּף עָלָיו** - להניח עליו משא שלהם, כדי לסדרו על הכתף, ששטח זה נקרא 'מקום פטור'.

וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַחֲלִיפוּ - ובלבד שלא יעבירו מרשות היחיד לרשות הרבים דרך מקום פטור, (והוא מדרבנן, שמהתורה אין בזה חיוב, כיון שלא עשה עקירה ברשות היחיד והנחת ברשות הרבים, אלא עשה עקירה מרשות היחיד והנחה במקום פטור, ואחר כך עשה עקירה ממקום פטור והנחה ברשות הרבים).

שאלה: וכי רב לא סובר דין מקום פטור

שואלת הגמרא: **וְרַב לֵית לֵיהּ דְּרַב דִּימִי** - ורב שאסר לבני ב' החצרות לטלטל מהחצר לראש הכותל (שאין בו ד' על ד') אינו סובר דין זה שאמר רב דימי, והרי זו משנה מפורשת במסכת שבת שמותר לבני רשות היחיד או לבני רשות הרבים לטלטל למקום פטור. ומדוע כאן לא התיר לטלטל מהחצרות לראש הכותל שאין בו ד' על ד'.

תשובה: רב סובר שמותר לטלטל בין רשות הרבים ומקום פטור, או בין רשות היחיד ומקום פטור. אבל בין רשות היחיד למקום פטור כשאין עירוב – אסור לטלטל

עונה הגמרא: **אִי בִּרְשׁוּיוֹת דְּאוֹרָיְיתָא הָכִי נָמֵי** - אם מדובר ברשות היחיד או רשות הרבים שהם רשויות דאורייתא, אכן כך הדין שמותר להעביר ממקום פטור אליהם, וכן אליהם ממקום פטור, וגם רב מודה לזה

אמנם **הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן** - כאן במה מדובר, **בִּרְשׁוּיוֹת דְּרַבָּנַן,** חצירות שהם רשות היחיד, ורבנן אסרו לטלטל מחצר לחצר בלי עירוב, כיון שהם רשויות חלוקות, **וַחֲכָמִים עָשׂוּ חִיזּוּק לְדִבְרֵיהֶם יוֹתֵר מִשֶּׁל תּוֹרָה,** ולדעת רב אסרו לטלטל מחצר ששייכת לאדם אחד לראש הכותל שאין בו ד' טפחים, שהוא מקום פטור ששייך לשתי אנשים.

◆◆◆

מאמר א': כותל שצידו אחד גבוה עשרה וצידו אחד שוה לארץ

אָמַר רַבָּה (אָמַר) רַב הוּנָא אָמַר רַב נַחְמָן: כּוֹתֶל שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת, צִידוֹ אֶחָד גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים, וְצִידוֹ אֶחָד שָׁוֶה לָאָרֶץ - כלומר: לא גבוה עשרה טפחים, כגון שקרקעית חצר אחת גבוהה מחברתה,

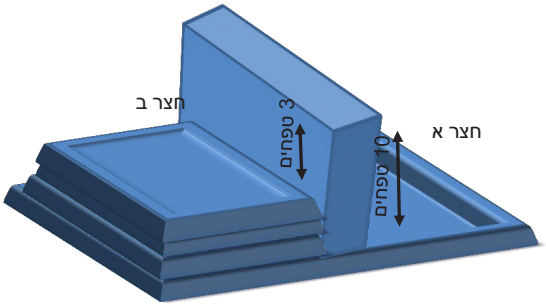

נוֹתְנִין אוֹתוֹ לָזֶה שֶׁשָּׁוֶה לָאָרֶץ - ראש הכותל שייך לחצר הגבוהה יותר, שהכותל לא גבוה ממנה עשרה, ומותר לבני חצר זו לטלטל לשם דברים, כיון שראש הכותל אינו נחשב לרשות נפרדת מהם, שאינו גבוה עשרה. אבל בני החצר השניה אסורים לטלטל מחצירם לראש הכותל שהוא גבוה מהם עשרה, והרי הוא רשות בפני עצמה (שלא עירבה עמהם, ואף אינה יכולה לערב עמה שהיא רשות מופרדת בפני עצמה),

מִשּׁוּם דְּהָוֵה לָזֶה תַּשְׁמִישׁוֹ בְּנַחַת וְלָזֶה תַּשְׁמִישׁוֹ בְּקָשֶׁה - משום שלחצר זו שהכותל לא גבוה ממנה עשרה נוח להשתמש בראש הכותל, ולחצר זו שהכותל גבוה ממנה עשרה קשה להשתמש בראש הכותל, **וְכָל לָזֶה בְּנַחַת וְלָזֶה בְּקָשֶׁה - נוֹתְנִין אוֹתוֹ לָזֶה שֶׁתַּשְׁמִישׁוֹ בְּנַחַת,** וממילא ראש הכותל נחשב לחלק מהחצר שהכותל לא גבוה ממנה עשרה.

מאמר ב': חריץ שבין שתי חצרות, צידו אחד עמוק עשרה וצידו אחד לא נמוך עשרה

אָמַר רַב שֵׁיזְבִי אָמַר רַב נַחְמָן: חָרִיץ שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת - בנין החצרות לכל האורך מבדיל חריץ, **צִידוֹ אֶחָד עָמוֹק עֲשָׂרָה, וְצִידוֹ אֶחָד שָׁוֶה לָאָרֶץ** - כלומר: לא נמוך עשרה, כגון שקרקעית חצר אחת נמוכה מחברתה,

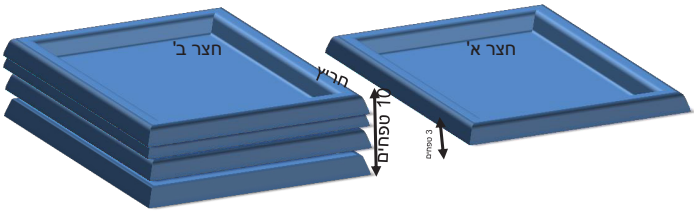

נוֹתְנִין אוֹתוֹ לָזֶה שֶׁשָּׁוֶה לָאָרֶץ - החריץ שייך לחצר הנמוכה יותר, שהחריץ לא עמוק ממנה עשרה, ומותר לבני חצר זו לטלטל לשם דברים, והחצר השניה אסורה,

מִשּׁוּם דְּהָוֵה לֵיהּ לָזֶה תַּשְׁמִישׁוֹ בְּנַחַת וְלָזֶה תַּשְׁמִישׁוֹ בְּקָשֶׁה וְכוּ'.

החידוש בב' המאמרים

הגמרא מבארת את הטעם שהוצרכו לשתי מאמרים אלו, ולא היינו לומדים אחת מחברתה: **וּצְרִיכִי, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן כּוֹתֶל** - שאם היה משמיע לנו רק את המאמר (הראשון) לעניין כותל, הייתי אומר שרק הוא שייך לאחד החצירות, **מִשּׁוּם דִּבְגוּבְהָא מִשְׁתַּמְּשִׁי אִינָשֵׁי** - משום שאנשים משתמשים בכותל, שהוא גבוה מהקרקע ונוח להשתמש בו.

אֲבָל חָרִיץ, בְּעוּמְקָא לָא מִשְׁתַּמְּשִׁי אִינָשֵׁי, אֵימָא לָא - הייתי אומר שכיון שאנשים לא נוח להם להשתמש במקום עמוק, לא משייכים את החריץ לא לחצר זו ולא לחצר זו, שלשניהם קשה להשתמש בחריץ.

וְאִי אַשְׁמְעִינַן בְּחָרִיץ - ואם היה משמיע לנו רק את המאמר (השני) לעניין חריץ, הייתי אומר שרק אותו משייכים לאחד החצירות, **מִשּׁוּם דְּלָא בְּעִיתָא תַּשְׁמִישְׁתָּא** - משום שלא מפחדים להשתמש בו, שהחפצים לא נופלים מחריץ שהרי הוא עמוק, **אֲבָל כּוֹתֶל דְּבְעִיתָא**

תַּשְׁמִישְׁתָּא אֵימָא לָא - אבל כותל כיון שהוא גבוה ומפחדים להשתמש בו, שמא יפלו ממנו החפצים, אינו משתייך לא לחצר זו ולא לחצר זו, כיון שלשניהם קשה להשתמש בו.

צְרִיכָא - לכן הוצרכו להשמיענו דין זה גם בכותל וגם בחריץ

◆◆◆

מיעוט כותל שבין שתי חצרות (שלא יהיה גבוה עשרה, ויהיה מותר להשתמש בראש הכותל)

בָּא לְמַעֲטוֹ - כותל בין חצירות רחב 4 טפחים וגבוה עשרה טפחים, שכאמור בני החצרות אינם יכולים לטלטל בראש הכותל כיון שהוא גבוה מהם, והרי הוא רשות בפני עצמה, אם בא למעטו שלא יהיה גבוה עשרה, **אִם יֵשׁ בְּמִיעוּטוֹ אַרְבָּעָה** - אם עשה את המיעוט באורך 4 טפחים, **מוּתָּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל הַכּוֹתֶל כּוּלּוֹ,** שהרי עשה 4 טפחים שאינם גבוהים 10 טפחים, ו4 טפחים הוא שיעור פתח, נמצא שיש פתח לבני החצר להגיע לראש הכותל, והרי נוח להם להשתמש בראש הכותל, ומותר לטלטל בראשו.

וְאִם לָאו - אם המיעוט אינו באורך ד' טפחים, **אֵין מִשְׁתַּמֵּשׁ** בראש הכותל **אֶלָּא כְּנֶגֶד הַמִּיעוּט** - רק בחלק הנמוך של הכותל.

הגמרא הבינה שהמיעוט הוא שהניח ערימת חול סמוך לכותל וכדומה, וכך מיעט את גובה הכותל, שואלת אם כן הגמרא: **מָה נַפְשָׁךְ, אִי אַהֲנִי מִעוּטָא** - אם המיעוט הועיל, **בְּכוּלֵּיהּ כּוֹתֶל לִישְׁתַּמֵּשׁ** - יהיה מותר להשתמש בכל הכותל. **אִי לָא אַהֲנִי** - ואם המיעוט לא הועיל [שאין זה נחשב מיעוט כיון שלא עשה זאת באורך ד' טפחים], **אֲפִילּוּ כְּנֶגֶד הַמִּיעוּט נָמֵי לָא** - לא ישתמש בכותל אפילו כנגד המיעוט.

אָמַר רָבִינָא: לא מדובר שמיעט את הכותל על ידי הנחת ערימת חול סמוך לכותל, שמיעוט כזה אם הוא פחות מאורך ארבעה אינו נחשב כלל, אלא מדובר **כְּגוֹן שֶׁעָקַר חוּלְיָא מֵרֹאשׁוֹ** - שעקר חלק מגובהו של כותל, ועל כן אף אם אינו ד' טפחים ואינו ראוי להיחשב כפתח להתיר את הטלטול בכל הכותל, מכל מקום כיון שבמציאות מקום זה אינו גבוה עשרה, אינו נחשב 'רשות' נפרדת מהחצר, והמקום שאינו גבוה עשרה הרי הוא כחלק מהחצר, ומותר לבני החצר להשתמש במקום זה שבכותל שאין בו גובה 10.

מיעוט כותל מ10 אמות על ידי הנחת כלי הפוך סמוך לכותל

אָמַר רַב יְחִיאֵל: כָּפָה סֵפֶל - הפך ספל סמוך לכותל שגובהו עשרה, הרי זה **מְמַעֵט,** שמראשו של הספל עד סוף הכותל אין עשרה טפחים, ומותר לבני החצר שהספל מונח בה לטלטל בראש הכותל.

שואלת הגמרא: **וְאַמַּאי** - למה הוא מיעוט, והרי **דָּבָר הַנִּיטָּל בְּשַׁבָּת הוּא** - הספל הוא דבר שמותר ליטלו בשבת, **וְדָבָר הַנִּיטָּל בְּשַׁבָּת אֵינוֹ מְמַעֵט.**

עונה הגמרא: **לָא צְרִיכָא דְּחַבְּרֵיהּ בְּאַרְעָא** - לא צריך אלא באופן שחיבר את הספל בקרקע, [אין הכונה שחיברו במסמרים, אלא שטמנו קצת בעפר הקרקע, ועל כן אינו ניטל בשבת שאסור לו לטלטל בשבת את העפר].

שואלת הגמרא: **וְכִי חַבְּרֵיהּ בְּאַרְעָא מַאי הָוֵי** - ואם חיברו בקרקע, מה זה מועיל, **וְהָא** - הרי מותר ליטלו בשבת, שהרי **תַּנְיָא, פַּגָּה** (תאנה שלא הבשילה כל צרכה) **שֶׁהִטְמִינָהּ בְּתֶבֶן**

- שטומנין אותה בתבן להתבשל, ותבן מוקצה הוא ואסור לטלטלו, **וַחֲרָרָה** (מאפה, פת) **שֶׁהִטְמִינָהּ** [אתמול] **בְּגֶחָלִים,** ועכשיו כבו, ומכל מקום מוקצין הן, **אִם מְגוּלָּה מִקְצָתָהּ, נִטֶּלֶת בְּשַׁבָּת,** שהוא טלטול מן הצד, ואם כן גם ספל זה אף שהטמינו בקרקע עדיין יכול ליטלו, שהוא טלטול מן הצד.

עונה הגמרא: **הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן דְּאִית לֵיהּ אוֹגְנַיִים** - כאן במה מדובר בספל שיש לו שפה בולטת מלמעלה, ונמצא שכדי להוציאו צריך להזיז עפר המונח עליו והרי זה כחופר.

שואלת הגמרא: **וְכִי אִית לֵיהּ אוֹגְנַיִים מַאי הָוֵי, וְהָתְנַן הַטּוֹמֵן** [בחול כדי להצניע] **לֶפֶת, וּצְנוֹן תַּחַת הַגֶּפֶן, בִּזְמַן** [עמוד ב] **שֶׁמִּקְצָת עָלִין מְגוּלִין, אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם כִּלְאַיִם** [משום כלאי הכרם], **וְלֹא מִשּׁוּם מַעֲשֵׂר** [אין חשש שהוא נשרש באדמה וצריך לעשרו], **וְלֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית, וְנִיטָּלִין בַּשַּׁבָּת** [כיון שהעלים מגולים, אינו צריך להזיז את העפר, ויכול למשוך בעלים, אף שעל ידם העפר זז ממקומו, ואין אומרים שהוא אסור משום חופר].

עונה הגמרא: **לָא צְרִיכָא, דְּבָעֵי מָרָא וַחֲצִינָא** - אין צריך לומר אלא שמדובר באופן שצריך כף ומעדר להוציאו, והרי זה חופר ממש, וממילא הספל אינו ניטל בשבת.

✦ ✦ ✦

מיעוט הכותל על ידי סולם

אם הניח ליד הכותל **סוּלָּם הַמִּצְרִי** (סולם מצרי, שסולמותיהם קטנים), אם הניחו אותו בסמוך לכותל שהוא גבוה עשרה טפחים, **אֵינוֹ מְמַעֵט** - אינו מחשיב את הכותל כאילו הוא פחות מעשרה טפחים (וממילא אסור לבני חצר להשתמש בראש הכותל), ואף שעל ידי הסולם נוח לעלות לראש הכותל, מכל מקום כיון שהסולם קטן ונוח ליטלו משם, אינו ממעט את הכותל.

וְהַצּוֹרִי - (סולם כמו של העיר צור, שסולמותיהם היו גדולים), **מְמַעֵט,** הואיל וגדול הוא, ואין נוח ליטלו משם, הרי נוח לעלות על ידו לראש הכותל, והוא קבוע שם, ועל כן הרי זה נחשב שהוא ממעט את הכותל מגובה עשרה טפחים, ומותר לבני החצר לטלטל מהחצר לראש הכותל.

מבררת הגמרא: **הֵיכִי דָּמֵי סוּלָּם הַמִּצְרִי.**

מבארת הגמרא: **אָמְרִי דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי: כֹּל שֶׁאֵין לוֹ אַרְבָּעָה חֻוּקִים** - כל סולם שאין לו 4 שליבות, שהרי הוא סולם קטן.

אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: מַאי טַעְמָא דְּסוּלָּם הַמִּצְרִי דְּלָא מְמַעֵט.

אֲמַר לֵיהּ: לָא שְׁמִיעַ לָךְ הָא דְּאָמַר רַב אַחָא בַּר אַדָּא אָמַר רַב הַמְנוּנָא אָמַר רַב: מִשּׁוּם דְּהָוֵה לֵיהּ דָּבָר שֶׁנִּיטָּל בְּשַׁבָּת, וְכָל דָּבָר שֶׁנִּיטָּל בְּשַׁבָּת אֵינוֹ מְמַעֵט.

שואלת הגמרא: **אִי הָכִי אֲפִילּוּ צוֹרִי נָמֵי** - אם כן גם סולם צורי אפשר ליטלו בשבת, שהרי אינו מוקצה, ומדוע הוא ממעט.

עונה הגמרא: **הָתָם כּוֹבְדוֹ קוֹבְעוֹ** - שם, גבי סולם צורי מתוך שהוא כבד אין נוטלין אותו משם, ולא משום איסור, אלא משום שקשה ליטלו.

◆◆◆

עשיית 'פתח' בכותל שבין ב' חצירות, כדי שיוכלו לטלטל יחד, על ידי הנחת סולמות משתי צדדים הכותל

אָמַר אַבָּיֵי: כּוֹתֶל שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים, שבאופן זה הדין הוא שהם צריכים לערב כל חצר בפני עצמה שהרי יש ביניהם כותל גובה עשרה,

וְהִנִּיחַ סוּלָּם רָחָב אַרְבָּעָה מִכָּאן בחצר זו,

וְסוּלָּם רָחָב אַרְבָּעָה מִכָּאן בחצר זו,

וְאֵין בֵּין זֶה לָזֶה שְׁלֹשָׁה טְפָחִים - אפילו אם אין הסולמות זה כנגד זה ממש, כל שאינם מרוחקין זה מכנגד זה שלשה טפחים, **מְמַעֵט** - הרי זה נחשב שיש פתח בין החצרות, שיכולים בני החצרות לעבור מצד לצד באמצעות הכותל, ועל כן אם הם רוצים הם יכולים לערב בעירוב אחד.

אבל אם יש בין סולם לסולם מרחק **שְׁלֹשָׁה** טפחים, **אֵינוֹ מְמַעֵט** - אין הסולמות נחשבים כפתח, להתיר לשתי החצרות לטלטל יחד.

וְלָא אֲמַרַן - ולא אמרנו ששתי הסולמות נחשבים לפתח רק אם אין בין סולם לסולם מרחק ג' טפחים, **אֶלָּא דְּלָא הָוֵי כּוֹתֶל אַרְבָּעָה** - אלא באופן שהכותל צר (אין בו ארבעה טפחים) ואין נוח ללכת עליו, **אֲבָל הָוֵי כּוֹתֶל אַרְבָּעָה** -אבל אם יש ברוחב הכותל ארבעה טפחים, אזי **אֲפִילּוּ מוּפְלָג טוּבָא נָמֵי** - אפילו אם יש מרחק רב בין הסולמות הרי הם נחשבים לפתח, שהרי יכול לטפס בסולם לראש הכותל, ללכת על ראש הכותל עד שיגיע לסולם השני, ואזי יורד מהסולם השני.

◆◆◆

בנה איצטבא על גב איצטבא סמוך לכותל, אם מותר לטלטל מהחצר לראש הכותל

אָמַר רַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי: בָּנָה אִיצְטְבָא עַל גַּב אִיצְטְבָא - בנה תיבה קטנה סמוך לכותל, ועליה בנה תיבה נוספת, ויש אויר בין התיבות, שהתיבה העליונה עומדת על גבי רגלים,

אִם יֵשׁ בָּאִיצְטְבָא הַתַּחְתּוֹנָה אורך **אַרְבָּעָה, מְמַעֵט,** אף שאין באיטבא העליונה ד' טפחים,

אִי נָמֵי - וכן הדין אם **אֵין בַּתַּחְתּוֹנָה אַרְבָּעָה, וְיֵשׁ בָּעֶלְיוֹנָה אַרְבָּעָה,**

וְאֵין בֵּין זֶה לָזֶה - בין האיצטבא העליונה לתחתונה **שְׁלֹשָׁה** טפחים, הרי זה **מְמַעֵט,** כיון שמדין לבוד אנו מחשבים את שתי האיצטבאות כאחד, וכיון שחלק מהאיצבא רחבה ד', הרי זה נחשב למיעוט, (שהכותל אינו נחשב גבוה עשרה ומותר לבני החצר שבו נמצאים האיצטבאות לטלטל לראש הכותל).

מיעוט כותל על ידי הנחת סולם שיש אוויר בין מדריגה למדריגה (כמו סולמות רגילים שלנו) בסמוך לכותל

וְאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: סוּלָּם שֶׁשְּׁלִיבוֹתָיו פּוֹרְחוֹת - זקף סולם על הכותל ויש רווח אוויר בין שליבה לשליבה, כמו סולמות רגילים שלנו (ולא כמדריגות, שבמדריגות אין רווח אוויר ביניהם),

אִם יֵשׁ בַּשְּׁלִיבָה הַתַּחְתּוֹנָה אַרְבָּעָה טפחים אורך, הרי זה **מְמַעֵט** ואף שבשליבה העליונה אין רוחב ארבעה טפחים, כיון שזה סולם אחד, וחלקו רחב ארבעה הרי זה ממעט.

אִי נָמֵי - וכן הדין אם **אֵין בַּשְּׁלִיבָה הַתַּחְתּוֹנָה אַרְבָּעָה, וְיֵשׁ בַּשְּׁלִיבָה הָעֶלְיוֹנָה אַרְבָּעָה, וְאֵין בֵּין זֶה לָזֶה שְׁלֹשָׁה, מְמַעֵט,** שכיון שאין ביניהם ג' טפחים הרי זה נחשב לסולם אחד גדול מדין לבוד, וכיון שבחלקו הוא רחב ד', הרי זה ממעט את גובה הכותל, כיון שיש סולם שחלקו רחב ארבעה לעלות ולהשתמש בכותל, ומותר לבני החצר שהסולם שם לעלות ולהשתמש בראש הכותל.

◆◆◆

וְאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ

זיז היוצא מן הכותל ד' על ד'. טופחים: **והניח עליו סולם כל שהוא.** אפילו אין ברחבו ד' והעמידו בקרקע וסמך לאמה זיז היכ כחד מיעוטא והכי בעליון אלרבעה וכגון שאין מחוץ הסולם מרוחקין שלשה: **ולא סמכן אלא דאוכביה עליה.** סמך לאמה עליו כדפרישית: **אכל אוכביה בהדיה.** אלא לאמה וסמך לכותל: **ארווחי ארווחיה.** זיז ולא הוי אלי סולם מתחתיו דרגא לזיז ואין כאן מיעוט שהוא מונדל מן הקרקע הרבה: **צריך זיז אחד להסיולו.** כסולם כל שהוא והזיז יוצא בתמצעיתו שאינו גבוה עשרה לא ממנו ולמטה ולא ממנו ולמעלה: **צריך שני זיזין.** אחד קודם עשרה מתחתיים ואחד למעלה היימנו בתוך עשרה עליונים דאי הוה גבוה עשרה לא הוה אכאי כסולם כל שהוא מידי דהוה אכאי: **זה שלא כנגד זה.** שיוכל לקבוע סולם שני מזה לזה: **עמוד גבוה עשרה ברח"ר ורחב ד'.** ר"ח ורוא והגיעו ממנו והגיעו על גביו חייב ואם נעץ בראשו עשרה לא יעבר כל שהוא מעיטו ולכאו מתרבעה ובטלו מתוכה ר"י: **יפה.** קבילי"א בלע"ז: **ובגבוה.** היכל אלא אבל אם אינו גבוה אלא כגבה בעמוד חשיב ולא ממעט: **אפשר דאלי ביה מידי.** וכיון דאזי לא אמשמשיה דעמוד מייע חשיב ולא ממעט: **מגאו כולו ביחודו.** לדידן דאמרת (אב) אד אמשמשיה הוא ולא ממעט יאמרת מוקמי מאי מי אמרינן כיון דלא אמשמש בהאי דאזי לאו דוחב הוא: **בור וחוזייהב.** קרקע אינטלה מחפירת הבור והקיפו בו פי הבור אבוי: **מלגרפה.** דאלאים עשרה לעומק הבור לאויר ה"י. וה"ב נמי דאלא אבוי אינו מעט אלא אבוי אינו מעט אלא אבוי אינו מעט א

עח: חלון פרק שביעי עירובין

עין משפט
נר מצוה

כב א ב מיי׳ פ״ג מהל׳ עירובין הלכה יא טוש״ע א״ח סי׳ שסב סעיף יד:
כג ג ד מיי׳ שם הלכה ח טוש״ע שם סעיף טו:
כד ה מיי׳ שם הלכה יב טוש״ע שם סעיף טז:
כה ו מיי׳ שם הלכה יג טוש״ע שם סעיף יז:
כו ז מיי׳ שם הלכה יד טור ש״ע א״ח סימן שסב:
כז ח מיי׳ פ״ז מהל׳ טומאת מת הלכה ו סמג עשין רלט:

רב ניסים גאון

עד כאן לא קאמר רבי התם כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות. עיקר דברי רבי בפרק בכל מערבין וכבר פירשונום למעלה. תיבני לר׳ יהודה תבני לרבנן, תיבני לר׳ יהודה עד כאן לא קאמר ר׳ יהודה דמותר לקנות בית באיסורי הנאה. עיקרו בפרק בכל מערבין, דתנן ר׳ יהודה אומר אפי׳ בבית הקברות מפני שהוא יכול לחתן ולאכול.

רבינו חננאל

עוד שאלו חקק בכותל להשלים ד׳ שפחים בחלון בכבה, אמר לו בעשרה. כלומר מכלל העשרה. אמר לו חקקו כולו לכותל שהוא כעין פתח בכמה, אמר לו מלא קומתו. ומאי שנא דבחלון אמרת די לו בעשרה, חלון בכלל ״ שפחים הוה מלא קומתו. א״ל גבי חלון דאית ליה רווחא מאבראי שכנכם ויוצא מסתלק ליה מן החלון ודיו ד׳ שפחים בתוך ״, הכא דחקק כל הכותל שויה כפתח ולא מסלק נפשיה מהכא, ובעי למיעל ולמיפק בנויה. ואי איכא מלא קומתיה אין ואי לא לא. הא דבעא רב יוסף מרבה עשאו לאילין סולם מהו. כיון שהיכל דאמר כל דבר שמשום שבות, כגון עלייה (ב)[ג]אילין בשבת שהוא משום שבות, לא גזרו עליו בין השמשות. תני מילי בין השמשות כגון הערוב, אבל הכא דבעינן פיתחא כולי יומא, לא. או דילמא אפי׳ לרבנן דפליגי עליה דר׳ פיתחא הוא דאריא רביע עליה. פי׳ האילן כמו פתח הוא, כיון שיכול לעלות ולירד בו, וגזירת השבת שמנע מלעלות בו. עשאו לאשירה סולם מהו כו׳. [ל]ר׳ יהודי דאמר אפי׳ בבית הקברות אפי׳ שהוא יכול לחתן ולוכל, ואמרינן קסבר מותר לקנות בית באיסורי הנאה. ורבנן פליגי עליה. והוא מפורש בפרק בכל מערבין. ופשט לה אילן מותר אשירה אסור. מתקיף לה רב חסדא אדרבה איפכא מיתסברא אשירה מותר אילן אסור כו׳. וקיימא לן כוותיה דהא ד׳ יוחנן קאי כוותיה, דאמר ר׳ יוחנן כל שאיסור שבת גרם לו אסור כל שאיסור דבר אחר גרם לו מותר. רב נחמן בר יצחק מתני׳ לה בהדיא אילן שלוגתא דר׳ (יוחנן) ורבנן וקיימא לן כרבנן. מתני׳, חריץ שבין שתי חצירות עמוק ״ ורחב ד׳ מערבין שנים ואפי׳ מלא קש או תבן. ואסקינא דתבן נמי חייץ והוי מחיצה. מיהו לענין ביטול בחריץ אין בטילה אין ואי לא לא. אקשינן עפר או (חצצרות) [צרורות] ששנינו במשנתינו כי הן בטילין ואפי׳ בסתמא. כלומר אע״פ שיש פירש כי בטילה. התנא (בית שמאי לא תנן) [בית שמלאוהו תבן] או צרורות ובטילו, הנה אי פרש כי בטילו אין,

חקק להשלים בכותל בכמה א״ל בעשרה א״ל חקקו כולו בכותל בכמה א״ל כמלא קומתו ומאי שנא א״ל התם מסתלק ליה הכא לא מסתלק ליה בעא מיניה רב יוסף מרבה עשאו לאילן סולם מהו תיבעי לרבי תיבעי לרבנן תיבעי לרבי עד כאן לא קאמר רבי התם כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו ה״מ בין השמשות אבל כולי יומא לא או דילמא אפילו לרבנן פיתחא הוא ואריא הוא דרביע עליה עשאו לאשירה סולם מהו תיבעי לרבי יהודה תיבעי לרבנן תיבעי לרבי יהודה ע״כ לא קאמר רבי יהודה התם דמותר לקנות בית באיסורי הנאה אלא התם דבתר דקנה ליה עירוב לא ניחא ליה דלינטר או דילמא אפילו לרבנן פיתחא הוא ואריא דרביע עליה א״ל אילן מותר ואשירה אסורה מתקיף לה רב חסדא אדרבה אילן שאיסור שבת גורם לו ניתסר אשירה שאיסור דבר אחר גורם לו לא ניתסר איתמר נמי כי אתא רבין א״ר אלעזר ואמרי לה א״ר אבהו א״ר יוחנן כל שאיסור שבת גרם לו אסור כל שאיסור דבר אחר גרם לו מותר ר״ג בר יצחק מתני הכי אילן פלוגתא דרבי ורבנן אשירה פלוגתא דרבי יהודה ורבנן: **מתני׳** חריץ שבין ב׳ חצירות עמוק׳ ורוחב ד׳ מערבין שנים ואין מערבין אחד אפילו מלא קש או תבן מלא עפר או צרורות אחד ואין מערבין שנים נתן עליו נסר שרחב ארבעה טפחים וכן ב׳ גזוזטראות ואין מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד פחות מכאן מערבין שנים ואין מערבין אחד: **גמ׳** ותבן לא חייץ והא אנן תנן שתי חצירות גבוה עשרה טפחים מערבין שנים ואין מערבין אחד אמר אביי לענין מחיצה כולי עלמא לא פליגי דהויא מחיצה אבל לענין חצירה אי בטלי׳ חייץ ואי לא בטלי׳ לא חייץ: מלא עפר: ואפילו בסתמא והתנן בית שמילאהו תבן או צרורות וביטלו בטל ביטלו אין לא

חקק להשלים בכותל בכמה. מוגה בכתב יד: חקק להשלים רוחבו ד׳: **בכמה.** לרבי יהודה אומר אפי׳ בבית הקברות מפני שהוא יכול לחתן ולאכול: **בעשרה.** עד עשרה יכולין לחקוק בגובה עשרה. ולא יותר: **מלא קומתו.** אל כותל גריך שיהא משך המחוקק מרבעה: **בכמה.** כי איכא סולם מגיע לרקע הכותל נוח לעלות בו ומיהו לא יוכל לחקוק לגמיריה פתח בגיר מרוחב ד׳ (א) הלכך כי מטוי ליה רוחב מרבעה בגובה עשרה פיתחא הוי אבל הכא אין נוח לעלות בכל קך: **מסתלק ליה.** נוח לעלות לאלה: **חיבני לרבי.** לאמר בפרק בכל מערבין (לעיל לב:) הנותן עירוב תחומין נאילן קנה עירוב דהתם טעמא משום מיקנא שביתה בין השמשות הוא ודבר שהוא משום שבות כגון שמוש במחובר לא גזרו עליו בין השמשות אבל לגבי עירובי חצירות עמוקא משום דפתח מצוי להו חד על ידי עירוב ואי לא חזי לתשמישתיה כולי יומא לאו פתחא מיקרי אלכך לא שרא להו עירובייהו בין השמשות: **ואריא רביע עליה.** איסור שבות אומר לנו סורו ומכל מקום פתח (הוי) שמיה ומשוי להו חד לתשמיש דרך חוריו ודיו: **עשאו לאשרה.** אילן שעובדין אותו ואסור בהנאה אם מיתני לומר בשאר אילן פתח הוא הכא דמטיא להו הנאה על ידיה מאי: **חיבני לר׳ יהודה.** לאמר בפרק בכל מערבין בגמרא (לעיל לא.) רבי יהודה אומר הנותן את עירובו בקבר קנה עירוב ואף על גב דקבר אסור בהנאה: הכי גרסינן **הכא הוא דבתר דקנה ליה עירוב לא ניחא ליה דלינטר.** לא איכפת ליה דלינטר: מו לא אילן אסור בהנאה: **דילמא אפילו בסתמא הוא ואריא הוא דרביע עליה.** אע״פ שאין מחיצה אלא בסתם אי אפשר לומר שלא יהא מחיצה אלא בסתם אי אפשר לומר שלא יהא מחיצה אלא בסתם אי אפשר לומר שלא יהא

יום שני ח חשון תשפ"א עירובין דף עח

מיעוט גובה הכותל ע"י סולם שאינו רחב ד' טפחים, ובראשו זיז רחב ד' טפחים

וְאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: (דף עח) **זִיז הַיּוֹצֵא מִן הַכּוֹתֶל אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה** - כותל בין ב' חצירות שהוא רחב ד' טפחים וגבוה עשרה טפחים, שכאמור הדין הוא שאסור לבני החצר לטלטל על ראש הכותל, כיון שהוא רשות בפני עצמה המופלגת מהם 10 טפחים, אמנם אם באמצע הכותל יש 'זיז' (כעין מתלה או מדף, המחובר לקיר) שהוא ד' על ד' טפחים, **וְהִנִּיחַ עָלָיו** [על הזיז] **סוּלָּם כָּל שֶׁהוּא** - והעמיד בקרקע שם סולם, וסמך את ראשו בזיז, אפילו אם אין ברוחב הסולם ד' טפחים, **מְיַעֵטוֹ** - מיעט את הכותל, שהסולם והזיז יחד הם מיעוט שיש בראשו ד' טפחים, [והיינו כאשר אין בין שליבות הסולם רווח ג' טפחים, ואזי מדין לבוד הכל נחשב כדבר אחד].

ואזי מותר לבני החצר שבצד שיש זיז וסולם להשתמש בראש הכותל.

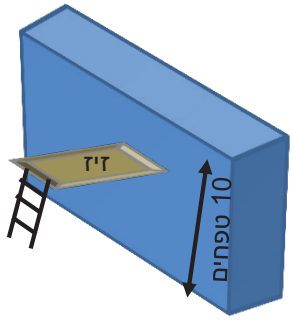

וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּאוֹתְבֵיהּ עֲלֵיהּ - ולא אמרנו שהסולם הוא מיעוט, אלא רק אם הניח הסולם על הזיז, שסמך את ראש הסולם על הזיז,

אֲבָל אוֹתְבֵיהּ בַּהֲדֵיהּ - אבל אם הניחו ליד הזיז, וראשו נסמך לכותל, **אַרְווֹחֵי אַרְוְחֵיהּ** - אין זה מיעוט, שהרי זה כאילו הסולם רק מרחיב את רוחב הזיז, אבל אינו מדרגות להגיע לזיז, ואין הזיז יכול למעט את הכותל, כיון שהוא רחוק מן הקרקע הרבה. והסולם לא מועיל כיון שאינו רחב ארבעה, והזיז אינו חלק מהסולם.

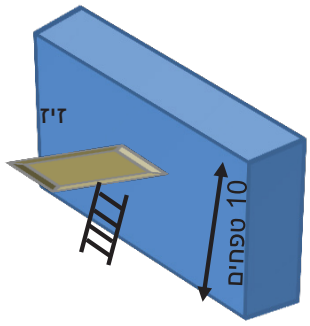

כותל תשעה עשר צריך זיז אחד

וְאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: כּוֹתֶל תִּשְׁעָה עָשָׂר, צָרִיךְ זִיז אֶחָד לְהַתִּירוֹ - אם הכותל גבוה 19 טפחים, מספיק זיז אחד באמצע הכותל, (עם סולם תחת הזיז), שכך הוא ממעט את הכותל, שאין עשרה טפחים מהקרקע לזיז, וכן אין עשרה טפחים מהזיז לראש הכותל.

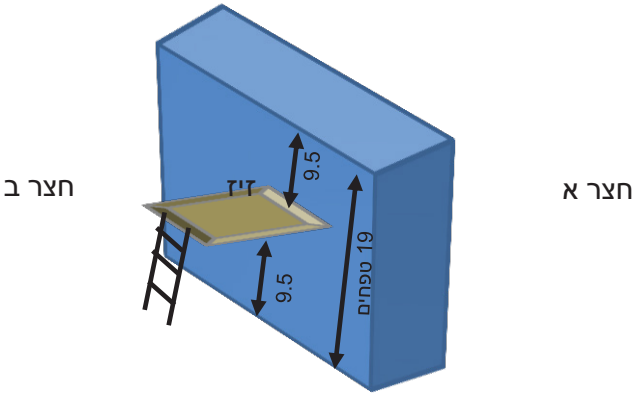

כותל עשרים צריך שתי זיזים

כּוֹתֶל עֶשְׂרִים טפחים, **צָרִיךְ שְׁנֵי זִיזִים לְהַתִּירוֹ** - אחד קודם עשרה תחתונים, ואחד למעלה הימנו בתוך עשרה עליונים, כי אם יהיה רק זיז אחד, הרי זה כותל עשרה טפחים בלא מיעוט, ואזי אסור להשתמש בראש הכותל.

אָמַר רַב חִסְדָּא: וְהוּא שֶׁהֶעֱמִידָן את שתי הזיזים **זֶה שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד זֶה** - ואזי יכול להעמיד את הסולמות באופן שיוכל להעלות מזיז אחד לשני.

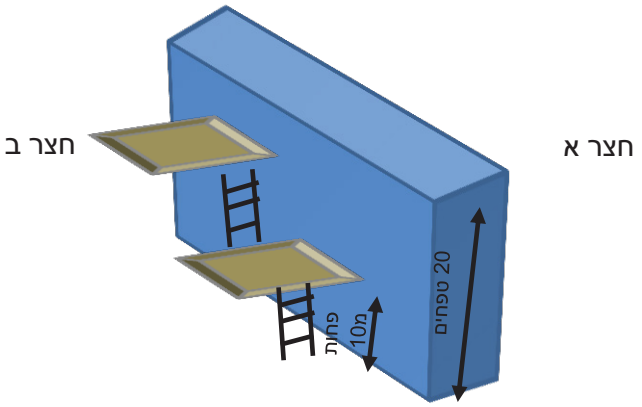

◆◆◆

מיעוט עמוד גבוה עשרה ורחב ד׳

אָמַר רַב הוּנָא: עַמּוּד בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה, וְנָעַץ בּוֹ יָתֵד כָּל שֶׁהוּא, מִיעֲטוֹ

- עמוד גבוה עשרה ברשות הרבים ורחב ארבעה, רשות היחיד הוא, והנוטל ממנו לרשות הרבים, והנותן מרשות הרבים על גביו חייב, ואם נעץ בראש העמוד יתד כל שהוא, מיעט את רחבו מד' טפחים, וביטלו מתורת רשות היחיד, והרי הוא מקום פטור (כדין מקום שאין בו ד' על ד').

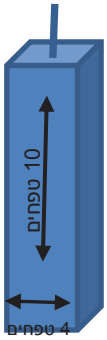

[דעה א':] **אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: וּבְגָבוֹהַּ** [היתד] **שְׁלֹשָׁה** [טפחים], אבל אם אינו גבוה שלשה הרי זה נחשב חלק מהעמוד ואינו ביטול.

[דעה ב':] **אַבָּיֵי וְרָבָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: אַף עַל פִּי שֶׁאֵין גָּבוֹהַּ שְׁלֹשָׁה,** הרי הוא ביטול, **מַאי טַעְמָא, לָא מִשְׁתַּמֵּשׁ לֵיהּ** - מפני שאינו משתמש במקום היתד, ונמצא שאין לו שטח של ד' טפחים הראוי לשימוש.

[דעה ג':] **רַב אָשֵׁי אָמַר: אֲפִילּוּ שֶׁגָּבוֹהַּ** היתד **שְׁלֹשָׁה,** אינו ממעט את העמוד, אלא הוא נחשב חלק ממנו, **מַאי טַעְמָא, אֶפְשָׁר דְּתָלֵי בֵּיהּ מִידֵּי** - הוא יכול לתלות ביתד דבר מה, והרי הוא נחשב כחלק משימושיו של העמוד, ואינו ממעט.

מילא את העמוד ביתדות

אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: מִלְּאוֹ כּוּלּוֹ בִּיתֵדוֹת מַהוּ - לפי שיטת רב אשי שאם יש בו יתד, אפילו גבוה שלשה, אין זה ממעט את העמוד, מה הדין אם מילא את כל העמוד ביתדות, ונמצא שאינו יכול כלל להשתמש בשטח העמוד מה דינו, האם זה ממעט את גובה העמוד.

אֲמַר לֵיהּ רב אשי: **לָא שְׁמִיעַ לָךְ הָא דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בּוֹר וְחוּלְיָיתָהּ** - קרקע שניטלה מחפירת הבור, והקיפו בו פי הבור סביב, **מִצְטָרֵף** לעומק הבור להשלים **לַעֲשָׂרָה** - כדי להחשיב את הבור לרשות היחיד, וכן הדין ברוחב הבור שרוחב החוליא מצטרף לרוחב הבור לד' טפחים, והנה בדין זה יש להקשות: **וְאַמַּאי** - למה הוא רשות היחיד, **הָא לָא מִשְׁתַּמֵּשׁ לֵיהּ** - הרי אינו יכול להשתמש בשטח זה, שהרי יש ברוחב גם את חלל הבור שאינו יכול להשתמש בו, **אֶלָּא מַאי אִית לָךְ לְמֵימַר דְּמַנַּח מִידֵּי וּמִשְׁתַּמֵּשׁ** - אלא מה יש לומר, שהוא מניח דבר מה (כגון מדף או אבן) וכך משתמש על גובה עשרה טפחים.

ואם כך יש ללמוד מכך גם לנידוננו: **הָכָא נָמִי דְּמַנַּח מִידֵּי וּמִשְׁתַּמֵּשׁ** - כאן גם בעמוד שיש עליו יתדות, יכול להניח עליו דבר (מדף או אבן) ולהשתמש בו.

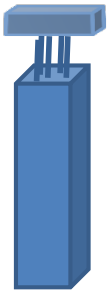

◆◆◆

שיפוע הסולם (שמניחים אותו סמוך לכותל כדי למעט את הכותל)

[דעה א:] **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: כּוֹתֶל עֲשָׂרָה, צָרִיךְ סוּלָּם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְהַתִּירוֹ** - צריך למשוך רגלי הסולם ארבעה מן הכותל, לפי שאין סולם זקוף נוח לעלות, וסולם בגובה עשרה טפחים שמניחים אותו בשיפוע גדול עד שתחתית הסולם רחוקה ד' טפחים מהכותל - הרי זה שיפוע שנוח לעלות בסולם.

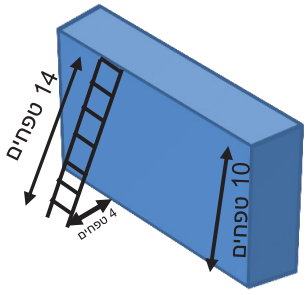

[דעה ב:] **רַב יוֹסֵף אָמַר: אֲפִילוּ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר וּמַשֶּׁהוּ** - אף שצריך לעשות שיפוע רב שתחתית הסולם תהא רחוקה ד' טפחים מהכותל, מכל מקום אפשר לעשות זאת בסולם שהוא 13 טפחים, שאפשר להרחיקו טפח מגובה הכותל, שבמרחק כזה עדיין נוח להשתמש בסולם.

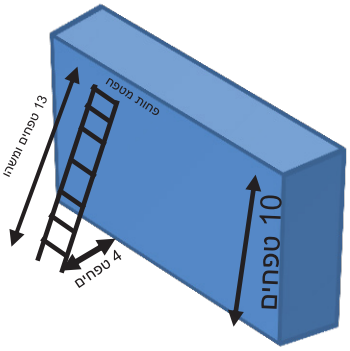

[דעה ג:] **אַבָּיֵי אָמַר: אֲפִילוּ אַחַד עָשָׂר וּמַשֶּׁהוּ** - אף שצריך לעשות שיפוע רב שתחתית הסולם תהא רחוקה ד' טפחים מהכותל, מכל מקום אפשר לעשות זאת בסולם שהוא 11 טפחים, שאפשר להרחיקו 3 טפחים מגובה הכותל, והרי זה מועיל מדין לבוד.

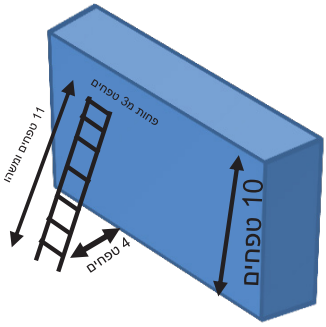

[דעה ד:] **רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: אֲפִילוּ שִׁבְעָה וּמַשֶּׁהוּ,** שלשיטתו גם סולם זקוף ממעט (כדעת רב להלן), ואם זוקף סולם שהוא 7 טפחים ומשהו, הרי הוא מגיע לפחות מ3 מגובה הכותל.

סולם זקוף

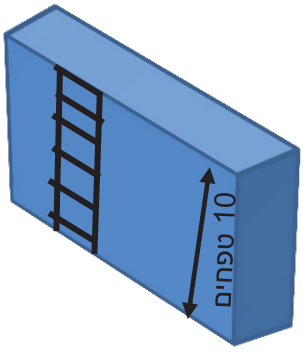

אָמַר רַב: סוּלָּם זָקוּף, מְמַעֵט. גְּמָרָא - כך שמעתי מרבותי, **וְלָא יָדְעִנָא מַאי טַעְמָא** - ואינני יודע מה הטעם שהרי אין נוח לעלות בסולם זה.

אָמַר שְׁמוּאֵל: וְלָא יָדַע אַבָּא טַעְמָא דְּהָא מִלְּתָא - ולא ידע רב (הנקרא אבא) מה הטעם של דבר זה, **מִידֵּי דְּהָוֵה אַאִיצְטְבָא עַל גַּבֵּי אִיצְטְבָא** - שהרי זה כמו שהניח תיבה על תיבה סמוך

לכותל, שהתבאר לעיל שהוא מיעוט, ואף שהעליה לאיצטבאות אינה משופעת, ויש ללמוד מכך שגם סולם שאינו משופע הרי הוא מיעוט.

דקלים וסולמות שבבל, אם צריך לקובעם בקרקע כדי שימעט

אָמַר רַבָּה אָמַר רַבִּי חִיָּיא: דְּקָלִים שֶׁבְּבָבֶל [חתיכות מעצי דקלים של בבל שהניחן סמוך לכותל למעטו] **אֵינָן צְרִיכִין קֶבַע** - אין צריך לקובעם בקרקע, **מַאי טַעְמָא, כְּבֵידָן קוֹבַעְתָּן** - בגלל שהם כבדים, הרי הם קבועים ואין נוטלים אותם משם.

וְרַב יוֹסֵף אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: סוּלָּמוֹת שֶׁבְּבָבֶל, אֵינָן צְרִיכִין קֶבַע - אין צריך לקובעם בקרקע, **מַאי טַעְמָא,** והלא דבר הניטל הוא, שתורת כלי עליהן שראויים הם לשבת עליהם, אעפ"כ אין אדם נוטלם משם, שהרי **כְּבֵידָן קוֹבַעְתָּן.**

מַאן דְּאָמַר סוּלָּמוֹת אינם צריכים קבע ואף שאינם כל כבדים, **כָּל שֶׁכֵּן דְּקָלִים.**

וּמַאן דְּאָמַר דְּקָלִים אינם צריכים קבע, **אֲבָל סוּלָּמוֹת לָא,** שסולמות הם לא כל כך כבדים, והם צריכים קבע.

✦ ✦ ✦

סולם מכאן וסולם מכאן וקשין באמצע

בְּעָא מִינֵּיהּ רַב יוֹסֵף מֵרַבָּה: סוּלָּם כל שהוא **מִכָּאן, וְסוּלָּם** כל שהוא **מִכָּאן,** בכל סולם אין שני טפחים רוחב, **וְקַשִּׁין בָּאֶמְצַע** - וחיבר קשים של תבואה בין סולם לסולם לחברם ולהשלימם לרוחב ארבעה טפחים, **מַהוּ** - מה הדין האם הם מצטרפים.

אֲמַר לֵיהּ רבה: **אֵין כַּף הָרֶגֶל עוֹלָה בָּהֶן** - בקשים, וכיון שבדרך כלל כשעולים על סולם, דורכים על החלק האמצעי של הסולם, וסולם זה אינו ראוי לכך, שהרי אם ידרוך על הקש הוא ישבר, אין זה סולם ראוי ואינו ממעט.

קשים מכאן וקשים מכאן וסולם באמצע

המשיך רב יוסף ושאל את רבה, מה הדין באופן שיש **קַשִּׁין מִכָּאן וְקַשִּׁין מִכָּאן, וְסוּלָּם בָּאֶמְצַע** [ויחדיו הם ד' טפחים רוחב], **מַהוּ** - האם הקש שבצדדים מצטרף לשיעור ד' טפחים, והרי זה רחב כדין, והרי הוא ממעט.

אֲמַר לֵיהּ רבה: **הְרֵי כַּף הָרֶגֶל עוֹלָה בָּהֶן** - בסולם, והקשים ראויים להיות חלק מהסולם, שאוחז בהם ידו כדי לטפס בסולם, והרי זה סולם ראוי, שממעט. [עמוד ב]

✦ ✦ ✦

חקק להשלים בכותל

עוד שאל רב יוסף את רבה: **חָקַק לְהַשְׁלִים בַּכּוֹתֶל** סולם צר, וחקק בכותל מכאן ומכאן כנגד שליבות הסולם, להשלים רוחבו לארבעה טפחים, **בְּכַמָּה** - כמה צריך להשלים הרוחב בגובה הכותל.

אֲמַר לֵיהּ רבה: **בַּעֲשָׂרָה** - עד עשרה ישלימנו לרוחב ארבעה טפחים, וכיון שהסולם בכל גובה הכותל, אף שאינו רחב אלא עשרה טפחים, הרי זה מועיל, שכיון שיש בגובה עשרה

רוחב ארבעה הרי זה שיעור פתח, ואף על גב שהכותל גבוה הרבה, אין צריך שהסולם יהיה רחב ארבע על פני כל גובה הכותל.

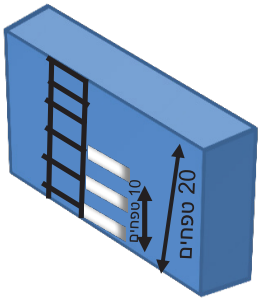

חקק כולו בכותל

אֲמַר לֵיהּ רב יוסף: **חֲקָקוֹ כּוּלּוֹ בַּכּוֹתֶל** - חקק כעין שליבות רחבות ד' טפחים בתוך הכותל, **בְּכַמָּה** - גובה, צריך לחוק רוחב ארבעה.

אֲמַר לֵיהּ רבה: **מְלֹא קוֹמָתוֹ** של כותל צריך שיהא משך שליבות הסולם רוחב ד' טפחים.

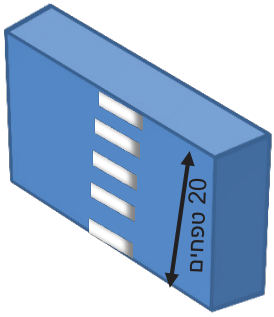

שאלו רב יוסף: **וּמַאי שְׁנָא,** למה באופן שחקק להשלים אין צריך שיהיה רחב ד' אלא עשרה טפחים, וכאשר חקק כולו צריך שיהיה רחב מלא קומתו של כותל.

אֲמַר לֵיהּ רבה: **הָתָם מִסְתַּלֵּק לֵיהּ** - שם נוח לו לעלות, **הָכָא לָא מִסְתַּלֵּק לֵיהּ** - כאן לא נוח לו לעלות, שבאופן הראשון שהסולם אינו בתוך הכותל נוח לו לעלות בסולם, ולכן אין צריך שיהיה רחב ד' טפחים על פני כל גובה הסולם, ומספיק שיש עשרה טפחים גובה ברוחב ארבעה שהוא שיעור פתח, והמשך הסולם לא צריך שיהיה רחב. אבל כאן שכל הסולם הוא בתוך הכותל, צריך שיהיה כולו רחב ד' כי לא נוח לעלות בסולם שהוא בתוך הכותל אם אינו גבוה עשרה.

◆◆◆

ספק א': אילן סמוך לכותל, שמשתמש בו כסולם להעלות לכותל (שבין ב' חצירות) ובצד השני יש גם סולם, האם זה נחשב כפתח להתיר לערב בין החצרות יחד

בְּעָא מִינֵּיהּ רַב יוֹסֵף מֵרַבָּה: עֲשָׂאוֹ לְאִילָן סוּלָּם מַהוּ - הניח סולם בצד אחד של הכותל (שבין

שתי חצירות שהוא גבוה עשרה) וגם בצד השני יש סולם, האם הוא מועיל בתורת 'פתח' שיוכלו שתי החצרות לערב יחד.

תִּיבְעֵי לְרַבִּי, תִּיבְעֵי לְרַבָּנַן.

תִּיבְעֵי לְרַבִּי, שאמר הנותן עירוב תחומין על האילן קנה עירוב, **עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי הָתָם** [שם, לגבי עירוב תחומין] **כָּל דָּבָר שֶׁהוּא מִשּׁוּם שְׁבוּת לֹא גָּזְרוּ עָלָיו,** וכיון שלהשתמש במחובר (באילן) הוא איסור דרבנן לא גזרו עליו בין השמשות, **הָנֵי מִילֵּי** - אלו הדברים הם רק נוגעים לגבי **בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת** וממילא בעירוב תחומין שצריך שבזמן קניית השביתה יוכל לקחת את העירוב, על כן עירוב המונח על האילן מועיל, **אֲבָל כּוּלֵּי יוֹמָא, לָא** - אבל לגבי כל היום סברא זו לא מועילה שהרי אסור להשתמש באילן כל השבת, וממילא לגבי עירובי חצירות שהטעם הוא שהפתח עושה אותם למקום אחד, כל שאינו ראוי לשימוש כל היום אינו פתח, על כן האילן לא מועיל להיות כפתח.

אוֹ דִּילְמָא אֲפִילּוּ לְרַבָּנַן - או שמא אפשר לומר שאפילו לרבנן שלגבי עירוב תחומין אינו עירוב, מכל מקום כאן הרי זה עירוב שהרי במציאות **פִּיתְחָא הוּא** - יש כאן אילן, והוא ראוי לשמש כפתח, **וְאַרְיָא הוּא דְּרְבִיעַ עָלֵיהּ** - ואריה הוא שרובץ עליו, שאיסור שבות אוסר להשתמש בו בשבת, וכיון שבמציאות יש כאן פתח, הרי זה נחשב שהם מקום אחד.

ספק ב': אם האילן הסמוך לכותל הוא אשירה האם הוא יכול להועיל כפתח בין החצרות

עוד שאל רב יוסף את רבה: אם תאמר שבכל אילן הרי זה ראוי להיות פתח, מה הדין אם **עֲשָׂאוּ לַאֲשֵׁירָה** (אילן שעובדים אותו כעבודה זרה) **סוּלָּם מַהוּ, תִּיבְעֵי לְרַבִּי יְהוּדָה, תִּיבְעֵי לְרַבָּנַן.**

תִּיבְעֵי לְרַבִּי יְהוּדָה [שאמר הנותן את עירובו בקבר קנה עירוב, ואף על גב שקבר אסור בהנאה], **עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה הָתָם דְּמוּתָּר לִקְנוֹת בַּיִת בְּאִיסּוּרֵי הֲנָאָה אֶלָּא הָתָם דְּבָתַר דִּקְנָה לֵיהּ עֵירוּב לָא נִיחָא לֵיהּ דְּלִינְטַר** - רק שם לגבי נתינת עירוב בקבר אמר רבי יהודה שקנה שם עירוב, כיון שאחר שקנה את העירוב לא איכפת ליה בשמירתו, ונמצא שלא נהנה מהקבר אלא מקניית עירוב לחודיה, וזה אינו בכלל הנאה שהרי אין מערבין בתחומין אלא לדבר מצוה, ומצות לאו ליהנות ניתנו, אבל עירובי חצירות להנאתו היא, ולא לדבר מצוה, והויא הנאה,

אוֹ דִּילְמָא, אֲפִילּוּ לְרַבָּנַן פִּיתְחָא הוּא, וְאַרְיָא דְּרְבִיעַ עָלֵיהּ - אף על גב דאסור בהנאה הא לא משתמש בה מידי, והוא פתח אלא שאריה רובץ עליו, ומכל מקום החצירות מחוברין.

פשיטת הספק: אילן מותר ואשירה אסורה

אֲמַר לֵיהּ: אִילָן מוּתָּר, וַאֲשֵׁירָה אֲסוּרָה.

שאלה

מַתְקִיף לַהּ רַב חִסְדָּא, אַדְּרַבָּה, אִילָן שֶׁאִיסּוּר שַׁבָּת גּוֹרֵם לוֹ, נִיתְּסַר.

אֲשֵׁירָה, שֶׁאִיסּוּר דָּבָר אַחֵר גּוֹרֵם לוֹ, לָא נִיתְּסַר.

ראיה

אִיתְּמַר נָמֵי, כִּי אֲתָא רָבִין אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְאָמְרִי לַהּ אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כֹּל שֶׁאִיסּוּר שַׁבָּת גָּרַם לוֹ, אָסוּר. כֹּל שֶׁאִיסּוּר דָּבָר אַחֵר גָּרַם לוֹ, מוּתָּר.

דעה החולקת

רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק מַתְנֵי הָכִי: אִילָן, פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי וְרַבָּנַן.

אֲשֵׁירָה, פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבָּנַן.

משנה

חריץ עמוק עשרה ורחב ארבעה – מפריד בין שתי חצרות

חָרִיץ שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת [לאורך כל החצר], **עָמוֹק עֲשָׂרָה** טפחים **וְרוֹחַב אַרְבָּעָה** - טפחים, **מְעָרְבִין שְׁנַיִם וְאֵין מְעָרְבִין אֶחָד,** שהחריץ מפריד בין החצרות.

אֲפִילּוּ אם החריץ [שגבוה עשרה ורחב ארבעה] **מָלֵא קַשׁ אוֹ תֶּבֶן,** שאינו משאיר שם את התבן או את הקש, אלא עתיד ליטלו משם, ועל כן אנו רואים את החריץ כאילו הוא ריק, והרי הוא מפריד בין החצרות.

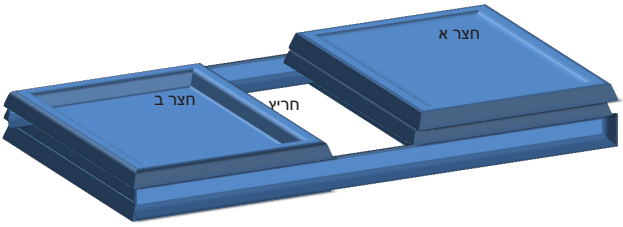

אבל אם החריץ אינו עמוק עשרה או אינו רחב ארבעה - אינו מפריד בין החצרות, שנוח לפסוע עליו משפתו אל שפתו.

אם החריץ מלא עפר או צרורות, אינו מפריד בין החצרות

אבל אם החריץ **מָלֵא עָפָר אוֹ צְרוֹרוֹת, מְעָרְבִין אֶחָד, וְאֵין מְעָרְבִין שְׁנַיִם,** שהעפר או הצרורות מתבטלים בתוך החריץ, והרי הוא 'סתום'.

נתן על החריץ קרש, או שהניח נסר על שתי מרפסות שהם זו כנגד זו

נָתַן עָלָיו נֶסֶר (קרש) **שֶׁרָחְבּוֹ אַרְבָּעָה טְפָחִים** - משפתו לשפתו, כעין גשר,

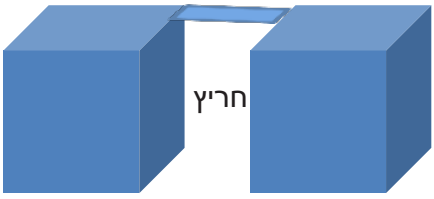

וְכֵן שְׁתֵּי גְזוּזְטְרָאוֹת זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ - שתי מרפסות זו כנגד זו ונתן קרש ביניהם,

הרי הם **מְעָרְבִין שְׁנַיִם, וְאִם רָצוּ מְעָרְבִין אֶחָד,** כיון שהקרש שהניח הוא כפתח בין שתי צדדי החריץ, או שתי המרפסות.

פָּחוֹת מִכָּאן - אם הניח קרש שאינו רחב ארבעה טפחים, **מְעָרְבִין שְׁנַיִם, וְאֵין מְעָרְבִין אֶחָד,** שקרש שאינו רחב אין נוח ללכת עליו, ועל כן אינו נחשב כפתח, והחצרות נחשבות לשתי חצרות נפרדות.

גמרא

שאלה: במשנה מבואר שהתבן שבחריץ, אינו 'סותם' את החריץ [כיון שעתיד ליטלו], ולהלן למדנו שתבן שבין חצרות נחשב מחיצה [אף שעתיד ליטלו]

שנינו במשנה שאם מילאו את החריץ בתבן, עדיין החצרות נחשבים כשנים, כיון שעתיד ליטול משם את התבן. שואלת הגמרא: **וְתֶבֶן לָא חָיֵיץ** - וכי תבן אינו סותם, **וְהָא אֲנַן תְּנַן, מַתְּבֵן** [גדיש של תבן] **שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת, גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים, מְעָרְבִין שְׁנַיִם וְאֵין מְעָרְבִין אֶחָד,** שהתבן הוא סתימה טובה בין החצרות, ולמה כאן מבואר שהתבן שבתוך החריץ אינו סותם את החריץ.

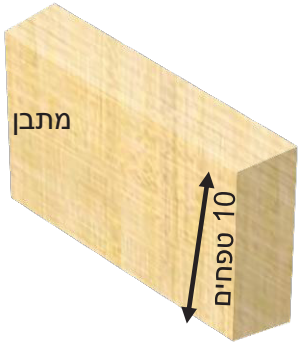

חצר ב

חצר א

תשובה: 'מחיצה' היא אף אם עתיד ליטלה, כיון שכעת היא חוצצת. אבל להחשיב 'חריץ' כ'סתום' צריך דבר שאינו ניטל משם

עונה הגמרא: **אָמַר אַבָּיֵי: לְעִנְיַן מְחִיצָה כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּהָוְיָא מְחִיצָה** - אף על גב שעתיד ליטול משם, שכל זמן שהוא עדיין שם הרי זה מחיצה שהרי יש דבר שמפסיק בין החצרות.

אֶבָל לְעִנְיַן חֲצִיצָה - לחצוץ בפני אויר החריץ, ולהחשיבו כסתום, צריך שהתבן יהיה כמו עפר החצר, ולא כדבר שלוקחו משם, [שאזי הוא נחשב סתם כמו שהניח חפצים בחריץ], ועל כן **אִי בַּטֵּלֵיהּ** - אם ביטל את העפר במפורש, ואמר: איני לוקחו מכאן, **חָיֵיץ** - הרי הוא חוצץ, ומבטל את אויר החריץ והרי הוא סתום. **וְאִי לָא בַּטֵּלֵיהּ, לָא חָיֵיץ.**

◆◆◆

מְלֵא עָפָר: וַאֲפִילּוּ בִּסְתָמָא, וְהָתְנַן, בַּיִת שֶׁמִּילְּאָהוּ תֶּבֶן אוֹ צְרוֹרוֹת וּבִיטְּלוֹ בָּטֵל. בִּיטְּלוֹ אֵין [יתבאר בדף הבא]

לא ביטלו לא אמר רב הונא מאן תנא אהלות רבי יוסי היא אי רבי יוסי איפכא שמעינן ליה דתניא [6] רבי יוסי אומר תבן ואין עתיד לפנותו הרי הוא כסתם עפר ובטל עפר ועתיד לפנותו הרי הוא כסתם תבן ולא בטיל אלא אמר רב אסי מאן תנא עירובין רבי יוסי היא רב הונא בריה דרב יהושע אמר טומאה אשבת קרמית הנח איסור שבת דאפילו ארנקי נמי מבטל איניש דר אשי אמר בית אחריץ קא רמית בשלמא חריץ למטיימיה קאי אלא בית למטיימיה קאי: נתן עליו נסר שרוחב ד': אמר רבא אלא שנו אלא שנתן לרחבו אבל לארכו אפילו כל שהוא נמי שהרי מיעטו מד': וכן שתי גזוזטראות זו כנגד זו: אמר רבא [2]הא [6] דאמרת זו כנגד זו אין זו שלא כנגד זו לא וזו למעלה מזו נמי לא אמרן אלא שיש בין זה לזה שלשה טפחים אבל אין בין זה לזה שלשה גזוזטרא עקומה היא: **מתני'** [3]מתבן שבין שתי חצירות גבוה עשרה טפחים מערבין שנים ואין מערבין אחד אלו מאכילין מכאן ואלו מאכילין מכאן נתמעט התבן מעשרה טפחים מערבין אחד ואין מערבין שנים: **גמ'** אמר רב הונא [2]ובלבד שלא יתן לתוך קופתו ויאכיל ולאוקמי שרי [3] והאמר רב הונא אמר רבי חנינא [2]המעמיד אדם את בהמתו על גבי עשבים בשבת ואין מעמיד אדם את בהמתו על גבי מוקצה בשבת [2]דקאים לה באפה ואוהלה ואכלה ולא יתן לתוך קופתו תבן והתניא בית שבין שתי חצירות ומילאהו תבן מערבין שנים ואין מערבין אחד זה נותן לתוך קופתו ויאכיל וזה נותן לתוך קופתו ויאכיל מ"ד טפחים שניהם אסורים כיצד הוא עושה נועל את ביתו ומבטל את רשותו הוא אסור וחבירו מותר וכן אתה אומר [3]בגוב של תבן בין אתה אומר [3]בגוב של תבן בין אתה אומר [3]בגוב של תבן בין

עט: חלון פרק שביעי עירובין

דכל פחות מז: כלבוד דמי. ולאביי אע"ג דבעלמא מהני לבוד כי האי גוונא כדאמרכן לעיל (דף ט:): גבי חבלים הכא לא חשיב ליה דהא מחיצות שלהן מגיעות נמי לא מתפצי להו הכא: **שמע** מינה דיורין הבאין בשבת אסורין. יש דיורין הבאין בשבת שאסורין כגון ישראל וגר שברוייח [ב] בדיורה אחת ומת בה מבעוד יום [א] דלמאר בפרק הדר (לעיל דף ע:) והכא דדיורין הבאין בשבת עד ידי נפילת מחיצה שבין שתי חצירות אייר ע) [דפליגי ביה רב ושמואל] ומיבעיא ליה לרב אושעיא בפרק כל גגות (לקמן דף נא:):

ואיבעיא אימא [ג]עולם תרתי. פי' הבאין בחצר אחת שני מיהו לדידיה בעי למעבד הרחקה דלא ליתי לטלטולי והוה הדין דסבירא ליה להאי תנא בכל מבטלין רשות לדיר לגעול וקלא מיתה בתנאי תנר שבאה אחד מהן ולא עירב היאך יכנס ויצא אם לא לא יצא. ומכי הלכתא, והוה שלא נעשה אחד מכל המחמורין אבל נעשה אחד מהם מותר יפתו ידי חומרן ומע"פ שלא נעשו (רשב"ם פסחים קז:). איזו היא אשירה סתם. אינן שלא הוכרה לנו שהיא אשרה, בפחות מיום ראשון אם היא אשרה אם לאו (ע"ז מח:).

רב נימים גאון

ויש מה עוד דברים שלענין דיורין הבאין בשבת. לא צריכא לר' עקיבא דאמר תחומין דאורייתא. כבר פירשונה למעלה עיקר דברי ר' עקיבי במסכ' סוטה.

רבינו חננאל

מדקתני הוא אסור וחבירו מותר ש"מ דקסבר אין מבטלין וחדורין ומבטלין. וכן אתה אומר בגיב של חבן שבין שני בתחומין שבת. פשיטא לא צריכא לר' עקיבא דאמר תחומין דאורייתא. מתני' כיצד משתתפין במבוי וכו'. אמר רבה חבית של שתופי מבוי צריך להבבריה מן הקרקע טפח. והמקרש אם טעם מלא לוגמין יצא, ואם לאו לא יצא. הני תרי מילי סבי דפומבדיתא אמרוה. שמואל אמר אף עושין מדורה לחיה בשבת. סבור מינה לחיה אין עושין לא. אמר שמואל הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה אפי' בתקופת תמוז כו'. איזו היא אשירה אמר רב כל שכומרין שומרין אותה

מוסף רש"י

כיצד משתתפין במבוי. לטיח כל המחנות מוליאין לתוכו ומעלנוה בסולן (נ"מ ן סד:). מגיה את החבית. שהיין בתוכה לשתוף. דסתם שיתוף היין (שם). ואם לאו לא יצא. וסבי הלכתא, והוה שלא נעשה אחד מכל המחמורין אבל נעשה אחד מהם יפתו ידי חומרן ומע"פ שלא נעשו (רשב"ם פסחים קז:). איזו היא אשירה סתם. אינן שלא הוכרה לנו שהיא אשרה, בפחות מיום ראשון אם היא אשרה אם לאו (ע"ז מח:).

מוסף תוספות

ותבן שבעה ומשהו דכל [ו]פחות משלשה כלבוד דמי בשלמא לאביי היינו דקתני מעשרה אלא לרב הונא בריה דרב יהושע מאי מעשרה מתורת עשרה: שניהן אסורין: שמע מינה דיורין הבאין בשבת [ז]אסורין דלמא דאימעט מאתמול: כיצד הוא עושה נועל את ביתו ומבטל רשותו: תרתי הכי קאמר אז נועל את ביתו או מבטל את רשותו ואיבעיא אימא לעולם תרתי כיון דדש ביה אתי לטלטולי: הוא אסור וחבירו מותר: פשיטא לא צריכא דהדר אידך ובטיל ליה לחבריה והא קמ"ל [ח]דאין מבטלין וחוזרין ומבטלין: וכן אתה אומר בגוב של תבן שבין שני תחומין שבת: פשיטא לא צריכא לרע"ק [ט] דאמר תחומין דאורייתא מהו דתימא לגזור דלמא אתי לאיהלופי קמ"ל: **מתני'** [י]כיצד משתתפין במבוי אמניח את החבית ואומר הרי זו לכל בני מבוי ומזכה להן [יא]על ידי בנו ובתו הגדולים וע"י שבדו ושפחתו העברים וע"י אשתו אבל אינו מזכה לא ע"י בנו ובתו הקטנים ולא ע"י עבדו ושפחתו הכנענים מפני שידן כידו: **גמ'** אמר רב יהודה [יב]חבית של שיתופי מבואות צריך להגביה מן הקרקע טפח אמר רבא הני תרתי מילי סבי דפומבדיתא אמרינהו חדא הא אידך [יג]דמקדש אם טעם מלא לוגמיו יצא ואם לאו לא יצא אמר רב חביבא הא נמי סבי דפומבדיתא אמרינהו [יד]דאמר רב יהודה אמר שמואל [טו]עושין מדורה לחיה[טז] בשבת סבור מינה לחיה אין לחולה לא ביומות הגשמים אין ביומות החמה לא איתמר אמר רב חייא בר אבין אמר שמואל [יז]הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה בשבת ואפילו בתקופת תמוז אמר אמימר הא נמי סבי דפומבדיתא אמרינהו [יח]דאיתמר איזו היא אשירה סתם אמר רב כל שמשתרתי עו"ג שומרין אותה

מכן שבעה ומשהו. ולקמן פריך הא נמעמעו מעשרה קתני: **שניהן אסורין.** לעיל: קלי דקתני נמעמעו התבן מעשרה אסרי אהדדי: **שמע מינה דיורין הבאין בשבת.** כי הכא דאמרם לא היו דיורין אלו שלוקין מן המבן והלאה ועכשיו הן שלוקין בכל הבית: **אסורין.** ולא אמר שבת השלוקין והותרה הותרה ופלוגתא היא בפ"ק (דף ח.): [ב] נגי שייכא אחתמא בנקעה [ג]: **לו נועל את ביתו.** דגלי דעתיה דאתמתלק מהכא והייניו בטיולים: **ואיבעיא אימא לעולם פרט.** ולענין היתר הבריו בחצר אחת ומיהו לדידיה בעי למיעבד הרחקה דלא ליתי לטלטולי והוה הדין דסבירא ליה להאי תנא בכל מבטלין רשות דבעי לגעול: **לו לדידה אלא דבדר.** האי מקבל רשותו ובטיל ליה לרשותיה להאי מבטל לאחר שעשה לרבו: **פשיטא.** מאי אולמיה דתמומין מאלינות הא והא דרבנן היא: דרע"ק במסכת סוטה בפרק כשם (מ:): **מהו דתימא ניגור דלמא אפי' לאיהלופי.** וליקמ המחוסר שאינו שלהן וקא עבדי לדאוריתא: **מתני' מניח את החביה.** משלו שם יצלה: **ומזכה להן על ידי בנו וכנו.** ואומר [ד] להן קבלו חבית זו וחזו בה לשם כל בני מבוי: **איזן דידו.** ולא זמייה היא: **גמ' צריך להגביה מן הקרקע.** כשהוא מזכה אותה להן דכל כמה דמנחא בקרקע דרשותיה לא הויא זמייה והכי תני לה בתוספתא (רפ"ו) אם משלהן אין צריך לזכות ואם משלו השלים מגביה מן הקרקע ואומר זכיתי לכם: **סבי דפומבדיתא.** רב יהודה ורישיבתו בשילהי פ"ק דסנהדרין: **מדוכה.** היסק גדול: **אינו היא אשירה סמס.** אף על גב דלא מזיין ליה דפלחוה מחזקינן לה בהכי: ואין

ואם [ה]**טעם מלא לוגמיו.** פירש ר"ת דהא מלא לוגמיו לאו דווקא מלא לוגמיו גפים מרביעית ובערבי פסחים (דף קח:) אמר דבלרבע כוסות מן שיעור רביעית וכוס של קידוש אם מלא לוגמא אם אין בו כל כך [ו] אם

מסורת הש"ס

ו) לעיל טו., ב) ד"א פומרין וכן פי' שם בכ"מ ותוס', ג) [לעיל ט:], ד) [לקמן קנ. סוטה מ: ד"ה ומ"ל], ה) לעיל מג: נדרים פח: ניטין מד:, ו) פסחים קז., ז) שבת קכט., [בכ"מ נוסף: ניטוח בשמעתם], ט) ע"ז מח., י) [ע"ש בכל"מ], יא) [ע"ש ומע אחד מהן עי' מהרש"א על תוס' ד"ה ש"מן], יב) בכ"מ: פומבי, מ) ל"ל לסמ, יג) [דף ח:], יד) [ל"ל בטוגרמ"], ע) ל"ל, טו) [לעילקמן:], ז) הפ"מ מרי' מ"ל: בפ' המקבל שלחי שיתופי מבואות דרבנן ומ"ש בפרק המקבל [ס:], יז) [ע"ש תוס' ד"ה אמר רבי עקיבא], יח) [קדושין נב.], יט) [ע"ש תוס' ב"ק כ:]: ד"ה אלא מאי תוס' מגילה כו.: ד"ה אלא דלמ' ד"ה ומע"מ מגילה כו. ד"ה דלמ' ד"ה ומע"מ תוס' קידושין כו. ד"ה אי נמי],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אסורין וכו' בפ"ק. נ"ב עלגמא דרב הונא ור' יעקב בר אחא:

מוסף תוספות

ז. אע"פ שלא בחזיק אחד מבעוד יום ישראל אחר מבעוד יום אלא משתשכה אותר, כיון דהוה מצי לאחזוקי מבעוד יום. תוס' ד"ה אע"פ. ב. דהא דבעי נעילה דלה היינו כל היום כשאינו צריך לצאת ולילכנס, אבל בשעת כניסה וציאה יפתח ואחר כך יגעול. תוס' ד"ה אע"פ. ג. בלא עירוב. שם. ד. מצינו שחושש ההלמוד דילמא אתי לאפוקי לחצר אחר שביטל. שם. ה. ואיזולל ואיתיבי התם ואיבטיל להו האי חצר. שם. ו. ולא רצה לישב בבית החיצון. שם. ז. דוקא על המבטל חששו, משום דאמרינן מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר, ואיכא למיחש דילמא מסיק ולאו אדעתיה, האחרים לא ידעו וישלולל כל היום בחצר האסורה. שם. ח. דרשו'אה אחרים מטלטלין הוא דאיכא למיחש טפי. שם. ט. [ר"ן] מנ' רבון הוא. והוא דאמר רבי אליעזר. תוס' ד"ה ר"מ. י. [תוס' בכ' מציאת בגו ובתו הגדולים הרי אלו שלהם אבל מציאת בגו ובתו הקטנים הרי אלו שלו. שם. יא. אלא כל שסמוך על שלהן אביו אפי' הוא גדול והו קטן וקטן שאינו סמוך על שלהן אביו והו גדול. שם. יב. לר' יוחנן גדול וסמוך על שלהן אביו והו קטן שידו כיד אביו ואינו מזכה על ידו, וקטן שאינו סמוך על שלהן אביו [והו סמוך על שלהן אביו] גדול] שמזכה על ידו. שם. יג. [ר"ן]תנן לי' בעבדו שפחתו העברים. תוס' ד"ה ש"מ. יד. ולא מיקרו סמוכין על שלחנו אלא כשאוכלין בחנם. שם. טו. ואם לא יתרנסו אביו לא יתרנסו אחר. תוס' כ"מ יט: ד"ה כ' יוחנן. טז. שנעבלה לה בירושה בעורה ארוסה והוא כתב לה בעורה ארוסה דין דדברים אין לי בנכסיך דבכה"ג מהני. רי"ן מדרש סמ: ד"ה אלא. יז. להתיר חצרה, דבבעל שנתן מתנה לאשתו אפי' ר"מ מודה דיש לה יד. שם.

מסורת הש"ס

ח) [לעיל ט:], ט) ד"א פומרין וכן פי' שם בכ"מ ותוס', י) [ע"ש בכל"מ], יא) [לעיל ט:], יב) [לקמן קנ. סוטה מ: ד"ה ומ"ל], יג) [ע"ש תוס' ב"ק כ:], יד) [ל"ל בטוגרמ"], טו) [לעילקמן:], ז) הפ"מ מרי' מ"ל: בפ' המקבל שלחי שיתופי מבואות דרבנן ומ"ש בפרק המקבל [ס:], יז) [ע"ש תוס' ד"ה אמר רבי עקיבא], יח) [קדושין נב.], יט) [ע"ש תוס' ב"ק כ:]: ד"ה אלא מאי תוס' מגילה כו.: ד"ה דלמ' ד"ה ומע"מ תוס' קידושין כו. ד"ה אי נמי],

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

שנינו במשנה: אם החריץ **מָלֵא עָפָר** או צרורות מערבין אחד ואין מערבין שנים.

ומשמע: **וַאֲפִילוּ בִּסְתָמָא** - שאיננו יודעים אם אחר כך יקח את העפר או לא, הרי העפר מתבטל בחריץ, ונחשב שהחריץ סתום.

שאלה: במשנה משמע שעפר או צרורות בסתמא מתבטל בקרקע (והוא סותם את החריץ), ובמשנה באהלות משמע שבסתמא אינו מתבטל (ואינו מבטל את החלל טפח שיש מעל המת)

שואלת על כך הגמרא: **וְהָתְנַן, בַּיִת** שטומאת מת בתוכו, **שֶׁמִּילְּאָהוּ תֶּבֶן אוֹ צְרוֹרוֹת וּבִיטְּלוֹ, בָּטֵל,** הרי זה נחשב שהבית סתום בעפר, ואין רווח טפח מעל המת, ונמצא שאין הבית 'אוהל' בפני עצמו', אלא הטומאה רצוצה (סתומה ומלאה בכל הבית), והטומאה עולה עד הרקיע, והמאהיל על הגג טמא.

ומשמע מהמשנה: **בִּיטְּלוֹ אִין** - אם ביטל שם את התבן או את הצרורות, הרי הוא נחשב חלק מהבית, ואזי הטומאה רצוצה, אבל אם (דף עט) **לֹא בִּיטְּלוֹ, לָא** - אינו בטל, אלא יש רווח טפח מעל הטומאה, ואין הטומאה בוקעת למעלה מן הגג, שיש לה אהל לעצמה.

הרי מבואר במשנה שרק אם ביטל את התבן או את הצרורות במפורש הרי הם מתבטלים, ואין זה כמשנתינו שמשמע שהעפר או הצרורות מתבטלים אף בלא שביטלם במפורש.

הצעת תשובה, המשנה באהלות חולקת על משנתינו, והיא דעת רבי יוסי

אָמַר רַב הוּנָא: מַאן תְּנָא אֹהָלוֹת, רַבִּי יוֹסֵי הִיא, והוא אכן חולק על הדין המבואר במשנתינו שאף אם לא ביטלו במפורש הרי הוא מתבטל.

(רש"י מבאר שהטעם שאמר רב הונא שהמשנה באהלות היא דעת רבי יוסי כיון שרב הונא ידע שרבי יוסי אמר דבר מה בעניין זה, כמבואר להלן, ולכן אמר שזו דעת רבי יוסי, אמנם בהמשך הגמרא מבארת שאדרבא רבי יוסי סובר להיפך).

דחיית התשובה, רבי יוסי סובר שסתם עפר מתבטל

שואלת הגמרא: **אִי** - אם המשנה באהלות [שמבואר בה שעפר אינו מתבטל אלא אם כן ביטלו במפורש] היא דעת **רַבִּי יוֹסֵי,** והרי **אִיפְּכָא שָׁמְעִינַן לֵיהּ** - יש ברייתא שמבואר בה בדעת רבי יוסי להיפך שסתם עפר מתבטל,

דְּתַנְיָא רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מילא את הבית שיש בו מת **תֶּבֶן, וְאֵין עָתִיד לְפַנּוֹתוֹ** - ויודעין אנו שאינו צריך לו, אף שלא ביטלו בפירוש, **הֲרֵי הוּא כִּסְתָם עָפָר וּבָטֵל** - הרי הוא כעפר שאין אנו יודעין אם עתיד לפנותו או לא, שהדין הוא שהעפר מתבטל.

ואם מילא את הבית **עָפָר, וְעָתִיד לְפַנּוֹתוֹ** - שיודעין אנו שיפנהו, **הֲרֵי הוּא כִּסְתָם תֶּבֶן, וְלֹא בָּטֵל** - סתם תבן שאין אנו יודעין אם יצטרך ליטלו, שאינו מתבטל.

הרי מפורש בברייתא שלדעת רבי יוסי סתם עפר מתבטל, וממילא אי אפשר לומר שהמשנה באהלות היא רבי יוסי.

תשובה א: המשנה באהלות חולקת על משנתינו, (והמשנה כאן היא דעת רבי יוסי)

אֶלָּא אָמַר רַב אַסִי: מַאן תְּנָא עֵירוּבִין רַבִּי יוֹסִי הִיא, משנתינו היא דעת רבי יוסי שהוא הסובר שסתם עפר מתבטל, והמשנה באהלות היא דעת תנא החולק וסובר שסתם עפר אינו מתבטל.

תשובה ב: בשבת אפילו ארנקי מתבטל בגלל איסור שבת שהרי אינו ניטל

רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: טוּמְאָה אַשַּׁבָּת קָרְמִית - וכי אתה מקשה מדין ביטול לעניין טומאה המבואר במשנה באהלות, לדין ביטול לעניין שבת המבואר במשנתינו, והרי חילוק גדול ביניהם, כדלהלן:

הַנַּח אִיסּוּר שַׁבָּת - במשנתינו שהנידון לגבי ביטול עפר בחריץ מדובר בשבת, והרי בשבת העפר הוא מוקצה ואסור לטלטלו, ולכן הרי הוא מתבטל אפילו אם לא גילה דעתו שמבטלו שם, **דַּאֲפִילּוּ אַרְנְקִי נָמֵי מְבַטֵּל אִינִישׁ** - שהרי בשבת אדם מבטל אפילו ארנק מלא מעות, כיון שהוא מוקצה ואינו יכול לטלטלו. אבל לגבי טומאה כיון שאין מדובר בשבת, אין העפר מתבטל בסתם, שהרי יכול ליטלו משם.

[ומה שמבואר במשנה שקש ותבן וקש מתבטל הוא מפני שאינו מוקצה שהרי הוא ניטל למאכל בהמה].

תשובה ג: בית אינו עומד לסתימה ולכן סתם עפר שנמצא בו אינו מתבטל, אבל סתם חריץ עומד לסתימה, ולכן סתם עפר שנמצא בו מתבטל

רַב אָשֵׁי אָמַר: בַּיִת אַחְרִיץ קָא רָמֵית - אתה מקשה סתירה בדין ביטול עפר בבית לדין ביטול עפר בחריץ, והרי אין הדברים דומים, כדלהלן:

בִּשְׁלָמָא חְרִיץ לְמִיטְיְימֵיהּ קָאֵי - בשלום, כלומר הדבר ברור ומובן לגבי חריץ שמבואר במשנתינו שעפר שמונח שם הרי הוא מתבטל, שהרי חריץ עומד לסתימה, ועל כן מובן שסתם עפר שמונח בו לכולי עלמא הרי הוא מתבטל, **אֶלָּא בַּיִת לְמִיטְיְימֵיהּ קָאֵי** - אלא בית, (שהוא הדין המבואר במשנה באהלות) וכי לסתימה הוא עומד? ועל כן סתם עפר שמונח בו אינו מתבטל.

◆◆◆

אם הניח את הנסר לרוחב החריץ, צריך שיהיה רחב ד' טפחים. ואם הניח את הנסר לאורך החריץ, אין צריך שהוא יהיה רחב ד' טפחים

שנינו במשנה: **נָתַן עָלָיו** על החריץ **נֶסֶר שֶׁרוֹחַב אַרְבָּעָה** טפחים, מערבין שנים, ואם רצו מערבין אחד.

אָמַר רָבָא: לֹא שָׁנוּ שצריך נסר ארבעה, **אֶלָּא שֶׁנָּתַן** את הנסר **לְרָחְבּוֹ** של החריץ, שהנסר הוא כעין גשר מצד אחד של החריץ לצידו השני,

אֲבָל לְאָרְכּוֹ - אם הניח את הקרש לארכו של החריץ, שהניח יתידות וכדומה, והניח עליהם קרש, **אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא נָמֵי** - אפילו אם רוחב הנסר כאצבע, הרי זה מיעוט, **שֶׁהֲרֵי מִיעֲטוֹ מֵאַרְבָּעָה** - שהרי נמצא שהחריץ אינו רחב ד' אמות (שהניח נסר באורך ד' טפחים), והרי הוא נחשב כפתח, שאפשר לעבור שם.

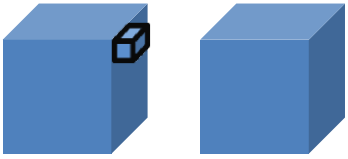

✦✦✦

שנינו במשנה: **וְכֵן שְׁתֵּי גְזוּזְטְרָאוֹת זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ,** ונתן ביניהם נסר רחב ד' טפחים, מערבין שנים, ואם רצו מערבין אחד.

אָמַר רָבָא: הָא דְּאָמְרַתְּ זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ, אֵין - אם המרפסות אחד מול השני, נסר ארבעה ביניהם מועיל, אבל אם המרפסות **זוֹ שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד זוֹ** - שהיתה זו בולטת לרשות הרבים יותר מחברתה, **לֹא** מועיל להם נסר ארבעה.

וְזוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ, נָמֵי לָא אֲמַרַן אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ בֵּין זֶה לָזֶה שְׁלֹשָׁה טְפָחִים - אם המרפסות לא באותו גובה, אלא אחת גבוהה מחברתה, הרי הנסר מועיל רק אם בין המרפסות אלא ג' טפחים, **אֲבָל** אם **אֵין בֵּין זֶה לָזֶה שְׁלֹשָׁה** טפחים, הרי הנסר מועיל, שאנו אומרים: **גְּזוּזְטְרָא עֲקוּמָּה הִיא.**

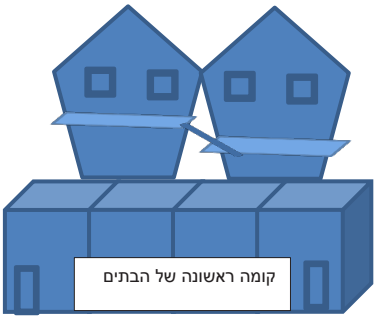

משנה

מתבן שבין ב' חצירות

מַתְּבֵן [גדיש של תבן] **שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת** -אם המתבן, **גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים, מְעָרְבִין שְׁנַיִם, וְאֵין מְעָרְבִין אֶחָד,** שיש כאן 'מחיצה' בין החצרות.

חצר ב

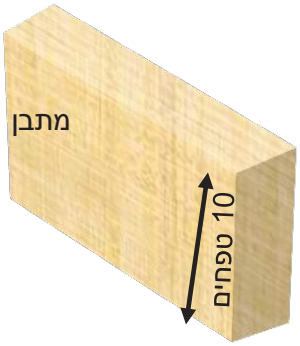

חצר א

אֵלוּ מַאֲכִילִין מן התבן לבהמתן **מִכָּאן, וְאֵלוּ מַאֲכִילִין מִכָּאן,** ולא חוששים שמא התבן יתמעט מעשרה טפחים, (ונמצאו ב' החצרות רשות אחת, וכיון שהם לא עירבו זה עם זה, יהיו אסורים לטלטל בחצר), והם לא ישימו לב שהתבן לא גבוה עשרה טפחים ויטלטלו בחצר,

והטעם שלא חוששים לכך מפני שאפילו אם התבן התמעט - אם המיעוט יהיה עד עשר אמות, אין זה מיעוט, שאין זה פירצה אלא פתח, ואין הבהמה אוכלת כל כך הרבה בשבת אחת.

נִתְמַעֵט הַתֶּבֶן מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים [לאורך כל החצר או באורך יותר מעשר אמות], **מְעָרְבִין אֶחָד, וְאֵין מְעָרְבִין שְׁנַיִם,** כיון שזו חצר אחת גדולה, שהתבן לא נחשב מחיצה כשאינו גבוה עשרה טפחים.

חצר ב

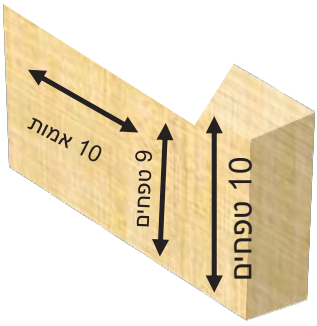

חצר א

גמרא

אָמַר רַב הוּנָא: וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתֵּן בידים **לְתוֹךְ קוּפָּתוֹ וְיַאֲכִיל,** שאם יתן בידים חוששים שמא יקח כמות גדולה יותר של תבן, וימעטו מעשר טפחים גובה, והמשנה לא התירה אלא כשהבהמה אוכלת בלא שנותן לה בידיו, שהבהמה עצמה אוכלת מעט מעט, ולא חוששים שעל ידי אכילתה בשבת אחת המתבן לא יהיה גבוה עשרה טפחים.

שאלה: הרי שנינו שאסור לאדם להעמיד בהמתו על גבי מאכל מוקצה, שמא יאכילה בידים

שואלת הגמרא: **וּלְאוֹקְמֵי שְׁרֵי** - וכי מותר להעמיד את בהמתו על התבן כדי שתאכל, ולא גוזרים שמא יעבור על איסור מוקצה, ויקח בידים ויתן לה.

וְהָאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: מַעֲמִיד אָדָם אֶת בְּהֶמְתּוֹ עַל גַּבֵּי עֲשָׂבִים מחוברים **בְּשַׁבָּת,** כדי שתאכל מהם, ולא חוששים שמא יעקור בידים ויאכיל אותה, שאיסור שבת דאורייתא חמור עליו, **וְאֵין מַעֲמִיד אָדָם אֶת בְּהֶמְתּוֹ עַל גַּבֵּי מוּקְצֶה בְּשַׁבָּת,** שאיסור מוקצה קל עליו וחוששים שמא יקח בידים ויאכילה אותה,

וקשה מדוע כאן לא חוששים שיעבור על איסור מוקצה ויתן לה מהתבן.

תשובה: לא מדובר שמעמידה בידים על המוקצה

עונה הגמרא: **דְּקָאֵים לַהּ בְּאַפָּהּ וְאָזְלָה וְאָכְלָה** - במשנתינו לא מדובר שמעמידה בידים, אלא מדובר שעומד בפניה שלא תלך במקום אחר, והיא הולכת מעצמה ואוכלת, ועד כדי כך לא גזרו חכמים שלא חששו שאף באופן זה יאכילה מהמוקצה בידיו.

שאלה: הרי שנינו שמותר להאכיל את הבהמה בידים מתבן שנמצא בין הבתים, ולא חוששים שהוא יתמעט מעשרה

שואלת הגמרא: **וְלֹא יִתֵּן לְתוֹךְ קוּפָּתוֹ תֶּבֶן, וְהָתַנְיָא, בַּיִת שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת,** (שתי החצרות מופרדות זו מזו בכותל, אלא שלכל חצר יש בית פתוח אליו, ויש בית אמצעי ששתי הבתים פתוחים אליו, והוא פתוח לחצר, **וּמִילְּאָהוּ תֶּבֶן** - ומילא את הבית האמצעי בתבן, וכך נמצא שהפסיק את החיבור שהיה בין הבתים,

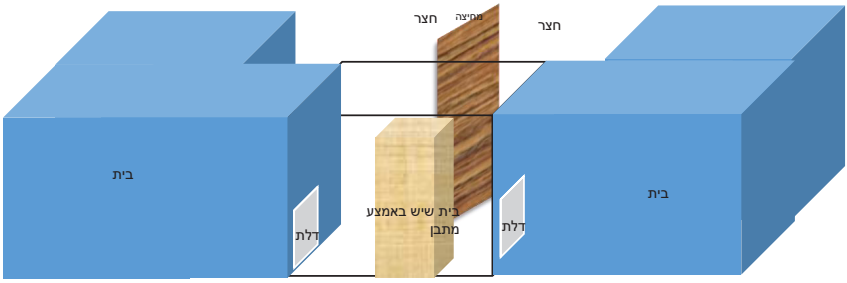

הרי הם **מְעָרְבִין שְׁנַיִם, וְאֵין מְעָרְבִין אֶחָד,** כיון שהם מופרדים זה מזה.

זֶה נוֹתֵן לְתוֹךְ קוּפָּתוֹ וְיַאֲכִיל, וְזֶה נוֹתֵן לְתוֹךְ קוּפָּתוֹ וְיַאֲכִיל - כל אחד מהבתים יכול לקחת מהתבן לתוך קופסא וכדומה, ולהאכיל את בהמתו.

נִתְמַעֵט הַתֶּבֶן מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִים, כיון שבטלה המחיצה שבין הרשויות, וממילא הם חצר אחת שלא עירבו ביניהם, ועל כן הם אסורים לטלטל מהבית האמצעי לבתיהם.

כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה להתיר לפחות לאחד מהבתים לטלטל תבן מהבית האמצעי, **נוֹעֵל** אחד מהם **אֶת בֵּיתוֹ, וּמְבַטֵּל אֶת רְשׁוּתוֹ** בבתים לחבירו, ואזי **הוּא אָסוּר** להוציא מהבתים לחצרו, שהרי ביטל את חלקו בבתים לחבירו, **וַחֲבֵירוֹ מוּתָּר,** להוציא מהבתים לחצירו, כי הבתים שייכים רק אליו.

וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בְּגוֹב שֶׁל תֶּבֶן שֶׁבֵּין שְׁנֵי תְּחוּמֵי שַׁבָּת - בור רחב שיש בו תבן, שנמצא בין שני תחומין, חציו בתחום עיר זו וחציו בתחום עיר זו, כל עיר לוקחת תבן ממה שנמצא בצד של התחום שלה, ולא חוששים שמא אלו יקחו מהתחום השני ואלו יקחו מהתחום השני.

[ביאור השאלה:] **קָתָנֵי מִיהַת** - עכ"פ שנינו: **זֶה נוֹתֵן לְתוֹךְ קוּפָּתוֹ וְיַאֲכִיל, וְזֶה נוֹתֵן לְתוֹךְ קוּפָּתוֹ וְיַאֲכִיל,** הרי שמותר לקחת בידיו מהתבן ולא חוששים שמא כיון שהוא נוטל בידיו יתמעט התבן מעשרה טפחים.

תשובה: בבית כיון שיש לו מחיצות ניכר אם הגדיש התמעט מעשרה טפחים, ולכן לא חוששים שלא יבחין בזה

עונה הגמרא: **אָמְרִי, בַּיִת, כֵּיוָן דְּאִיכָּא (מְחִיצוֹת וְ)תִקְרָה** - הרי ניכר שגג הגדיש מתרחק מן התקרה, על כן **כִּי מִיפְּחִית** - אם הוא נהיה פחות מעשרה **מִינַכְּרָא לֵיהּ מִלְּתָא** - ניכר הדבר, והרי הוא יבחין שהתבן לא גבוה עשרה טפחים, ואין חשש שימשיך לטלטל אם התבן נפחת, אבל **הָכָא לָא מִינַכְּרָא לֵיהּ מִלְּתָא** - כאן במשנה שמדובר במתבן שבחצר, לא ניכר הדבר ואם התבן יתמעט מעשרה טפחים לא יבחינו בזה וימשיכו לטלטל על סמך המתבן.

◆◆◆

בירור: אם יש להוכיח מהברייתא שמחיצה בין חצירות שאינה מגיעה לתקרה, שמה מחיצה

שנינו בברייתא: **נִתְמַעֵט הַתֶּבֶן מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, שְׁנֵיהֶן אֲסוּרִין.**

ומשמע: **הָא עֲשָׂרָה שְׁרֵי** - אבל אם התבן עשרה טפחים, הרי זה מחיצה בין הבתים, ואין אחד אוסר על חבירו, **וְאַף עַל גַּב דְּמִידַּלְיָא תִּקְרָה טוּבָא** - ואף שהתקרה גבוהה הרבה, ונמצא שהתבן אינו מלא עד התקרה, מכל מקום הרי הוא חוצץ.

שְׁמַע מִינַּהּ מְחִיצוֹת המפסיקות בבית, **שֶׁאֵין מַגִּיעוֹת לַתִּקְרָה שְׁמָן מְחִיצוֹת,** וקשה על דעת הסובר לעיל (דף עב.) בדעת בית הלל שמחיצות שאין מגיעות לתיקרה אינם מחיצות.

ביאור א', המתבן גבוה עשרה, ועד התקרה יש לבוד

עונה הגמרא: **אָמַר אַבָּיֵי: הָכָא** - כאן מדובר, **בְּבַיִת שְׁלֹשָׁה עָשָׂר חָסֵר מַשֶּׁהוּ עָסְקִינַן, וְתֶבֶן עֲשָׂרָה,** וכיון שהרווח בין התבן לתקרת הבית פחות מ3 טפחים, אומרים לבוד, נמצא שהרי זה כאילו כל הבית מלא תבן.

ביאור ב', המתבן גבוה שבעה ומשהו, ועד התקרה יש לבוד

וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא - אפילו אם תאמר שמדובר **בְּבַיִת** שגובהו

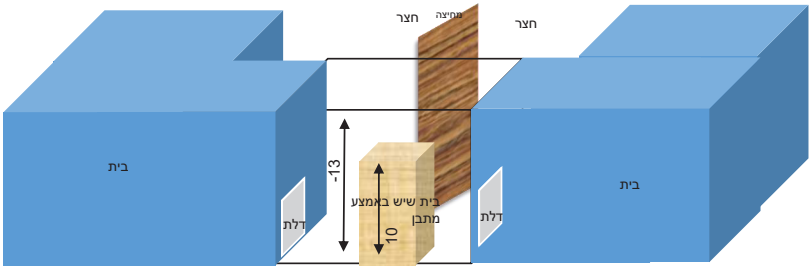

עֲשָׂרָה טפחים, [עמוד ב] **וְתֶבֶן שִׁבְעָה וּמַשֶּׁהוּ,** הרי זה נחשב שהתבן מגיע עד התקרה, **דְּכָל פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה כְּלָבוּד דָּמֵי.**

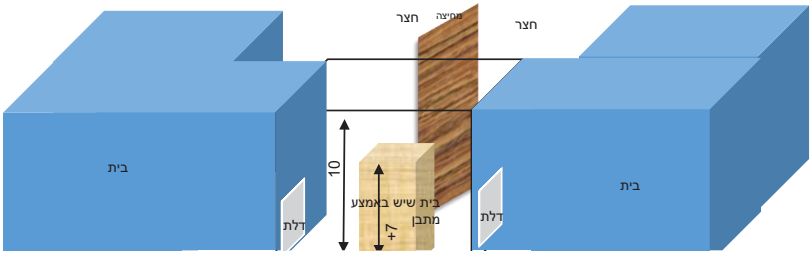

שואלת הגמרא: **בִּשְׁלָמָא לְאַבָּיֵי** שפירש שמדובר באופן שהתבן גבוה עשרה טפחים, **הַיְינוּ דְּקָתָנֵי** שאם נתמעט התבן **מֵעֲשָׂרָה** שניהם אסורים, **אֶלָּא לְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ** שפירש שמדובר אפילו באופן שהתבן הוא שבעה, קשה **מַאי מֵעֲשָׂרָה.**

עונה הגמרא: לפי רב הונא בריה דרב יהושע, הכונה שאם נתמעט התבן **מִתּוֹרַת עֲשָׂרָה** - מדין מחיצת עשרה טפחים, שנתמעט התבן משבעה ואין כאן לבוד.

◆◆◆

אם יש להוכיח מהברייתא שדיירים חדשים שהגיעו בשבת עצמה, אוסרים את הטלטול על בני החצר

שנינו בברייתא: נתמעט התבן מעשרה, **שְׁנֵיהֶן אֲסוּרִין.**

מדייקת הגמרא: **שְׁמַע מִינַּהּ דְּיוֹרִין הַבָּאִין בְּשַׁבָּת אֲסוּרִין** - שהרי כאן אתמול לא היו שני החצרות משתמשים בכל הבית, כי מחיצת התבן היתה שלימה, ובשבת נתמעטה מחיצת התבן, ומבואר בברייתא ששניהם אסורים, הרי שלא אומרים 'שבת הואיל והותרה הותרה', אלא דייר שבא בשבת, אוסר על כל בני החצר.

דוחה הגמרא: **דִּלְמָא דְּאִימְּעַט מֵאָתְמוֹל** - אולי מדובר כאן באופן שמחיצת התבן התמעטה מבעוד יום.

◆◆◆

מדוע צריך גם לנעול את ביתו וגם לבטל רשותו

שנינו בברייתא: **כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה נוֹעֵל אֶת בֵּיתוֹ וּמְבַטֵּל רְשׁוּתוֹ.**

שואלת הגמרא: **תַּרְתֵּי** - מדוע צריך גם לנעול את ביתו וגם לבטל את רשותו.

מבארת הגמרא: **הָכִי קָאָמַר, אוֹ נוֹעֵל אֶת בֵּיתוֹ** [הפתוח לחצר], וזה לבד מועיל שגילה דעתו שהוא מסתלק מהחצר, וזהו כמו שמבטל רשותו. **אוֹ מְבַטֵּל אֶת רְשׁוּתוֹ.**

וְאִיבָּעֵית אֵימָא, לְעוֹלָם תַּרְתֵּי - לעולם צריך את שניהם גם לנעול את ביתו וגם לבטל רשותו, ואף שמדין 'עירוב' אחד מהם מספיק, מכל מקום **כֵּיוָן דְּדָשׁ בֵּיהּ אָתֵי לְטַלְטוֹלֵי** - כיון שהוא רגיל לטלטל מהבית לחצר חוששים שהוא יבוא לטלטל מהבית גם לאחר שביטל רשותו, ולכן הצריכוהו גם לנעול את ביתו.

◆◆◆

שנינו בברייתא: **הוּא אָסוּר וַחֲבֵירוֹ מוּתָּר.**

שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא,** הרי הוא ביטל את רשותו, ואם כן ודאי שאסור לו לטלטל משם, וחבירו מותר שהבית רק ברשתו.

מבארת הגמרא: **לָא צְרִיכָא** - לא הוצרכה הברייתא להשמיענו זאת, אלא לאופן **דַּהֲדַר אִידַךְ וּבַטֵּיל לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ** - שחזר השני וביטל את רשותו בחזרה למבטל הראשון, **וְהָא קָא מַשְׁמַע לַן דְּאֵין מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין** - וזאת השמיעה לנו הברייתא שהמבטל רשותו לחבירו, אין חבירו יכול לחזור ולבטל את רשותו לראשון.

◆◆◆

שנינו בברייתא: **וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בְּגוֹב שֶׁל תֶּבֶן שֶׁבֵּין שְׁנֵי תְּחוּמֵי שַׁבָּת.**

שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא,** שמותר לשני הצדדים לקחת מהתבן, שכשם שחצר לא חוששים בזה רק בשתי תחומים אין לחשוש, שהרי שני איסורים אלו דרבנן.

מבארת הגמרא: **לָא צְרִיכָא לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר** (במסכת סוטה) **תְּחוּמִין דְּאוֹרַיְיתָא, מַהוּ דְּתֵימָא לִיגְזוֹר דִּלְמָא אָתֵי לְאִיחַלּוּפֵי** - הייתי אומר שמא יבואו להחליף וליטול מתבן שאינו של צד זה, והרי הם עוברים על איסור תחומין שהוא מהתורה, **קָא מַשְׁמַע לַן** שאין חוששים לזה.

משנה

כיצד משתתפים במבוי

כֵּיצַד מִשְׁתַּתְּפִין בְּמָבוֹי, מַנִּיחַ אֶת הֶחָבִית - אם רוצה לעשות לכולם שיתוף משלו, מניח חבית שיש בה אוכל משלו, **וְאוֹמֵר: הֲרֵי זוֹ לְכָל בְּנֵי מָבוֹי,** וכאשר כולם זוכים בחבית, הרי הם השתתפו יחד בדבר מאכל, ויהיה מותר להם לטלטל מהחצרות למבוי ומהמבוי לחצרות.

זיכוי על ידי מי שאין ידם כידו

וּמְזַכֶּה לָהֶן עַל יְדֵי בְּנוֹ וּבִתּוֹ הַגְּדוֹלִים, וְעַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעִבְרִים וְעַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ, ואומר להן קבלו חבית זו וזכו בה לשם כל בני מבוי.

אֲבָל אֵינוֹ מְזַכֶּה לֹא עַל יְדֵי בְּנוֹ וּבִתּוֹ הַקְּטַנִּים, וְלֹא עַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים, מִפְּנֵי שֶׁיָּדָן כְּיָדוֹ - שמה שהם קונים הוא קונה, ואינם יכולים לזכות עבור אחרים, אלא הם זוכים עבורו.

גמרא

(מאמר א' של סבי דפומבדיתא) הגבהת חבית של שיתופי מבואות טפח

אָמַר רַב יְהוּדָה: חָבִית שֶׁל שִׁיתּוּפֵי מְבוֹאוֹת, צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ מִן הַקַּרְקַע טֶפַח, כשהוא מזכה אותה לבני המבוי, שכל שהחבית מונחת ברשותו אין זה זכייה, וכאשר מגביה טפח, הרי הגביהה מרשותו והרי הם זוכים.

(מאמר ב' של סבי דפומבדיתא) המקדש, אם טעם מלא לוגמיו יצא

אָמַר רָבָא: הָנֵי תַּרְתֵּי מִילֵּי סָבֵי דְּפוּמְבְּדִיתָא אַמְרִינְהוּ - אלו שתי המאמרים אמרו 'סבי דפומבדיתא', (שהם רב יהודה וישיבתו, כמבואר במסכת סנהדרין)

חֲדָא הָא - אחד הוא מאמר זה,

אִידַךְ - והמאמר השני שהם אמרו הוא לגבי קידוש: **הַמְקַדֵּשׁ, אִם טָעַם מְלֹא לוּגְמָיו** - את שתה כמות שממלאת את פיו בצד אחד של הלחי, **יָצָא. וְאִם לָאו, לֹא יָצָא.**

(מאמר ג' של סבי דפומבדיתא) עושים מדורה ליולדת בשבת

אָמַר רַב חֲבִיבָא: הָא נָמֵי סָבֵי דְּפוּמְבְּדִיתָא אַמְרִינְהוּ - מאמר זה גם אמרוהו 'סבי דפומבדיתא' **דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: עוֹשִׂין מְדוּרָה לַחַיָּה בְּשַׁבָּת** - מותר לעשות מדורה גדולה ליולדת בשבת (כי הקור מסוכן לה).

אם היתר זה נאמר גם בכל חולה

סְבוּר מִינָּה - מלשון המאמר היו סבורים, **לְחַיָּה אִין לְחוֹלֶה לָא** - שהיתר זה נאמר רק ליולדת לא לחולה, **בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים אִין בִּימוֹת הַחַמָּה לָא** - וכן היו סבורים שהיתר זה נאמר רק בימות הגשמים ולא בימות החמה.

אך הגמרא דוחה זאת, שהרי **אִיתְּמַר: אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אָבִין אָמַר שְׁמוּאֵל: הִקִּיז דָּם, וְנִצְטַנֵּן, עוֹשִׂין לוֹ מְדוּרָה בְּשַׁבָּת, וַאֲפִילּוּ בִּתְקוּפַּת תַּמּוּז** [שהימים חמים, מכל מקום אפילו מעט קור סכנה היא לו].

(מאמר ד' של סבי דפומבדיתא) איזו היא אשירה סתם

אָמַר אַמֵּימָר: הָא נָמֵי סָבֵי דְּפוּמְבְּדִיתָא אַמְרִינְהוּ - מאמר זה גם אמרוהו סבי דפומבדיתא: **דְּאִיתְּמַר אֵיזוֹ הִיא אֲשֵׁירָה סְתָם,** אשירה - עץ שהוא 'עבודה זרה' ומשתחווים לו, ואיזה עץ אסור אפילו אם לא ראינו שעבדוהו.

אָמַר רַב: כָּל שֶׁכּוֹמְרִין - כל עץ שהכמרים **שׁוֹמְרִין אוֹתָהּ,** (דף 9) **וְאֵין טוֹעֲמִין מִפֵּירוֹתֶיהָ,** שהרי אם לא היו עובדים עץ זה לא היו נמנעים מלאכול מפירותיה.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: כְּגוֹן דְּאָמְרִי הָנֵי תַּמְרֵי לְשִׁיכְרָא דְּבֵי נִצְרְפֵי - תמרים אלו לשיכר של עבודה זרה שהיתה במקומם שקראו לה 'בי נצרפי' **דְּשָׁתוּ לֵיהּ בְּיוֹם חַגָּם** - והם שותים את השיכר הזה ביום חגם.

[ועל מחלוקת זו סיים אמימר ואמר:] **וַאֲמַרוּ לִי סָבֵי דְּפוּמְבְּדִיתָא, הִלְכְתָא כְּוֹתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל** [שאשירה היא עץ שפירותיו מיועדים לשיכר של עבודה זרה, שהם שותים בימי חגם.

ואין טוענין מפירותיה. דמי לאו דפלמוה לא הוו פרסי מינה: **גלגלי.** סם ע"ז סיתום בחומס מדינה: **לרץ לזודיע.** סם חפלין כך שמא מקפידין בעירובין[1] ואמר בפ"ק[2] המקפיד על עירובו אינו עירוב שנינו לרה בחומס פת ליתן לחכירו אבל מטלו אין לרץ לזודיעו לזוכין לו לאדם שלא בפניו: **הכא הכא.** בעירובי חצירות[3] ומזכה להן: **הכא לא הכא.** בעירובי תחומין קחני לקמן (דף פב.) מילר משתתפין בתחומין כי: ולא קחני ומזכה להן: **שפלגה לביס המרחץ.** מבעוד יום חוץ לתחום עירה ומשכה לה ואסר לה לחזור: (ב) ר' חייא בגלי היא כלאמרינן במקבת סוכה (דף כ.) עלו ר' חייא וכיון ויסלוה: **ולוגעיא לבו** גרסינן: **בריה[4] דבפ יעקב.** אבין דיא הכא הגון לאיכוך לא הוכיחו: **לקוף.** הרבה עלי הדרך בגבילי: **ווא אפוגמא לזור.** דרך מסילה (ג) זור: רבי חייא קאי כרב בתחומין וגבי חצירות טעמא דרב משום דכיון דקאסר עליה גמר ומקני ואין צריך זכייה ומאי"ג דתמרי' פליגא עליה דרב רב תנא ופליג: **מי איכא למאן דפליג.** מי אסכמן דפליג אינם עליה: **עורזינא.** נכרי היה ממונה על כלי זיין הסטוין לגמיגת העיר להלאם על הכנים ולר בעיר: **פא דאסר.** על בני המבוי לא בעינן דעמיה ומתני' בדלא אסר כגון תלר שבין שני מבוחות והגיבה עם זה ולא עם זה: **סבי נמי מפכבדא.** דמולה שמואל היכא דלא אסר: **ולא נשתתף.** אינו רוצה ומתכוין לאסור עליהן: שאני

רב אמר א"צ ד'זכות. דכיון דאסר עליה גמר ומקני לה[5] ובתחומין צריך לזכות דלא אסר עליה[6] **אתו** קסבר עירוב משום דלמא אתי לאיבוי[7] ולעיל דף מט.). אפילו לא מ"ד עירוב משום דיהיה צריך לזכות כדי שיהא קונה דיהיה בבית מחבירו[8] ובתחומין סבר שמואל דלין צריך לזכות דלא קני רשות אחרים כח מי נמי כיון דלין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה משום מצוה גמר ומקני ועוד כיון דעירובי תחומין אין מערבין אלא מדעתו אמיהכו כשהוא אומר לו ועבד לי חשובה מכיוהב והשתא יש דבריס שאנו מחמירין בחצירות מתחומין דאלמיהם צריך לזכות לשמואל ובעי פת ובתחומין אין צריך לזכות ואין צריך פת ויש דבריס שאנו מחמירין בתחומין טפי דבתחומין בעי ב' סעודות לכל אחד ואחד ובחצירות בזמן שהן מרובין סגי [בזמנן] ב' סעודות לכולם ובזמן שהן מועטין סגי] בגרוגלת לכל אחד כדאמרינן [9] סוף פיקרגת והשולח עירוב ביד חבש שוטרו וקנון אינו עירוב בתחומין ובחצירות קנון גוזה את העיר:

מעשה בכל'תו כו'. * פי' בקונטרס הסלי עובדא בתחומין הוה ואע"ג דבחצירות פליגא מתני' עליה דרב רב תנא הוא ופליג וקשיא דעיקר הקושיא לא היתה אלא מחצירות [10] ומהא לא מצינו מידי וי"ל דבעירובי חצירות היה המעשה וכן פירש רבינו חננאל וכך סבר כרבי שמעון[1] וקסבר רב דתנא דידן תנא בחצירות דבעינן זכוי כל שכן בתחומין דתחומין לכולי עלמא בעי זכיה[2] ולפירוש הקונטרס דמוקי לה בתחומין יש לומר דרבי חייא וכרבי שמעון כר' יוסי משום אביו אחזו לטעמייהו דר' חייא אין לא בעל לקמיה דר' יוסי ולכך בפסק"ק[3] דתחומין לחוליין ולכרי ממחיר כהו ור' יוסי דמיקל לטעמיה דאמר בעל (דף לה.) ספק עירוב כשר[4]: **אמר** רב נחמן נקיטינן אחד עירובי תחומין ואחד שיתופי מבואות צריך ד'זכות. וכן הלכה וכן פסק בשאלתות[5] ופרשת ויסי בעלה דכולם צריכין לזכות עירובי תחומין ומצוות ושיתופי מבואות ובמצוות ואע"ג דבעי רב נחמן עירובי מבואות מאי אם מסיק אביי דלא שמיע ליה דשמואל דאי שמיע ליה:

אתו לקמיה דרב יהודה אמר לה[6] הכי אמר שמואל[7] אשתו של אדם כו'. ואם תאמר ומאי לא מייתי מדרב יהודה דאמר בריש הדר (בעל דף סב.) משמיה דשמואל שכיון ולקיטו אל נכרי ונתן עירובו ודיו * וכל שכן אשתו וכוס מייתי מנכרי אנכרי ר"ל משמיה דרב יהודה אמר לה[8] אשתו אמר לה **רגיל** אין שאינו רגיל לא. דרגיל אסר כמו פתח הרגיל אבל אינו רגיל אינו אוסר בעל כרמו דקאמר היינו של בעל הבית אבל דעת אשתו צריך ואף על גב דאסיקנא דאשתו של אדם מערבת שלא מדעתו אין נלמוד מכלן שעובל לזכות לגבי המבוי ולגבי חלר בתם פת עבודה עצמה יכולה ליתן שלא מדעת בעלה אין לה כח לזכות בשביל שלא מדעת וצריך ליהר שלא תוכה אחרים בשביל בעיר ואף על גב דאסר בעל הבית אינו אוסר אלא בשל מחה אבל אם מחה אין אוסר עליהן. כלומר אינו מחה לו [ד"ל] אשתו מפני שעירבה עמהם, אבל אם מחה אין אוסר עליהן. ד"ל אשתו מפני שעירבה עמהם, אבל אם מחה אינו אוסר עליהן. כלומר אינו מחה לו [ד"ל] אשתו מפני שעירבה עמהם, אבל אם מחה אינו

מז א מי״י פ״ז מהל׳ שבת הלכה יב סמג עשין לו טוש״ע א״ח ס׳ שסב סעיף ה:
מח ב מי״י שם הלכה יג וטור ש״ע שם סעיף ט:
מט ג מי״י פ״ב מהל׳ עירובין הלכה ו סמג שם טוש״ע שם סעיף ט:
נ ד מי״י פ״ב שם הלכה ט:
נא ה מי״י פ״ב שם הלכה יג וכפירושו כתב שלון בהלכה כרבי יוסף! וסמג שם טוש״ע שם סעיף ד:
נב ו מי״י פ״ב שם הלכה יג וסמג שם טוש״ע א״ח סי׳ שמ:
נג ז ח מי״י שם הלכה ו וסמג שם טוש״ע א״ח סי׳ שסח סעיף ה:
נד ט מי״י שם פ״ב הלכה ט וטוש״ע שם סעיף ב:
נה י מי״י שם הלכה ח סמג עשין ל טוש״ע א״ח סי׳ שסו סעיף ו:

פ: חלון פרק שביעי עירובין

שאני התם דאיכא מחיצה. פר״ת דין הוא דכופין אותו לעשות לחי וקורה דמהני מחיצות להתיר לטלטל בתוכו אע״פ שנעשו בעל כרחו של אדם א ולא דמי לעירוב דבין הוה משום דירה ובין משום קנין אין לו להוציאו בעל כרחו של אדם ב ובקונטרס לפירש כן ובספרים לגרס שאני התם דליכא מחיצות יש לפרש כן דכי ליכא מחיצות דאסור לטלטל בתוכו ג דין הוא שנכוף אותו לעשות תקנה להתיר לטלטל ד אבל אין לנו לכופו לעשות תקנה לטלטל מן הבתים ומן חצירות לתוכו ה **אבל** קורה כתותי מבתת שיעורה.

אע״ג דלחי נמי בעי שיעור גובה ו וגם רוחב משהו מיהו בעי מכל מקום כיון דלא בעי אלא שיעור זוטא לא חמירו בו וה״ר אבנרהם פירש לפי שם היה מדבק הבתיתים בכותל הוי לחי ובלבד שלא יהו מיטלות כרוח ו ואין להקשות מהא ז דספלינן לוב של אמירה אפילו ביו״ט שי דמשמע דכמקן דליתיה דמי דגבי לובב מלוה אחמירו וא״ה דמכשרינן לעיל ח סולם של אמירה אע״ג דבעי רחב ד׳ ולא אמר מיכתת שיעורא כמו קורה ולעיל״ה דהתם מטיב פתח כיון דחזי לעלייה לי לא איסורא דאמירה ט אבל קורה הלריכו חכמים שיעורא של מחיצות י:

אלא בב׳ מיני אפילו נתמעט נמי **דתניא** כו׳. ס״ד דלכה דקתני בבריימא משום מיון מ׳ נקטיה דאפילו בכלה אין לריך להודיע: **אגב** אורחא קמ״ל דב׳ פעודות הויין י״ח גרוגרות. הקשה ר״מ דבפרק כיצד מתפתפין (לקמן דף פב:) תנן רבי שמעון אומר ב׳ יהוה לבבר משלש נקב דהייגו שיעור שתי פעודות ס׳ ביצים ושלש ביצים שבבבר הוא ס׳ ביצים׳ כשתמלוך ר״ח גרוגרות לחמש ביצים ושלש ביצה דזה הוי שיעור שתי פעודות ממלא לגל ביצה שלש גרוגרות וג׳ שמיעת של גרוגרות דבשמש ביצים ושלש ביצה יש י״ו שליש ביצה יא וגרוגרת גדולה מכזית כדמוכח בריש המלגיע יב (שבת דף לא.). ס. ולכון דמיכתת שיעורייה לא חשיב. סס. יג. שהקב הוא ארבעה ועשרים ביצים, ושני שלישי הבבר הם ה׳ ביצים ושליש. תוס׳ ומים יומא פ. יא. ועולה לה שלש ביצה וביצה גרוגרת אחת ושמיעת. תוס׳ יומא פ. ד״ה ומיעה. יב. גבי זרק כזית תרומה לבית טמא כבר, וקאמר אי לענין שבת כגרוגרת בעינן. תוס׳ יומא שם. יג. וא״כ ס״ים שאין מחזיק ג׳ גרוגרות, דגרוגרת נפה יותר מזית. תוס׳ ר״ש. יד. ששיעור בבבר משלש לקב, בבר שלימה שמנה ביצים, חציה ארבע, חצי חציה שתים, חצי חצי חציה ביצה. רש״י לקמן פב. ד״ה ומלי.

רבינו חננאל

דתחינן שאני התם דאיכא מחיצות. פי׳ נתמעט האוכל מכדי שלי סעודות. מוסיף ומזכה לכל בני (אדם) מבוי, ואינו צריך להודיעם עכשיו כי נתמעט(ו) והוספתי עליו ויוכיחי לכם. שבבר הודיעם מקודם לכן. ועל אותה הסיבה הם סמוכין (ו)אין צריכין ידיעה אחרת. ואוקימנא למתניתין במין אחד. ומאי נתמעט דקתני נתמרוטט. כלומר כלה לגמרי, ואפי׳ הכי מוסיף ומזכה ואין צריך להודיע. ואיבעיא אימא מתניתין בשני מינין, דוקא נתמעט ולא כלה, אבל כלה לצריך להודיע. כדתניא כלה האוכל ממין אחד שיעורה, משני מינין צריך להודיע. **ותוספות** עליהן מוסיף ומזכה (ואין צריך) (נצרך)להודיע. הא מתניתא פליגא על ר׳ יהודה דהא ר׳ יהודה בעירובי חצירות אמר מערבין לו לארם שלא מדעתו, דתנן א״ר יהודה נתנו לאדם אחר שלא מדעתו בעירובי תחומין, אבל בעירובי חצירות מערבין לו לדעתו ושלא לדעתו שוכין לו לאדם כו׳, ואוקימנא דרבי חזקיה עליו חכמים, ואי מתחם הוה אמינא בחצר של שני מבואות אחד מערבין לו אבל בחצר שתי מבואות אינו לא, כמו שהוא פורש בסוף פרק זה, קמ״ל. וכמה הן מרובין (משבעה) (משמונה) עשר ואילך. קימא לן שיעור העירוב מזון שתי סעודות לרבים דבר שאינו מינין, דקא נתמעט לא כלה כולו, אבל כלה לצריך להודיע. כדתניא כלה האוכל ממין אחד אינו צריך להודיע. משני מינין צריך להודיע. **ותוספות** עליהן מוסיף ומזכה (ואין צריך) (נצרך)להודיע. הא מתניתא פליגא על ר׳ יהודה דהא ר׳ יהודה בעירובי חצירות אמר מערבין לו לארם שלא מדעתו, דתנן א״ר יהודה נתנו לאדם אחר שלא מדעתו בעירובי תחומין, אבל בעירובי חצירות מערבין לו לדעתו ושלא לדעתו שוכין לו לאדם כו׳, ואוקימנא דרבי חזקיה עליו חכמים, ואי מתחם הוה אמינא בחצר של שני מבואות אחד מערבין לו אבל בחצר שתי מבואות לא, כמו שהוא פורש בסוף פרק זה, קמ״ל. וכמה הן מרובין (משבעה) (משמונה) עשר ואילך. קימא לן שיעור העירוב מזון שתי סעודות לרבים דבר שאינו מינין, דוקא נתמעט ולא כלה, אבל כלה לצריך להודיע. כדתניא כלה האוכל ממין אחד אינו צריך להודיע. משני מינין צריך להודיע. **ותוספות** עליהן מוסיף ומזכה לכל בני (אדם) מבוי, ואינו צריך להודיעם עכשיו כי נתמעט(ו) והוספתי עליו ויוכיחי לכם. שבבר הודיעם מקודם לכן. ועל אותה הסיבה הם סמוכין (ו)אין צריכין ידיעה אחרת. ואוקימנא למתניתין במין אחד. ומאי נתמעט דקתני נתמרוטט. כלומר כלה לגמרי, ואפי׳ הכי מוסיף ומזכה ואין צריך להודיע. ואיבעיא אימא מתניתין בשני מינין, דוקא נתמעט ולא כלה, אבל כלה לצ

וְאֵין טוֹעֲמִין מִפֵּירוֹתֶיהָ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר כְּגוֹן דְּאָמְרִי הָנֵי תַּמְרֵי לְשִׁיכְרָא דְּבֵי נִצְרְפֵי דְּשָׁתוּ לֵיהּ בְּיוֹם חַגָּם (אָמַר אַמֵּימָר) וַאֲמַרוּ לִי סָבֵי דְּפוּמְבְּדִיתָא הִלְכְתָא כְּווֹתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל [התבאר בדף הקדם].

◆◆◆

שאלה: בברייתא שנינו שמגביה את החבית משהו (ולא טפח)

במשנה שנינו שכאשר מזכה את החבית לבני המבוי צריך להגביהה מהקרקע טפח. **מֵיתִיבִי, כֵּיצַד מִשְׁתַּתְּפִין בְּמָבוֹי, מְבִיאִים חָבִית שֶׁל יַיִן, וְשֶׁל שֶׁמֶן, וְשֶׁל תְּמָרִים, וְשֶׁל גְּרוֹגְרוֹת, וְשֶׁל שְׁאָר מִינֵי פֵּירוֹת.**

אִם מִשֶּׁלּוֹ - אם החבית היא משלו, **צָרִיךְ לְזַכּוֹת** אותה לכל בני המבוי.

וְאִם היא **מִשֶּׁלָּהֶן, צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ** [שעושה עבורם שיתוף, אם חפצים בכך, שמא מקפידים בעירוב, והמקפיד על עירובו אינו עירוב, שעינו צרה באותה פת לתת לחבריו, אבל אם מזכה להם משלו אין צריך להודיע לבני המבוי, שזכין לו לאדם שלא בפניו].

וּמַגְבִּיהַּ מִן הַקַּרְקַע - וכאשר מזכה להם את החבית, צריך להגביה אותה מהקרקע **מַשֶּׁהוּ.**

תשובה: כוונת הברייתא שמגביה טפח

עונה הגמרא: **מַאי מַשֶּׁהוּ נָמֵי דְּקָאָמַר, טֶפַח** - גם מה שאמרה הברייתא שמגביה משהו, הכונה שמגביה מעט, ולא משהו ממש, אלא טפח.

◆◆◆

שיתופי מבואות, אם צריך לזכות את המאכל שמשתף בו לכל בני המבוי

אִיתְּמַר, שִׁיתּוּפֵי מְבוֹאוֹת,

רַב אָמַר: אֵין צָרִיךְ לְזַכּוֹת את השיתוף לבני המבוי, כיון שאף בלא קניין יש לו גמירות דעת להקנות את השיתוף, שהרי בלא זה לא יוכל לטלטל במבוי.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: צָרִיךְ לְזַכּוֹת.

עירובי תחומין, אם צריך לזכות אם צריך לזכות את המאכלים שמערב בהם לכל מי שמערב עבורו

עֵירוּבֵי תְּחוּמִין,

רַב אָמַר: צָרִיךְ לְזַכּוֹת.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵין צָרִיךְ לְזַכּוֹת. [כיון שעירוב תחומין אינו אלא לדבר מצוה גומר בדעתו להקנות אף בלא מעשה קניין].

שאלה על דעת רב, היכן שנינו שבעירובי תחומין צריך לזכות, ובשיתופי מבואות אין צריך

שואלת הגמרא: **בִּשְׁלָמָא לִשְׁמוּאֵל** - בשלום לדעת שמואל, כלומר: סברתו טובה ומבוארת, **הָכָא תְּנַן** - בשיתופי מבואות שנינו במשנתינו שצריך לזכות, שהרי המשנה אמרה 'ומזכה

להן', **וְהָכָא לָא תְּנַן** - וכאן בעירובי תחומין לא נאמר שצריך לזכות, שלקמן שנינו 'כיצד משתתפין בתחומין', ולא אמרו 'ומזכה להן'.

אֶלָּא לְרַב מַאי טַעְמָא - אלא לרב מה הטעם, שבשיתופי מבואות אין צריך לזכות, ובעירובי תחומין צריך לזכות.

תשובה: יש מחלוקת תנאים אם בעירובי תחומין צריך לזכות או לא

עונה הגמרא: **תַּנָּאֵי הִיא** - עניין זה אם בעירובי תחומין צריך לזכות הוא מחלוקת תנאים, ורב סבר כמו התנא הסובר שצריך לזכות.

[מחלוקת התנאים בעניין זה:] **דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: מַעֲשֶׂה בְּכַלָּתוֹ שֶׁל רַבִּי אוֹשַׁעְיָא שֶׁהָלְכָה לְבֵית הַמֶּרְחָץ,** מבעוד יום, חוץ לתחום עירה, **וְחָשְׁכָה לָהּ, וְעֵירְבָה לָהּ חֲמוֹתָהּ** - הניחה עבורה עירוב תחומין.

וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבִּי חִיָּיא וְאָסַר [לה לחזור].

אָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי: בַּבְּלַאי, כָּל כָּךְ אַתָּה מַחְמִיר בְּעֵירוּבִין. כָּךְ אָמַר אַבָּא כֹּל שֶׁיֵּשׁ לְךָ לְהָקֵל בְּעֵירוּבִין, הָקֵל.

וְאַבַּעְיָא לְהוּ - והסתפקו מדוע רבי חייא אסר לה, **מִשֶּׁל חֲמוֹתָהּ עֵירְבָה לָהּ, וּמִשּׁוּם דְּלֹא זִיכְּתָה לָהּ** - האם העירוב היה משל חמותה, והחיסרון בעירוב היה שחמותה לא זיכתה לה את העירוב, **אוֹ דִילְמָא מִשֶּׁלָּהּ עֵירְבָה לָהּ, וּמִשּׁוּם דְּשֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ** - או שהעירוב היה משל הכלה, אך החיסרון בו היה שהחמות לא הודיעה לכלה שמערבת עבורה.

אָמַר לָהֶן הַהוּא מֵרַבָּנַן וְרַבִּי יַעֲקֹב שְׁמֵיהּ: לְדִידִי מִיפַּרְשָׁא לַהּ מִינֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, מִשֶּׁל חֲמוֹתָהּ עֵירְבָה, וּמִשּׁוּם דְּלֹא זִיכְּתָה לָהּ. הרי מבואר שדעת רבי חייא בעירובי תחומין שצריך לזכות. ורבי ישמעאל ברבי יוסי חלק עליו וסבר שיש להקל בזה.

ורב סבר כרבי חייא, ולכן אמר בעירובי תחומין שצריך לזכות. ולגבי עירוב חצירות סובר רב שכיון שבני החצירות אוסרים את הטלטול זה על זה, הרי יש להם גמירות דעת להקנות את העירוב זה לזה, כדי שיהיו מותרים לטלטל, ולכן אין צריך לזכות את העירוב. ואף שאין זה כמשנתינו, רב הוא 'תנא ופליג'.

הגמרא מביאה מאמר נוסף בעניין המעשה הנ"ל: **אָמַר לֵיהּ רַבִּי זֵירָא לְרַבִּי יַעֲקֹב (בְּרֵיהּ) דְּבַת יַעֲקֹב** [אביו לא היה הגון, לפיכך לא הזכירו] **כִּי מָטֵית הָתָם אַקֵּיף וְזִיל לְסוּלָּמָא דְצוֹר** - כאשר תבוא לארץ ישראל, תאריך את דרכך, ותקיף ותלך דרך מסילת הדרך של צור, **וּבַעְיָא מִינֵּיהּ מֵרַב יַעֲקֹב בַּר אִידִי** - ותשאל את רב יעקב בר אידי (שהיה גר בצור) בעניין המעשה של רבי חייא שאסר לכלה ללכת על סמך עירוב חמותה.

ואכן כך עשה רבי יעקב בריה דבת יעקב, **בְּעָא מִינֵּיהּ** - וכאשר הוא הגיע לצור הוא שאל את רב יעקב בר אידי: **מִשֶּׁל חֲמוֹתָהּ עֵירְבָה, וּמִשּׁוּם דְּלֹא זִיכְּתָה לָהּ. אוֹ דִילְמָא מִשֶּׁלָּהּ עֵירְבָה, וּמִשּׁוּם דְּשֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ** - מה הטעם שרבי חייא אסר, האם כי העירוב היה משל החמות ושלא מדעתה כלתה, או שהעירוב היה משל הכלה אלא שלא הודיעו לכלה.

אֲמַר לֵיהּ רב יעקב בר אידי: **מִשֶּׁל חֲמוֹתָהּ עֵירְבָה לָהּ, וּמִשּׁוּם דְּלֹא זִיכְּתָה לָהּ.**

הלכה: צריך לזכות בין בעירובי תחומין, בין בעירובי חצרות, ובין בשיתופי מבואות

אָמַר רַב נַחְמָן: נָקְטִינַן, אֶחָד עֵירוּבֵי תְחוּמִין, וְאֶחָד עֵירוּבֵי חֲצֵירוֹת, אֶחָד שִׁיתּוּפֵי מְבוֹאוֹת, צָרִיךְ לְזַכּוֹת, אם מערב משלו עבור אחרים.

ספק: האם צריך לזכות את המאכל שמניח לעירוב תבשילין כשמערב לאחרים

בָּעֵי רַב נַחְמָן: עֵירוּבֵי תַבְשִׁילִין צָרִיךְ לְזַכּוֹת, אוֹ אֵין צָרִיךְ לְזַכּוֹת.

אָמַר רַב יוֹסֵף: וּמַאי תִּיבְּעֵי לֵיהּ, לָא שְׁמִיעַ לֵיהּ הָא דְּאָמַר - ומה הוא ספיקו של רב נחמן, וכי הוא לא שמע את מה שאמר **רַב נַחְמָן בַּר רַב אַדָּא אָמַר שְׁמוּאֵל: עֵירוּבֵי תַבְשִׁילִין צָרִיךְ לְזַכּוֹת.**

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: פְּשִׁיטָא דְּלָא שְׁמִיעַ לֵיהּ, דְּאִי שְׁמִיעַ לֵיהּ מַאי תִּיבְּעֵי לֵיהּ - ודאי שרב נחמן לא שמע מאמר זה, שהרי אם הוא היה שומע את דברי שמואל בעניין זה לא היה מסתפק בדבר.

אָמַר לֵיהּ רב יוסף: **אַטּוּ עֵירוּבֵי תְחוּמִין מִי לָא אָמַר שְׁמוּאֵל אֵין צָרִיךְ לְזַכּוֹת, וְאָמַר אִיהוּ צָרִיךְ לְזַכּוֹת** - וכי בעירובי תחומין לא ראינו ששמואל אמר שלא צריך לזכותו לאחרים, ורב נחמן חלק ואמר שכן צריך לזכותו לאחרים, וממילא גם לגבי עירוב תבשילים יתכן שיש מאמר שצריך לזכותו ורב נחמן חולק על כך.

הגמרא דוחה ומבארת שבעירובי תחומין אין לומר שיש מי שחולק, ובדאי צריך לזכותו לאחרים: **הָכִי הַשְׁתָּא** - כעת נתבונן: **בִּשְׁלָמָא הָתָם פְּלִיגִי רַב וּשְׁמוּאֵל, וְקָא מַשְׁמַע לַן כְּחוּמְרִין דְּמָר, וְכִי חוּמְרִין דְּמָר** - לגבי עירוב תחומין ושיתופי מבואות שנחלקו בזה רב ושמואל, טוב ומבואר הדבר, שרב נחמן פסק להחמיר כרב וכשמואל, ולכן אמר שצריך לזכות, אף שיש דעה שאין צריך לזכות, **אֶבָל הָכָא אִי אִיתָא דִּשְׁמִיעַ לֵיהּ מִי אִיכָּא דְּמַאן דְּפָלִיג** - אבל כאן לגבי עירוב תבשילין אם נכון הדבר שרב נחמן שמע מאמר זה ששמואל אמר בעירובי תבשילין שצריך לזכות, וכי היה חולק על כך, והרי לא ראינו מי שחולק על זה.

✦ ✦ ✦

שכירת רשות או עירוב על ידי אשת בעל הבית

הָהוּא טוּרְזִינָא [נכרי שהיה ממונה על כלי זיין העשויין לשמירת העיר להלחם על הצרים] **דַּהֲוָה בְּשִׁיבָבוּתֵיהּ דְּרַבִּי זֵירָא** - שהיה בשכנותו של רבי זירא.

אֲמַרוּ לֵיהּ: אוֹגֵיר לַן רְשׁוּתָךְ - תשכיר לנו את רשותך, כי הרי גוי הדר עם ישראל אוסר עליהם, וצריך לשכור ממנו את רשותו.

לָא אוֹגֵיר לְהוּ - לא השכיר להם את רשותו.

אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי זֵירָא - באו לפני רבי זירא, **אֲמַרוּ לֵיהּ: מַהוּ לְמֵיגַר מִדְּבֵיתְהוּ** - מה הדין לשכור מאשתו.

אֲמַר לְהוּ: הָכִי אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ מִשְּׁמֵיהּ דְּגַבְרָא רַבָּה - כך אמר ריש לקיש בשם אדם גדול, **וּמַנּוּ** - ומי הוא: **רַבִּי חֲנִינָא, אִשְׁתּוֹ שֶׁל אָדָם מְעֻרֶבֶת שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ** - אשה יכול להשתתף בעירוב שלא מדעת בעלה, [ולהלן יתבאר הטעם, מפני שכאשר אדם אוסר על שאר בני המבוי, אפשר לקחת ממנו מאכל לעירוב בעל כרחו, ומכך יש ללמוד שהיא גם יכולה להשכיר את הרשות בעל כרחו].

מעשה רב בעניין זה

הָהוּא טוּרְזִינָא דַּהֲוָה בְּשִׁיבָבוּתֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה בַּר אוֹשַׁעְיָא,

אָמְרִי לֵיהּ: אוֹגַר לַן רְשׁוּתָךְ.

לָא אוֹגַר לְהוּ.

אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה בַּר אוֹשַׁעְיָא, אָמְרִי לֵיהּ: מַהוּ לְמֵיגַר מִדְּבֵיתְהוּ - מה הדין, האם אפשר לשכור את הרשות מאשתו.

לָא הֲוָה בִּידֵיהּ - לא היה בידו של רב יהודה בר אושעיא הכרעה בענין זה.

אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַב מַתְּנָה,

לָא הֲוָה בִּידֵיהּ.

אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה,

אֲמַר לְהוּ: הָכִי אָמַר שְׁמוּאֵל, אִשְׁתּוֹ שֶׁל אָדָם מְעֻרֶבֶת שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ.

שאלה: הרי שנינו שאשה לא יכולה לערב שלא מדעת בעלה

מֵיתִיבִי, נָשִׁים שֶׁעֵירְבוּ וְנִשְׁתַּתְּפוּ שֶׁלֹּא מִדַּעַת בַּעֲלֵיהֶן, אֵין עֵירוּבָן עֵירוּב, וְאֵין שִׁיתּוּפָן שִׁיתּוּף.

תשובה: מה ששנינו שאשה לא מערבת שלא מדעת בעלה היינו כשאינו אוסר על אחרים

עונה הגמרא: **לָא קַשְׁיָא, הָא** [מה שאמרו שאשה יכולה לערב שלא מדעת בעלה, היינו באופן] **דְּאָסַר** - שהוא אוסר על בני המבוי, ואי אפשר לערב בלא שהוא ישתתף בעירוב.

הָא [ומה ששנינו שאשה לא מערבת שלא מדעת בעלה], היינו באופן **דְּלָא אָסַר** - שאינו אוסר על בני המבוי, כגון חצר שבין שני מבואות, והחצר רגילה עם מבוי אחד ולא עם השני, ואזי בני המבוי שחצר זו אינה רגילה עמהם, יכולים לערב ללא חצר זו.

ראיה שאין אשה מערבת שלא מדעת בעלה כאשר בני החצרות אינם אוסרים זה על זה, ממה שאמר שמואל שאין נוטלים מאדם מאכל לשיתוף במבוי בעל כרחו כאשר אינו אוסר עליהם

הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא - כך גם מסתבר ששמואל מודה שאין אשה מערב שלא מדעת בעלה כאשר בני החצרות אינם אוסרים זה על זה, **דְּאִם כֵּן** [שאם שמואל אינו מודה בזה] **קַשְׁיָא דִּשְׁמוּאֵל אַדִּשְׁמוּאֵל,**

דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: אֶחָד מִבְּנֵי מָבוֹי שֶׁרָגִיל לְהִשְׁתַּתֵּף עִם בְּנֵי מָבוֹי, וְלֹא נִשְׁתַּתֵּף - אינו רוצה, ומתכוין לאסור עליהן: **בְּנֵי הַמָּבוֹי נִכְנָסִין לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְנוֹטְלִין שִׁיתּוּפָן מִמֶּנּוּ בְּעַל כָּרְחוֹ,** ומשמע בברייתא: **רָגִיל אִין שֶׁאֵין רָגִיל לָא** - שרק כאשר הוא רגיל עמהם והרי הוא אוסר עליהם, יכולים הם ליטול ממנו את השיתוף בעל כרחו.

שְׁמַע מִינַּהּ.

הצעת ראיה שכופין את האדם ונוטלים ממנו מאכל לעירוב בעל כרחו, ממה ששנינו שכופין אותו לעשות לחי וקורה

לֵימָא מְסַיֵּיע לֵיהּ, כּוֹפִין אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת לְחִי וְקוֹרָה לַמָּבוֹי - בני מבוי יכולים לכוף ולחייב את

כל בני המבוי להשתתף ולשלם עבור לחי וקורה לחבוי, וכשם שכופים על לחי וקורה יש לומר שכופים גם על השתתפות בנתינת מאכל לשיתוף מבואות. [עמוד ב]

דחיית הראיה: אפשר לכפות על לחי וקורה היות והוא גם מועיל לשמירת החצר

הגמרא דוחה שאין ללמוד מכך: **שָׁאנֵי הָתָם דְּלֵיכָּא מְחִיצוֹת** - שונה שם לגבי לחי וקורה למבוי, שמבוי ללא לחי וקורה הוא פתוח ומגולה לגמרי, ואינו נוח לשומרו, הילכך כופין בני המבוי את דיירי המבוי להשתתף בזה שהוא מועיל גם לשמירת החצר, אבל אין ראיה מכך שאפשר לכפות על השתתפות בשיתוף מבואות לצורך עירוב.

לִישָׁנָא אַחֲרִינָא מִצַּד שָׁאנֵי (הב"ח מוחק תיבות אלו).

✦✦✦

אם עושים לחי או קורה אשירה

אִתְּמַר, רַב חִיָּיא בַּר אָשֵׁי אָמַר: עוֹשִׂין לֶחִי אֲשֵׁירָה, ואף שאסור להינות מאשירה, אין זה נחשב הנאה שאינו נהנה מגוף האשירה.

וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: עוֹשִׂין קוֹרָה אֲשֵׁירָה.

מַאן דְּאָמַר - מי שסובר שעושים **קוֹרָה** אשירה, **כָּל שֶׁכֵּן** שעושים **לֶחִי** אשירה, שלחי אין לו שיעור לרחבו ועוביו.

וּמַאן דְּאָמַר לֶחִי, אֲבָל קוֹרָה לָא, כיון שקורה יש לה 'שיעור' שצריכה להיות רחבה טפח, ואשירה **כַּתּוֹתֵי מְכַתַּת שִׁיעוּרֵיהּ** - כיון שצריך לשרוף אשירה, הרי היא כאילו כבר שרפוה, והרי היא 'כתותה', ואין לה שיעור.

משנה

נתמעט האוכל שהניח לשיתוף, דעה א: צריך להוסיף שיהיה כשיעור

נִתְמַעֵט הָאוֹכֶל [שהניח לשיתוף מהשיעור שצריך לשיתוף], **מוֹסִיף וּמְזַכֶּה** לבני המבוי, **וְאֵין צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ** [להם שמזכה להם, שהרי כולן נתרצו בתחלה].

נוספו דיירים במבוי, מוסיפים בשיעור השיתוף

נִתּוֹסְפוּ עֲלֵיהֶן - נוספו דיירים במבוי, **מוֹסִיף וּמְזַכֶּה** - צריך להוסיף אוכל בשיתוף שיהיה שיעור מספיק גם לנוספים, ואם מביא מאכלים משלו צריך לזכותם עבור בני המבוי.

וְצָרִיךְ לְהוֹדִיעַ - ואם מערב להם משלהם, צריך להודיע דיירים שנוספו שמערב עבורם משלהם, הרי הם עדיין לא גילו דעתם שהם רוצים להשתתף בעירוב, ושמא הם מקפידים שלא יאכלו את חלקו.

שיעור המאכל שצריך להניח לשיתופי מבואות

כַּמָּה הוּא שִׁיעוּרָן של שיתופי מבואות:

בִּזְמַן שֶׁהֵן מְרוּבִּין - משמונה עשרה בני אדם ולמעלה, **מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת לְכוּלָּם.**

בִּזְמַן שֶׁהֵן מוּעָטִין - פחות משמונה עשרה בני אדם, **כִּגְרוֹגֶרֶת** (תאנה יבשה) **לְכָל אֶחָד וְאֶחָד.**

נתמעט האוכל שהניח לשיתוף, דעה ב: אין צריך להוסיף

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שיעורים אלו, **בִּתְחִילַּת עֵירוּב** - בעירוב שמניחים אותו כעת לראשונה, **אֲבָל בִּשְׁיָרֵי עֵירוּב** [אבל אם היה בשבת הראשונה שעירב - שיעור בעירוב, ואחר כך נתמעט משיעורו], די ב**כָּל שֶׁהוּא** [ואין צריך להוסיף].

וְלֹא אָמְרוּ לְעָרֵב בַּחֲצֵירוֹת - והטעם שמקילים ב'שיירי עירוב', מפני שכל הצורך בעשיית עירובי חצירות אחרי שעשו שיתופי מבואות, אינו **אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא לְשַׁכֵּחַ אֶת הַתִּינוֹקוֹת** - שלא ישכחו הילדים שיש דין עירובי חצירות, וכיון שמעיקר הדין לא צריך עירוב חצירות (כשיש שיתופי מבואות) הקילו בזה.

גמרא

שאלה: במשנה מבואר שאם נתמעט שיעור העירוב, מוסיף עליו ואין צריך להודיע, ומשמע שאם נגמר לגמרי צריך להודיע, וקשה שהרי אם מדובר שמערב באותו סוג מאכל שעירב מקודם בכל אופן לא צריך להודיע, ואם במין אחר בכל אופן צריך להודיע

במשנה שנינו שאם נתמעט העירוב משיעורו, מוסיף ואין צריך להודיע.

מבררת הגמרא: **בְּמַאי עָסְקִינַן** - באיזה אופן מדובר שאם נתמעט צריך להודיע, ומשמע שאם כלה לגמרי צריך להודיע, **אִילֵימָא בְּמִין אֶחָד** - אם מדובר במין אחד שחוזר ומערב מן המין הראשון, **מַאי אִירְיָא נִתְמַעֵט** - מדוע מדובר דוקא בנתמעט, **אֲפִילּוּ כָּלָה נָמֵי** - אפילו אם העירוב נגמר לגמרי אין צריך להודיע, שודאי הם מסכימים שיערבו במין זה (שכבר הסכימו לערב במין כזה, ומוכח שאין מקפידים בו).

אֶלָּא בִּשְׁנֵי מִינִין [שעירב בפעם השניה ממין אחר], אם כך **אֲפִילּוּ נִתְמַעֵט נָמֵי לָא** - אפילו אם העירוב רק נתמעט משיעורו, גם כן אינו יכול להניח ממין אחר בלא להודיע.

דְּתַנְיָא, כָּלָה הָאוֹכֶל, אם מניח **מִמִּין אֶחָד** - מהמין שהיה מקודם **אֵין צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ,** ואם מניח **מִשְׁנֵי מִינִים, צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ,** ולכאורה כך הדין גם אם רק נתמעט העירוב, שאם מניח ממין אחר צריך להודיע.

תשובה א: אפשר לבאר את דברי המשנה שאם מערב מאותו מין, אף אם העירוב הראשון נגמר לגמרי, אין צריך להודיע

עונה הגמרא: **אִיבָּעֵית אֵימָא,** אפשר לפרש שהמשנה מדברת שמערב בפעם השניה **מִמִּין אֶחָד** - מאותו סוג שמערב בפעם הראשונה. **וְאִיבָּעֵית אֵימָא מִשְׁנֵי מִינִין** - ואפשר לפרש שהמשנה מדברת שמערב בפעם השניה, בסוג אחר, כדלהלן:

אִיבָּעֵית אֵימָא, מִמִּין אֶחָד - שמערב בסוג שעירב בפעם הראשונה, **מַאי נִתְמַעֵט, נִתְמַטְמֵט** - ומה שהמשנה אומרת 'נתמעט' היינו 'נתמטמט', שהעירוב נגמר לגמרי ואף אז אין צריך להודיע, כיון שהוא אותו מין.

תשובה ב: אפשר לבאר את דברי המשנה שמדברת על שני מינים, ואין צריך להודיע כיון שמדובר שהמין הראשון לא נגמר לגמרי, אלא נשאר ממנו מעט

וְאִיבָּעֵית אֵימָא, מִשְּׁנֵי מִינִין - ואפשר לפרש שהמשנה מדברת שמערב בפעם השניה במין אחר, ואף שהברייתא אמרה שבמין אחר צריך לומר להודיע, **כָּלָה שָׁאנֵי** - הברייתא לא דיברה אלא באופן שהעירוב הראשון נגמר לגמרי ולכן צריך להודיע, אבל המשנה מדברת רק על 'נתמעט' ובאופן זה שהעירוב הראשון לא נגמר לגמרי, לא צריך להודיע אף שמערב במין אחר.

✦✦✦

שנינו במשנה: **נִיתּוֹסְפוּ עֲלֵיהֶן, מוֹסִיף וּמְזַכֶּה וְכוּ'** וצריך להודיע.

רבי יהודה וחכמים נחלקו אם מערבים לאדם עירובי חצירות שלא מדעתו

אָמַר רַב שֵׁיזְבִי אָמַר רַב חִסְדָּא: זֹאת אוֹמֶרֶת חֲלוּקִין עָלָיו חֲבֵירָיו עַל רַבִּי יְהוּדָה

דִּתְנַן, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים [שאין מערבים לאדם אלא מדעתו] **בְּעֵירוּבֵי תְחוּמִין** [שמא אין נוח לו לקנות כאן כדי להפסיד לרוח שכנגדה], **אֲבָל בְּעֵירוּבֵי חֲצֵירוֹת, מְעָרְבִין בֵּין לְדַעַת וּבֵין שֶׁלֹּא לְדַעַת.**

הרי מבואר שלרבי יהודה בעירוב חצירות אין צריך דעת, ואין זה כמשנתינו שמבואר אף בעירוב חצירות שצריך להודיע ואין מערבין לאדם שלא מדעתו.

שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא דַּחֲלוּקִין,** שהרי מפורש במשנתינו שצריך להודיע, ושלא כדעת רבי יהודה.

עונה הגמרא: **מַהוּ דְּתֵימָא, הָנֵי מִילֵּי בְּחָצֵר שֶׁבֵּין שְׁנֵי מְבוֹאוֹת** - הייתי אומר שמה שמשנתינו סוברת שצריך להודיע היינו רק בחצר שבין ב' מבואות ואין אנו יודעים לאיזה מבוי הם רוצים להשתייך, על כן צריך להודיע, **אֲבָל חָצֵר שֶׁל מָבוֹי אֶחָד, אֵימָא לָא** - הייתי אומר שהמשנה מודה שאפשר לערב לאדם שלא מדעתו.

קָמַשְׁמַע לַן - לכן השמיע לנו רב שיזבי ששמע מרב חסדא שמשנתינו מדברת על חצר של מבוי אחד, ואעפ"כ המשנה סוברת שצריך להודיע, ומבואר שמשנתינו חולקת על רבי יהודה גם באופן זה.

✦✦✦

כמה הם מרובים וכמה הם מועטים

שנינו במשנה: **כַּמָּה הוּא שִׁיעוּרוֹ וְכוּ',** בזמן שהן מרובין מזון שתי סעודות לכולם. בזמן שהם מועטים כגרוגרת לכל אחד אחד.

כַּמָּה הוּא מְרוּבִּין, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּנֵי אָדָם.

מבררת הגמרא: **שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה, וְתוּ לָא,** והרי כל שכן שיותר משמונה עשרה הרי הם מרובים.

מבארת הגמרא: **אֵימָא מִשְּׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה וְאֵילָךְ.**

שואלת הגמרא: **וּמַאי שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה דְּנָקֵט.**

מבארת הגמרא: **אָמַר רַב יִצְחָק בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה: לְדִידִי מִיפָּרְשָׁא לִי מִנֵּיהּ דְּאַבָּא, כָּל שֶׁאִילּוּ מְחַלְּקוֹ לִמְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת בֵּינֵיהֶן, וְאֵין מַגַּעַת גְּרוֹגֶרֶת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, הֵן הֵן מְרוּבִּין, וְסַגִּי בִּמְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת** לכולם, ולא צריך גרוגרת לכל אחד,

וְאִי לָא - ואם אינם כל כך רבים ומזון ב' סעודות מתחלק ביניהם לגרוגרת לפחות לכל אחד, **(הֵן הֵן) מוּעָטִין נִינְהוּ,** והם יכולים לערב בגרוגרת לכל אחד, אף שבסך הכל לא יהיה בעירובם מזון שתי סעודות.

וְאַגַּב אוֹרְחֵיהּ קָא מַשְׁמַע לַן - ודרך אגב השמיענו, **דִּשְׁתֵּי סְעוּדוֹת הָוְיָין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה גְּרוֹגְרוֹת** - ששיעור ב' סעודות הוא שמונה עשרה גרוגרות.

משנה

דעה א': מערבים ומשתתפים בכל דבר (חוץ ממים ומלח)

בַּכֹּל מְעָרְבִין וּמִשְׁתַּתְּפִין, חוּץ מִן הַמַּיִם וּמִן הַמֶּלַח, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר.

דעה ב': מערבים ומשתתפים בככר שלם ולא בשאר מאכלים ולא בפרוסה

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: כִּכָּר [שלם] **הוּא עֵירוּב.** אבל בשאר מאכלים או בפרוסה אין מערבים, ועל כן **אֲפִילּוּ מַאֲפֶה סְאָה וְהוּא פְּרוּסָה** - אפה סאה בככר אחד, ולקח ממנה מעט, וכעת אינה שלימה, **אֵין מְעָרְבִין בָּהּ.**

אבל **כִּכָּר כְּאִיסָּר** - קטן, כמדת איסר, **וְהוּא שָׁלֵם מְעָרְבִין בּוֹ,** ובלבד שיהיו שם ככרות הרבה כגרוגרת לכל אחד ואחד.

גמ' תנינא חדא זימנא [6] אבכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים והמלח אמר רבה לאפוקי מדברי יהושע דאמר ככר אין מידי אחרינא לא קמשמע לן בכל איתיביה אביי בכל מערבין עירובי חצירות ובכל משתתפין שיתופי מבואות ולא אמרו לערב בפת אלא בחצר בלבד מאן שמעת ליה דאמר פת אין מידי אחרינא לא רבי יהושע וקתני בכל אלא אמר רבה בר בר חנה לאפוקי מדברי יהושע דאמר שלימה אין פרוסה לא קמשמע לן בכל ופרוסה מאי טעמא לא אמר רבי יוסי בן שאול אמר רבי משום איבה אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי עירבו כולן בפרוסות מהו א"ל [7] שמא יחזור דבר לקלקולו א"ר [8] יוחנן בן שאול ניטלה הימנה כדי חלתה וכדי דימועה מערבין לו בה והתניא כדי דימועה מערבין לו בה כדי חלתה אין מערבין לו בה לא קשיא הא [9] בחלת נחתום הא בחלת בעל הבית [10] דתנן [11] שיעור חלה אחד מעשרים וארבעה העושה עיסה לעצמו ועיסה למשתה בנו אחד מעשרים וארבעה נחתום שהוא עושה למכור בשוק וכן האשה שעשתה למכור בשוק אחד מארבעים ושמונה אמר רב חסדא [12] תפרס בקיסם מערבין לו בה והא תניא אין מערבין לו בה לא קשיא [13] הא דידיע תיפרה הא דלא ידיע תיפרה א"ר זירא אמר שמואל מערבין בפת אורז ובפת דוחן אמר מר עוקבא לדידי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל [14] בפת אורז מערבין ובפת דוחן אין מערבין אמר רב חייא בר אבין אמר רב [15] מערבין בפת עדשים איני והא ההיא דהואי בשני דמר שמואל ושדייה לכלביה ולא אכלה ההיא דשאר מינים הויא דכתיב [1] ואתה קח לך חטין ושעורים ופול ועדשים ודוחן וכוסמים וגו' רב פפא אמר ההיא צלויה בצואת האדם הואי דכתיב [2] והיא בגללי צאת האדם תעוגה לעיניהם מאי ועוגת שעורים תאכלנה אמר רב חסדא לשיעורים רב פפא אמר [16] עריבתה [17] כעריבת שעורים ולא [18] כעריבת חטים: **מתני'** נותן אדם מעה לחנוני ולנחתום כדי שיזכה לו עירוב דברי רבי אליעזר והחכמים אומרים [19] לא זכו לו מעותיו ומודים

איתיביה אביי בכל מערבין עירובי חצירות תחומין כו'. כך היא הגירסא בספרים ישנים וכן גרס ר"מ ופירש ר"ל מאריכה כולה קוגיא דה"ק מתניתא חדא זימנא בכל מערבין כו' משמע סתמא בין בעירובי חצירות בין בעירובי תחומין [20] אמר רבה לאפוקי מר' יהושע דאמר פת אין כו' והאי בכל מערבין אכולהו עירובין קתני [21] ואכולהו פליג ר' יהושע ואומר פת אין מידי אחרינא לא [22] ולהכי איצטריך תרי זימני דאי לא הדר ותנא בכא דהכא הוה מוקמינן הכיא כולי פירקא דמתומין דאיירי בהו כולי פירקא ומיהא דר' יהושע דהכא הוה מוקמינן בחלירות דאיירי בהו לעיל [23] ולא מפקא היא דלעיל כלל מרבי יהושע דהכא אבל בחמה דמיתניא נמי גבי מלגיה דרבי יהושע מפקא מדמיה דלאיפוגלוגי קאמר איתיביה אביי אבי פריק על מה שאמר שסבר רבי יהושע דאפילו בתמומין אין מערבין אלא בפת הוכי גרסינן בכל הספרים הישנים בכל מערבין עירובי תחומין [24] קאמר כו' קס"ד דהאי בכל מערבין בכל מיני פירות קאמר מאן שמעת ליה דר' יהושע פת אין מידי אחרינא לא רבי יהושע דהא אמרינן דר' אליעזר בכל מערבין בין בחלירות בין בתחומין קאמר בכל לה גבי אלמא בתחומין [25] בכל דבר אלמא לאפוקי מדברי יהושע כו' אלא מאי בכל מערבין [26] ה"ק בכל עניני פת מערבין בין בשלמין בין בחסרין והשתא מיירי מתני' בכל מערבין דווקא בחלירות דאיירי בהו לעיל [1] ופליג על ר' יהושע דבעי שלמין בחלירות והא דלא שני אפילו לתני דוחא רבי יהושע מודה לתמומין בכל דבר ובמתניתין תנן בכל מערבין דאפילו בחלירות ור' יהושע פליג בחלירות לחודייהו הייינו מטוס דאי ר' אליעזר איירי בתרוייהו [2] ור' יהושע לא פליג אלא אחלירות הוה ליה לפרוטי דאחלירות לחודייהו קאי [3]:

כדי חלתה וכדי דימועה מערבין [4] ת"ר בה. ורבא לר"י דווקא בטבולה לחלה [5] ומבדומע [6] איירי דאי לא בעיא מיקון איכא איפוא אפילו בחסרון מועט דלישנא דמתניתין משמע דשלמים לגמרי בעי ומיהו לשון כדי קשה דהוה ליה למימר חלתה ודמועתה ואור"ל דקנקו כדי לאשמועינן דאפילו נעול לשם חלה אם הפרים יוצר מכדי צורך איכא דאם ואם תתמר כיון דאשמעינן כדי חלתה דהוה אחד מארבעים ושמונה כל שכן כדי דימועה דהוה יותר ממחה ואור"י דס"ל דדימוע כיון דחזי הכי נכון אפילו בפותחת איכא פינה: **ורבא** ההיא דהואי בשני דמר שמואל [7] כו'. עשו נסמות מה טעמא [8] לפי שהוה הקב"ה ליחזקאל לעשות: **דכתיב** ואתה קח לך כו'. פ"ק ובתיב בתריה לחם אנשים לא מאכל אלמא לחם הוא והגיה ר"מ דהאי לחם אנשים בהגלגלה כתיב [9] רחוק מפרסאה זו כמה דפין וכתי מיגיהא הכיא דאמר מיגין הוא דכתיב ואתה קח לך ולימי המצור ושעת הדחק נאכל [10] ולא פת הוא אלא לגפת דעבה דלגבה בכפיה גלגיה בלע [11] (ב"מ קנ"ה):

לא זכו לו מעותיו. פירש הקונטרס ואפילו עירב המגוים הזה לכל המחרים וחכה גם לזה מיגו עירוב שהרי לא נתנוון לזכות לו בתמתת חנם כשאר מזכין בעירוב אלא לקנות המעה והרי אינה קנויה לו דכיון דמעות אינן קונות לו אמנם דעתיה דהאי דלא דעתיה לאקנויי ומאלא מערב לו במעותיו שלא מדעתו: ומודין

לא זכו לו מעותיו. פירש הקונטרס ואפילו עירב המגוים הזה לכל המחרים וחכה גם לזה מיגו עירוב שהרי לא נתנוון לזכות לו בתמתת חנם כשאר מזכין בעירוב אלא לקנות המעה והרי אינה קנויה לו ובתמנה פירש כן דאפילו מתכוון לו להקנות לו אמנם ואפילו איכה לו ע"י אחר אלא לקח המעה וקנה לו מן הסוק אינו עירוב כיון שהתנון מתכוון לקנות לו מן המגוים ואין המעה קונה לו וכל הזכיות שעושה המגוים שלא מדעת בעל הבית אם עביד קא עביד ואין מערבין אלא לדעתו ולשון הקונטרס כי סמוך: בתרבעה

א [מיי' פ"ז מה"ע עירובין הל' ח סוע"ש סוע"ש סי' שפו סעיף ד ס"]:
ב טור ש"ע סוע"ש סי' שפו סעיף ד:
ג [מיי' פ"ח מהלכות מכירה הלכה כ סמג עשין קמא טוש"ע י"ד סי' שכב סעיף ב]:
ד ה מ טור ש"ע מ"ח סי' שפו סעיף ו:
ה ז מיי' פ"ז מה"ע עירובין הלכה ח טוש"ע שם סעיף ח:
ו ח מיי' פ"ו מהלכות עירובין הלכה כ סמג עשין ג טור ש"ע מ"ח סי' שפו:

רבינו חננאל

[ת"ר] בכל מערבין עירובי תחומין ובכל משתתפין שיתופי מבואות ולא אמרו לערב בפת אלא בעירובי חצירות בלבד. ואוקימנא להא ברייתא [לר' דר'] יהושע הוא דקתני בתחומין ובמבואות בכל, ובחצירות בפת. והני מילי בשלימה אבל בפרוסה לא. ופרוסה מאי טעמא לא משום איבה. דאמר אמאי מיתיבא אנא שלימה והאי פרוסה. ואמרינן ואי אייתו כולהו פרוסות דליכא איבה מאי. ושנינן גזירה שמא יביא אחד פרוסה ואחד שלימה ויבואו לידי קלקול איבה דאמרן. וסוגיין דשמעתין כר' יהושע דאמר שלימה אין פרוסה לא. א"ר יוחנן בן שאול א"ר אם נטילה מכבר העירוב כדי חלתה. כדי חלת הנחתום הערשה למכור בשוק, או אשה הערשה למכור בשוק, שהוא אחד מארבעים ושמונה בעיסה. וכדי דימוע שהוא אחד ממאה ועוד. דתנן בתרומות פרק [ד"ז] ר' אליעזר אומר תרומה עולה באחד ומאה ר' יהושע אומר במאה ועוד. ר' יוסי בן המשולם אומר [ועוד קב למאה] סאה, שתות (לדומע) [למדמע]. ואמרו בתלמוד ארץ ישראל והלכה כדבריו של ר' יוסי בן המשולם. נמצא המדמע סאה במאה סאין הין חסר הין יתר שיעורו במאה. וכשם שתרומה מדמעת כך חלת מדמעת. ואם נטילה ממנה כזה השיעור ונשתייר בה מזון שתי סעודות מערבין לו בה. אבל אם נטילה ממנה חלק אחד מכ"ד כדי חלת הנושה עיסה לעצמו או למשתה בנו אין מערבין בה שכבר נעשית פרפרוסה. וכן אם נפרסה כבר ותפרה בקיסם הוראית שלימה מערבין לו בה. אבל אם נראית פרוסה כגון דידע תיפרה אין מערבין לו בה. משמיה דשמואל אמרו מערבין בפת אורז אבל לא בפת דוחן. ועוד אמרו משום מערבין בפת עדשים. ואם היא פת עשירה ממינים הרבה כגון חטים ושעורים ופול ועדשים ודוחן וכוסמין [אין מערבין לו בה]. ועוגת שעורים האכלנה לשעורים תאכלנה. כלומר בשיעור כך וכך. רב פפא אמר ערוכתה בעריכת שעורים ולא בעריכת חטין. כדתנן אוכלין עראי מן הגיסה עד שתגלגל בחטים ותטמטם בשעורין. גילגלה בחיטים וטימטם בשעורין, האוכל ממנה חייב מיתה. כיון שהיא נותנת המים מגבהת חלתה, ובלבד שלא יהיה שם ה' רבעים קמח. ירושלמי מפני מה אמרו מערבין בחצירות מפני דרכי שלום, ומעשה באחת שהיתה (רביכה) [דבוכה] עם חבירתה ושילחה עירובה ביד בנה נס[בן]תיה (נספתיה) [וגפפתיה] ונשקתיה, אתא אמר לאימיה מונוך כך עשו שלום. הדא היא דכתי' כל נתיבותיה שלום. מתני' נותן אדם מעה לחנוני או לנחתום כדי שיזכה [לו] בעירוב דברי ר' אליעזר כו'.

6) לעיל כז: קידושין לב., ב) ג"י הרש"ש יומא, ג) תלה ס"ב מ"ז, ד) נקל"י תני' בגמ' ובכ"מ כ"מ עריכה בערכים. וכ"ג הגאון ומע"ר ז"ל, ה) [ועי' תוס' שבת לד. ד"ה ר"ק].

תורה אור השלם

1. וְאַתָּה קַח לְךָ חִטִּין וּשְׂעֹרִים וּפוֹל וְעֲדָשִׁים וְדֹחַן וְכֻסְּמִים וְנָתַתָּה אוֹתָם בְּכְלִי אֶחָד וַעֲשִׂיתָ אוֹתָם לְךָ לְלֶחֶם מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתָּה שׁוֹכֵב עַל צִדְּךָ שֵׁלֹשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים יוֹם תֹּאכְלֶנּוּ: יחזקאל ד ט

2. וְעֻגַת שְׂעֹרִים תֹּאכַלֶנָּה וְהִיא בְּגֵלְלֵי צֵאת הָאָדָם תְּעֻגֶנָּה לְעֵינֵיהֶם: יחזקאל ד יב

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אתמיה וכו' בכל הספרים הישנים בכל מערבין עירובי תחומין כו' קס"ד כל"ל ותיבת קאמר נמחק: (ב) בא"ד וקתני לה גבי תחומין דמערבין בכל דבר אלמא:

גליון הש"ס

גמ' שמא יחזור דבר לקלקולו. נ"ל דף ה ע"ב:

מוסף תוספות

א. ומשו"ה קא קשיא ליה הא תנינא חדא זימנא. רשב"ם. ב. ובטולהו שרי ר' אליעזר בכל מידי ואפי' בעירובי חצרות. שם. ג. ואפילו בתחומין. ריטב"ם. ד. אבל בעירובי תחומין מדרי [דלא בעינן] פת. תוס' ר"פ. ה. כלומר מתני' דהכא. שם. ו. אבל בתחומין פשיטא, דאפי' בשאר מיני פירות מערבין, וכ"ש בפרוסה. שם. ז. דר' אליעזר אומר בכל מערבין בין בחצרות בין בתחומין. תוס' הרא"ש. ח. כגון שאפה פחות מכשיעור, והכל מצרפן לחלה, ונטל מכבר אחת חלתה. ריטב"ם. ט. שנפלה תרומה בתחלין במאה ואפה הכל ביחד ועכשיו נוטל ממנה שיעור התרומה. שם. י. דכיון דנתקנת בכך לאכילה ואין החסרון מרובה לא חשבינן לה כפרוסה. שם. יא. לדע טעמו של לחם שנזה הקב"ה ליחזקאל לעשותו. תוס' הרא"ש. יב. נבי חנני לוקח ממך מחמד עיניך, ולומר שלא יעשו הבראה זה על זה לפי שכולם יהיו אבלים. תוס' ר"פ. יג. דא"ל הקב"ה ליחזקאל שיעשה לחם מכל מינין, לסימן שהיה עתיד שתהיה העיר במצור, ודרך אנשי מצור לאכול כל מינים בעבור כי הם חסרים מלחם. שם.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

פא: חלון פרק שביעי עירובין

באר בעה פרקים כו׳. בס׳ תוס׳ ותא גנו (חולין דף פג.), מפרש ערב יו״ט הראשון אל פסח ויו״ט אל עצרת וערב יו״ט האחרון אל בר ועבד ר״ה ויו״כ בגגלי והא דלא תסיב עיו״ט לאשון אל חג אומר ר״מ משום דמו״ע עומידי בסוכה ולובב ואין להם פנאי להרכות בשמיטה כל כך ה׳:

לעולם בשלא משך. מלמא דכ דוגא לאוקמינ כשמשך אתא לפרושי דהיינו משיכה שזיכה לו ע״י אחר ומש״ה לא קאמר אלא דלא הדר ביה כלל:

דבר תורה מעות קונות. פירש בקונטרס דכתיב בפורה מן ההקדש ונמן הכסף וקם לו וקיימ״ן בלוקח מן הבהיות וכיש לקיש דאמר משיכה מפורסת מן המורה ואין מעות קונות קסבר מהקדש לא יצפיון דכסף קני ליה משום דלא שייכא ביה משיכה[א] דכל היכא דאתיה בי גוזא דלחמגנא איתא[ב] ואין נראה זה הטעם נמון כ״כ דמ״מ גילף מהקדש שיקנה גם הכסף בהדיוון ומומר ר״י משום דתרתי לא מצי למקני בהדיוון דפרק הלוקח עובר פרתו (בכורות דף יג.) דרש ר׳ יוחנן מו קנה מיד ומעמיד הא לגבי במשיכה ואם היה קונה משיכה וכסף לר״ל סם כן לגבי במה וכ״מ הא לגבי בכסף דקאי אמיד ומעמיד דדרש ליה אמשיכה מכל מקום מדגבי בחד דוקא ישראל נמי בחד דוקא וכיי הא גוונא קאמר התם ועוד מפרש ר״י דהיינו טעמא דמעות קונות דבר תורה דתמם קנין דקרא בכסף מיירי כדאמרמן בכמה דוכתי (ב) קנין בכסף אוכל בכסף תשביתי (דברים ב) שדות בכסף יקנו (ירמיה לב) ואף על גב דכתיב ספר המקנה דנפקא לן ר׳ מהתם קנין שבר מ״מ מתם קנין דבכל דוכתין הוי בכסף ועוד מוכח קרא דבכסף אחיי דכתיב (ויקרא כה) אל תונו[ג] ואמוכר ואלוקח קאי: **שמא** יאבד חיטיך נשרפו בעליית. וא״ת נמה עקרו חכמים קנין כסף לגמרי דהוי דאוריימא היה להם לתקן דמהני כסף ומשיכה ותיכן ר״י משום מקנה השוק עשו כן שלא לגרוע תרתי משיכה ומעות[ד] וריב״ן מיכן דאם המשיכה לבדה לן מקנה אם כן יאמר אמר רבה בר בר חנה ר׳ אליעזר מרוחיני בעירובין באותה שנינו בשחיטה חולין (פ״) (בפרק כסוי הדם) אבראבה פרקים אילו משחיטין את הטבח בעל הבית ר׳ יוחנן בן לעולם בשלא משך ושלא זיכה, ובד׳ פרקים אילו הטמירו בעל דין תורה דדבר תורה מעות קונות, ומפני מה אמרו משיכה קונה גזירה [שמא] יאמר לו נשרפו חיטיך בעליה. ומודים חכמים לר׳ יהודה בשאר כל אדם שזכו לו מעותיו. מאן דאמר לכל אדם. אמר רב (מן) בעל הבית. וכן אמר שמואל בעל הבית קני. דלא שנו חלוקה אלא בנחתום. ולא שנו בנחתום דלא קני אלא מעה ראשון. אבל יהיב כולי קני. ולא שנו אלא דאמר ליה נלחתום זכי לי, אבל אמר ערב לי קני. פיסקא, א״ר יהודי: **במה דברים** שאין מערבין לו אלא מדעתו, בעירובי תחומין, שפעמים שהיא חובה לו שאתה מחיהו בצפון ואוסרו בדרום כנגד מה שהתרת, והוא אין לו צורך אלא בדרום, ומצאתה עושה לו חובה לפיכך אין חבין לו אלא בפנוי. אלא בעירובי חצירות אתה מחיהו תוספת ואינך אוסרו בדבר לפיכך זכין לו אפילו שלא מדעתו. **אמר רב יהודה אמר שמואל הילכתא כר׳ יהודה**, ולא עוד אלא כל מקום ששנה ר׳ יהודה בעירובין הלכה כמותו, והני מילי בעירוב אבל לא במחיצות. ואקשינן למה הוצרך שמואל לומר הלכה כר׳ יהודה מכלל דתחכמים פליגי עליה בהא, והא אמר ר׳ יהושע כל מקום ששנה ר׳ יהודה אימתי דבמה אינו אלא לפרש דברי חכמים, ומתני׳ במה היא. דתחנן ולא פליגי התנן נתוספות עליהן ומזכה דצריך להודיע. הלא המשנה זו לרבנן היא, ושנו בעירובי חצירות צריך להודיע. ושנינן התם דקתני צריך להודיע בחצר שבין שני מבואות שכשאתה מתירו במבוי אחד אתה אוסרו במבוי האחר, ונמצאת לו חובה, אבל חצר אחד במבוי אחד לא פליגי עליה. איני והא׳ רב חסדא, אתה מדחה דברי ר׳ יהודי.

ומודים בשאר כל האדם שזכו לו מעותיו אשאין מערבין לאדם אלא מדעתו[ה] אמר רבי יהודה במה דברים אמורים בעירובי תחומין אבל בעירובי חצירות מערבין לדעתו ושלא לדעתו לפי[ו] שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם שלא בפניו: **גמ׳** מ״ט דר׳ אליעזר הא לא משך אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו עשאו ר״א כד׳ פרקים בשנה[ז] דתנן בד׳ פרקים אלו משחיטין את הטבח בעל בדרחו אפילו שור שוה אלף דינר ואין ללוקח אלא דינר אחד כופין אותו לשחוט לפיכך אם מת מת ללוקח מת ללוקח[ח] הא לא משך אמר רב הונא בשמשך אי הכי אימא סיפא בשאר יומות השנה אינו כן לפיכך אם מת מת למוכר אמאי הא משך א״ר שמואל בר יצחק לעולם בשלא משך הכא במאי עסקינן בשזיכה לו על ידי אחר בר׳ פרקים אלו דזכות הוא לו זכין לו שלא בפניו בשאר יומות השנה דחובה הוא לו אין חבין לו אלא בפניו[ט] ורב אילא אמר ר׳[י] יוחנן בד׳ פרקים אלו העמידו חכמים דבריהן על דברי תורה[כ] דאמר רבי יוחנן[ל] דבר תורה מעות קונות ומפני מה אמרו משיכה קונה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חיטיך בעלייה: ומודים בשאר כל האדם כו׳: מאן שאר כל אדם אמר רב[מ] בעל הבית וכן אמר שמואל בעה״ב דאמר שמואל ל״ש אלא נחתום אבל בעה״ב קונה ואמר שמואל ל״ש אלא מעה אבל כלי קונה ואמר שמואל[נ] לא שנו אלא דאמר לו זכה לי אבל אמר ערב לי שליח שויה וקני: אמר רבי יהודה בד״א וכו׳:[ס] אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה ולא עוד אלא בכל מקום ששנה רבי יהודה בעירובין הלכה כמותו אמר ליה רב חנא בגרדאה לרב יהודה אמר שמואל אפילו במבוי שניטלו קורותיו או לחייו אמר ליה בעירובין אמרתי לך ולא במחיצות אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי[ע] הלכה מכלל דפליגי[פ] והאמר ר׳ יהושע בן לוי כל מקום שאמר ר׳ יהודה אימתי ובמה במשנתנו אינו אלא לפרש דברי חכמים ולא פליגי והא אנן תנן בתוספות עליהן מוסיף ומזכה וצריך להודיע התם בחצר שבין שני מבואות והאמר[צ] רב שיזבי אמר רב חסדא זאת אומרת חלוקין עליו חבריו על רבי יהודה[ק] אלא גברא

ומודין כשאר כל אדם. מפרש בגמרא בעל הבית שאמר לו תכרנו הילך מעה זו חוכה לי בעירות והלך וחיכה לו שקנה עירוב דהוולן ואין בעה״ב רגיל למכור ככרות לא נתכוון זה אלא בשביל עיו״ט ואמר לו ערב לי וגבי מנוי נופיה אי מ״ל ערב לי תמריני בגמרא דקאי: **אמין מערבין לו לאדם אלא לדעתו.** הלכך נבי מנוי כי א״ל זכי לי לא נתכוון אלא לקנות אימנו ולא סמך עליו שיעשה שלומו ומעות אינן קונות ולא סמכה דעתיה בעבור מערב לו שלא לדעתו אבל אם מסך ככר והניחו אצלו לכך שליח עשאו: **עירובי תחומין.** חוב הוא לו שמפסיד לגד המחר ומתן אינו נוח לו: **גמ׳ בד׳ פרקים.** דמתבר ר׳ יוחנן לקמן דהעמידו בהן חכמים דבריהם על דין תורה דמעות קונות אף כאן מפני תיקון שבת העמידו דבריהם על דין תורה: **בד׳ פרקים אלו.** בס׳ תוס׳ ותא גנו בחולין (דף פג.) עיו״ט הראשון של פסח ועי״ט של עצרת וערב ר״ה ועי״ט שלאחר יום הכפורים ערב יו״כ בגגלי: **ואין נלוקח.** בגאונו הסור אלא דיבר שנתן לו דיבר מבעוד יום בשוה לפסח, אבל בעירובי חצירות. אין שם בפסח אלא ריוח (לעיל מז:) לעולם הוא לוקח ונתן לו (לקמן צה.). ואין חבין לאדם שלא בפניו. אין אדם יכול לעשות שלומו שלא מעצמו לדבר שהוא מוכה לו בפסח (קדושין כג.). דאין אדם עשה שלא בפניו לחבירו אבל מעשה לפסחיה, אבל לחבירו אבן שהרי דעתיה לא ליכיל זכין ואין חבין (חולין פג.). דבר שהוא לרשות קרוי מוכה (כתובות ג׳ ובנ״ר ב״מ ג.) דבר שהוא מוכה לו, שאינו מן המוכר בשר בשר (חולין פג.). אפילו שור שוה אלף דינר. שאתנו על כרחו אף על פי שאין נוקמין לנאמר (שם). ואין ללוקח אלא דינר אחד. שנתן דינר לנוכח (שם). מת בלוקח. ומפסיד דדינר (שם). בשאר יומות השנה אינו כן. דבעינן מעשה וכל זמן שלא מסך מחוי כי הנהנה לו על ידי בשזיכה לו על ידי אחר. המוכר הוה מסר לאדם לאדם אחר שלא בפני הלוקח ואמר לו זכי בדינר בשר (שם). דזכות הוא לו. מעיקר זו זכות הוא לו דהא לא סני ליה בגא בשר (שם). דחוב הוא לו. לוקח הלוקח הפסד הוא לו (שם). הנמנידו חכמים דבריהן על דברי תורה. קתני לו מעותיו אלא מעיקר הוא. דבר תורה מעות קונות. מכיון שנתן מעות לנוכר אין אחר מסם יכול לחזור, דנמנינן מהקדש דמתיי ומן הכסף ונקם לו לפנוי לחיים לו דיבר בשר (שם). דזכות הוא לו. מעיקר שור שוה אלף דינר. שאתנו על כרחו אף על פי שאין נוקמין לנאמר (שם). ואין ללוקח אלא דינר אחד. שנתן דינר לנוכח (שם). מת בלוקח. ומפסיד דדינר (שם). בשאר יומות השנה אינו כן. דבעינן מעשה וכל זמן שלא מסך מחוי כי הנהנה לו (שם). המוכר הוה מסר לאדם לאדם אחר. בשזיכה לו על ידי אחר. דזכות הוא לו. מעיקר זו זכות הוא לו דהא לא סני ליה בגא בשר (שם). דחוב הוא לו. לוקח הלוקח הפסד הוא לו (שם). הנמנידו חכמים דבריהן על דברי תורה. קתני לו מעותיו אלא מעיקר הוא. דבר תורה מעות קונות. מכיון שנתן מעות לנוכר אין אחר מסם יכול לחזור, דנמנינן מהקדש דמתיי ומן הכסף ונקם לו לפנוי לחיים לו דיבר בשר (שם). ומעיקר הוא לו. מעיקר דמתיי ומן הכסף ונקם לו (שם ב״מ מז:) ומעיקר הוא לו דיבר בשר (שם). דמ

גמרא

שאלה: הרי כבר שנינו לעיל שמערבים בכל דבר

שואלת הגמרא: **תְּנֵינָא חֲדָא זִימְנָא** - והרי כבר שנינו פעם אחת בפרק שלישי: **בַּכֹּל מְעָרְבִין וּמִשְׁתַּתְּפִין חוּץ מִן הַמַּיִם וְהַמֶּלַח,** ומדוע חזרה המשנה ללמד זאת שוב.

תשובה: היינו אומרים שרק לגבי עירוב תחומין מערבים בכל דבר, אבל לגבי עירוב חצירות (כולם מודים לרבי יהושע) שמערבים רק בפת

עונה הגמרא: **אָמַר רַבָּה:** המשנה אמרה זו שוב, **לְאַפּוֹקֵי** - להוציא **מִדְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּאָמַר כִּכָּר אֵין, מִידֵּי אַחֲרִינָא לָא קָמַשְׁמַע לַן בַּכֹּל** - שלא נאמר שהמשנה בפרק שלישי שמערבים בכל נאמרה רק בעירובי תחומין, אבל בעירוב חצירות כולם מודים לרבי יהושע שמערבים רק בפת, לכן לימדה המשנה שהוא מחלוקת, ורבי אליעזר במשנתינו סובר שבעירובי חצירות מערבים בכל דבר ולא רק בפת, ורבי יהושע חולק וסובר שבעירוב חצירות מערבים דוקא בפת.

דחיית התשובה: הרי שנינו בברייתא בדעת רבי יהושע 'בכל מערבים', והיינו שמערבים עירובי חצירות בכל מיני פת, ואם כן אפשר לומר שגם במשנתינו מה שנאמר 'בכל מערבים' היינו בכל מיני פת, ולא במאכלים אחרים

אֵיתִיבֵיהּ אַבָּיֵי, בַּכֹּל מְעָרְבִין עֵירוּבֵי חֲצֵירוֹת, וּבַכֹּל מִשְׁתַּתְּפִין שִׁיתּוּפֵי מְבוֹאוֹת, וְלֹא אָמְרוּ לְעָרֵב בְּפַת, אֶלָּא בֶּחָצֵר בִּלְבַד,

מַאן שָׁמְעַתְּ לֵיהּ דְּאָמַר פַּת אֵין מִידֵּי אַחֲרִינָא לָא - מי סובר שעירובי חצירות היינו רק בפת, **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְקָתָנֵי בַּכֹּל,** ולפי זה פירוש הברייתא הוא: בכל מיני פת מערבים עירובי חצירות, ובכל מיני מאכל (בין פת בין יין בין פירות) משתתפין שיתופי מבואות,

הרי שאף כשמערב רק בפת כתוב 'בכל' והכונה לכל סוגי פת, ואם כן גם במשנה שכתוב 'בכל מערבים', אפשר לפרש שהכונה בכל מיני פת מערבים עירובי חצירות, ומה המקור לומר שרבי אליעזר במשנתינו חולק על רבי יהושע בעניין זה.

תשובה: החידוש במשנה שמערבים עירבי חצירות אפילו בפת פרוסה, ודלא כדעת רבי יהושע שמערבים דוקא בפת שלימה

אֶלָּא אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: לְאַפּוֹקֵי - רבי אליעזר במשנתינו בא להוציא **מִדְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּאָמַר שְׁלֵימָה אֵין** - שלשיטת רבי יהושע מערבים רק בפת שלימה, אבל **בִּפְרוּסָה לָא, קָמַשְׁמַע לַן בַּכֹּל** - וזהו חידוש משנתינו שאף שמערבים עירובי חצירות דוקא בפת, מכל מקום אין צריך דוקא שלימה, אלא מערבים אף בפרוסה.

◆◆◆

הטעם שאין מערבים בפת פרוסה

מבררת הגמרא: **וּפְרוּסָה מַאי טַעְמָא לָא** - מדוע לא מערבים בפרוסה.

מבארת הגמרא: **אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן שָׁאוּל אָמַר רַבִּי: מִשּׁוּם אֵיבָה** - שבאין לידי מחלוקת, שאומר אני נתתי פת שלימה, ואתה פרוסה.

אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: עֵירְבוּ כּוּלָּן בִּפְרוּסוֹת מַהוּ.

אֲמַר לֵיהּ: שֶׁמָּא יַחֲזוֹר דָּבָר לְקִלְקוּלוֹ, זה פרוס וזה שלם:

◆◆◆

עירוב בפת שניטלה כדי חלה ודימועה

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן שָׁאוּל: נִיטְּלָה הֵימֶנָּה כְּדֵי חַלָּתָהּ - אם ניטל מהפת השלמה חתיכה להפרשת 'חלה', **וּכְדֵי דִּימוּעָהּ** - אם התערב בעיסת החלה תרומה, והרים ממנה ממאה אחד ממאה כדי לתקנה, **מְעָרְבִין לוֹ בָּהּ,** שאין זה נחשב לחיסרון ב'שלימות הפת', שהרי זהו תיקונו.

שאלה: הרי שנינו שאם ניטל מהחלה כדי חלתה אין לו מערבין בה

שואלת הגמרא: **וְהָתַנְיָא,** אם ניטל מהפת **כְּדֵי דִּימוּעָהּ, מְעָרְבִין לוֹ בָּהּ,** אבל אם ניטל מהפת **כְּדֵי חַלָּתָהּ, אֵין מְעָרְבִין לוֹ בָּהּ.**

תשובה: מה ששנינו שאם ניטל 'כדי חלתה' מערבים בה, היינו בחלת נחתום ששיעור הפרשת חלה הוא שיעור קטן

עונה הגמרא: **לָא קַשְׁיָא, הָא** [מה ששנינו שאם ניטל כדי חלתה מערבים בה], היינו **בְּחַלַּת נַחְתּוֹם** ששיעור הפרשת חלה בה הוא שיעור קטן, ועל כן אין זה חיסרון. **הָא** [מה ששנינו שאם ניטל כדי חלתה אין מערבים בה], מדובר **בְּחַלַּת בַּעַל הַבַּיִת** ששיעור הפרשת חלה הוא שיעור גדול, ועל כן אין זה חיסרון.

דִּתְנַן, שִׁיעוּר חַלָּה אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה.

הָעוֹשֶׂה עִיסָּה לְעַצְמוֹ, וְעִיסָּה לְמִשְׁתֵּה בְנוֹ, אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה.

נַחְתּוֹם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְמָכוֹר בַּשּׁוּק, וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁעָשְׂתָה לְמָכוֹר בַּשּׁוּק, אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה.

◆◆◆

עירוב בפת שתפרה בקיסם

אָמַר רַב חִסְדָּא: תְּפָרָהּ בְּקֵיסָם - ככר שנפרסה, ותפר הפרוסות בקיסם ונראית שלימה, **מְעָרְבִין לוֹ בָּהּ.**

שואלת הגמרא: **וְהָא תַּנְיָא, אֵין מְעָרְבִין לוֹ בָּהּ.**

עונה הגמרא: **לָא קַשְׁיָא, הָא** [מה ששנינו שאין מערבים בה, מדובר] **דִּידִיעַ תִּיפְרָהּ** - שניכר מקום תפירתה, והרי זה כפרוסה. **הָא** [מה ששנינו שמערבים בה, מדובר] **דְּלָא יְדִיעַ תִּיפְרָהּ** - שלא ניכר מקום תפירתה, ואין זה כפרוסה.

◆◆◆

עירוב בפת אורז ודוחן

אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר שְׁמוּאֵל: מְעָרְבִין בְּפַת אוֹרֶז וּבְפַת דּוֹחַן.

אָמַר מָר עוּקְבָא: לְדִידִי מִיפְּרְשָׁא לִי מִינֵּיהּ דְּמָר שְׁמוּאֵל - לי התפרש העניין על ידי מר שמואל, **בְּפַת אוֹרֶז מְעָרְבִין, וּבְפַת דּוֹחַן אֵין מְעָרְבִין,** שפת דוחן אין הדרך לאכול.

◆◆◆

מערבים בפת עדשים

אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אָבִין אָמַר רַב: מְעָרְבִין בְּפַת עֲדָשִׁים.

שאלה: הרי פת עדשים אינה ראויה כלל, שהרי היה פת עדשים ששמואל זרק לכלב, ואף הכלב לא אכל ממנה

שואלת הגמרא: **אִינִי** - האמנם, **וְהָא הָהִיא דַּהֲוַאי בִּשְׁנֵי דְּמָר שְׁמוּאֵל, וְשַׁדְיֵיהּ לְכַלְבֵּיהּ וְלָא אַכְלַהּ** - והרי היה פת עדשים בשנותיו של שמואל, וזרקם לכלבים, ואף הכלב לא אכל מהם, הרי שפת עדשים לא ראויה אפילו לכלב.

תשובה א': שם היה פת שמעורבת מכמה מינים והיא לא ראוי כלל, אבל פת עדשים ראויה היא

עונה הגמרא: **הָהִיא דְּשָׁאַר מִינִים הָוְיָא** - הפת שהיתה שם מינים הרבה היו מעורבים בה, ולכן היתה כל כך גרועה, וראיה שלחם שמעורב מהרבה מינים אינו ראוי **דִּכְתִיב 'וְאַתָּה קַח לְךָ חִטִּין וּשְׂעוֹרִים וּפוֹל וַעֲדָשִׁים וְדוֹחַן וְכוּסְּמִים וְגוֹ'** ועשית אותם לך ללחם', וזה ודאי לא היה פת דכתיב גבי יחזקאל 'לחם אנשים לא תאכל', הרי ודאי שאין זה לחם.

תשובה ב': שם היה פת עדשים צלויה בצואת אדם, ולכן היא לא היתה ראויה, אבל סתם פת עדשים ראויה היא

רַב פָּפָּא אָמַר: הָהִיא - הפת ששמואל זרק לכלב **צְלוּיָה בְּצוֹאַת הָאָדָם הֲוַאי** - היתה פת עדשים צלויה בצואת אדם, וראיה שפת כזו אינו ראויה כלל, **דִּכְתִיב** - שהכתוב מתאר פת שאינה ראויה לאכילה בכך שהיא צלויה בצואת אדם, כמו שכתוב **'וְהִיא בְּגֵלְלֵי צֵאַת הָאָדָם תְּעֻגֶנָּה לְעֵינֵיהֶם'** (פסוק זה והפסוק שהובא לעיל מתארים את צרות החורבן בלחם שאינו ראוי לאכילה).

היות והגמרא הביאה את הפסוק, הגמרא מבארת את תחילת הפסוק: **מַאי 'וְעוּגַת שְׂעֹרִים תֹּאכְלֶנָּה',** הרי לחם זה היה ממינים הרבה ולא רק משעורים כמבואר לעיל.

אָמַר רַב חִסְדָּא: כוות הפסוק שהפת הזו תאכל **לְשִׁיעוּרִים** - במשקל, דרך רעבון ולא לשובע.

רַב פָּפָּא אָמַר: כוונת הפסוק לומר על פת זו: **עֲרִיבָתָהּ כַּעֲרִיבַת שְׂעוֹרִים וְלֹא כַּעֲרִיבַת חִטִּים** - שהיא לא תהיה יפה כתיקון עריכת חטים שהיא עגולה ונאה.

משנה

הנותן מעות לחנוני כדי שיקנה לו חלק בפת או ביין שמוכר לשיתוף האם קנה

[דעה א':] **נוֹתֵן אָדָם מָעָה לַחֲנְוָנִי** - שהוא מוכר יין, ודר עמו במבוי, **וְלַנַּחְתּוֹם** - מוכר ככרות, ודר עמו בחצר, **כְּדֵי שֶׁיְּזַכֶּה לוֹ עֵירוּב** - שאומר למוכר אם יבואו בני המבוי לקחת ממך ככר לעירוב או יין לשיתוף, תזכה לי גם בעד המעה שנתתי לך חלק בפת או ביין, וכך יהיה לי גם חלק בשיתוף. **דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר.**

[דעה ב':] **וַחֲכָמִים אוֹמְרִים לֹא זָכוּ לוֹ מְעוֹתָיו,** שאם מתכוון לזכות לו חלק בעירוב ללא מעות הרי זה מועיל, אבל כאן שהתכוון לקנות את הפת או את היין בכך ששילם כסף לחנוני - והחנוני מקנה לו תמורת המעה, אין זה מועיל שמעות אינם קונות בלא משיכה. [עמוד ב]

הנותן מעות לבעל הבית (שאינו חנוני או נחתום) כדי שיקנה לו חלק בפת או ביין בשיתוף לכולי עלמא הרי זה מועיל

וּמוֹדִים חכמים **בְּשְׁאָר כָּל הָאָדָם שֶׁזָּכוּ לוֹ מְעוֹתָיו** - אם נתן מעות לסתם אדם שאינו חנוני שיזכה לו חלק בעירוב, הרי זה מועיל, כיון שאינו חנוני ודאי שאין כונתו שיקנה לו בקניין הכסף שנתן לו, אלא שעושה אותו שליח שיזכה עבורו בעירוב.

טעמם של חכמים שבנותן מעות לחנוני אינו מועיל כמו בבעל הבית

והטעם של חכמים כאשר נותן מעות לחנוני, איננו אומרים שהמוכר נעשה שלוחו והרי הוא שותף בעירוב, **שֶׁאֵין מְעָרְבִין לָאָדָם אֶלָּא מִדַּעְתּוֹ** - כיון שאמר למוכר 'זכה לי' לא נתכוון אלא לקנות הימנו, ולא סמך עליו שיעשה שלוחו, נמצא שאם החנוני מערב לו - הרי הוא מערב שלא לדעתו.

דעת רבי יהודה: בעירובי חצירות מערבים לאדם שלא מדעתו

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שאין מערבים לאדם שלא מדעתו **בְּעֵירוּבֵי תְחוּמִין,** מפני שחוב הוא לו שמפסיד לצד האחר, ושמא אינו נוח לו. **אֲבָל בְּעֵירוּבֵי חֲצֵירוֹת מְעָרְבִין לְדַעְתּוֹ וְשֶׁלֹּא לְדַעְתּוֹ, לְפִי שֶׁזָּכִין לָאָדָם שֶׁלֹּא בִּפְנָיו, וְאֵין חָבִין לָאָדָם שֶׁלֹּא בִּפְנָיו** (הגמרא תבאר אם חכמים חולקים על כך).

גמרא

ביאור: כיצד העירוב מועיל לרבי אליעזר, הרי לא עשה משיכה

מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שנותן אדם מעה לחנוני שיזכה לו עירוב, כיצד זה מועיל, **הָא לֹא מָשַׁךְ** - הרי לא עשה משיכה, וקניין כסף אינו מועיל.

ביאור: ישנם אופנים שקונים בקנין כסף אף בלא משיכה

אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבָהוּ: עֲשָׂאוּהוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר כְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים בַּשָּׁנָה, שיש זמנים (כמבואר

להלן) שאמרו חכמים שבהם מעות קונות כדין תורה, (ובזמנים אלו לא תיקנו חכמים את תקנתם שאין מעות קונות), אף כאן, מפני תיקון שבת העמידו דבריהם על דין תורה.

הגמרא מביאה את דין ארבעה פרקים, ואת הביאורים שנאמרו במשנה זו, וביניהם את ביאורו של רבי יוחנן שמעות קונות בארבעה פרקים אלו

דְּתְנַן בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים אֵלּוּ [ערב יום טוב הראשון של פסח, וערב יום טוב של שבועות, וערב ראש השנה, וערב שמיני עצרת, וערב יום הכיפורים בגליל], אם שילם מעות לשוחט עבור בשר, הרי קונה את הבשר, על כן בזמנים אלו **מַשְׁחִיטִין אֶת הַטַּבָּח בְּעַל כָּרְחוֹ, אֲפִילּוּ שׁוֹר שָׁוֶה אֶלֶף דִּינָר וְאֵין לַלּוֹקֵחַ אֶלָּא דִּינָר אֶחָד כּוֹפִין אוֹתוֹ לִשְׁחוֹט** - אם שילם לשוחט אפילו רק דינר עבור בשר בשווי זה, המוכר חייב לשחוט עבורו את הבהמה כדי למכור לו בשר בסכום זה, כיון שכבר קנה בשר זה.

לְפִיכָךְ כיון שקנה מבעוד יום את הבשר, **אִם מֵת** השור, **מֵת לַלּוֹקֵחַ** - איבד הלוקח את מה שנתן, שהרי קנה את הבשר במעותיו.

השאלה בביאור המשנה

והנה יש להבין, מדוע אם מת השור, **מֵת לַלּוֹקֵחַ, הָא לֹא מָשַׁךְ** - הרי לא עשה משיכה, אלא רק נתן מעות.

ביאור א': מדובר שעשה משיכה

ולתרץ זאת **אָמַר רַב הוּנָא: בְּשֶׁמָּשַׁךְ** - שכן מדובר באופן שעשה משיכה.

דחיית הביאור

אמנם קשה על כך, **אִי הָכִי** - אם כך שמדובר שעשה משיכה, **אֵימָא סֵיפָא, בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה אֵינוֹ כֵּן** - אין משחיטין אותו על כרחו, ואם רצה טבח מחזיר לו את הדינר, **לְפִיכָךְ אִם מֵת, מֵת לַמּוֹכֵר.** וקשה: **אַמַּאי, הָא מָשַׁךְ** - למה אנו אומרים שהקונה לא קנה את הבשר, הרי עשה משיכה, ומשיכה קונה.

ביאור ב': מדובר שאחר (שאינו שלוחו) מזכה עבורו

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק: לְעוֹלָם בְּשֶׁלֹּא מָשַׁךְ, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, בְּשֶׁזִּיכָּה לוֹ עַל יְדֵי אַחֵר - זיכה טבח ללוקח בשור זה שוה דינר על ידי אחר, שמסר השור לאחר, ואמר לו זכה לו בו בשם פלוני.

בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים אֵלּוּ דִּזְכוּת הוּא לוֹ - להוציא מעות ולקנות בשר, שהכל קנים אז בשר, **זָכִין לוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה דְּחוֹב הוּא לוֹ** - שמוציא הוצאות, **אֵין חָבִין לוֹ אֶלָּא בְּפָנָיו.**

ביאור ג: מדובר שקנה רק בקנין כסף ובד' סרקים אלו אמרו חכמים שקונה בקנין כסף אף בלא משיכה

וְרַב אִילָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים אֵלּוּ הֶעֱמִידוּ חֲכָמִים דִּבְרֵיהֶן עַל דִּבְרֵי תּוֹרָה,

דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דְּבַר תּוֹרָה מָעוֹת קוֹנוֹת, דכתיב בפודה מן ההקדש (ויקרא כז) ונתן הכסף

וקם לו והוא קל וחומר אם מהקדש החמור אפשר לקנות בכסף, ודאי שמהדיוט אפשר לקנות בכסף.

וּמִפְּנֵי מָה אָמְרוּ מְשִׁיכָה קוֹנָה, גְּזֵירָה שֶׁמָּא יֹאמַר לוֹ נִשְׂרְפוּ חִיטֶּיךָ בָּעֲלֵיָּיה - שמא אדם ישלם מעות למוכר, והרי הוא קונה אותם במעות אף הם עדיין ברשות המוכר, והמוכר יאמר לו 'נשרפו חיטיך', ולא היה המוכר טורח להצילם משריפה וכדומה, כיון שהם כבר של הלוקח, לכן אמרו חכמים שאינו קונה עד שמושך את המטלטלים, וכל עוד לא משך הרי הם של המוכר, וממילא הוא טורח להצילם משריפה וכדומה.

◆◆◆

שנינו במשנה: **וּמוֹדִים בִּשְׁאָר כָּל הָאָדָם כּוּ'** שזכו לו מעותיו.

מבררת הגמרא: **מַאן שְׁאָר כָּל אָדָם,**

מבארת הגמרא: **אָמַר רַב: בַּעַל הַבַּיִת** - שאינו חנוני או נחתום.

מאמר א' של שמואל: אם נתן כסף לבעל הבית שיקנה לו חלק בפת לשיתוף הרי זה מועיל

וְכֵן אָמַר שְׁמוּאֵל: בַּעַל הַבַּיִת. דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ שהנותן מעות ואומר זכה לי אין זה מועיל **אֶלָּא נַחְתּוֹם** שדרכו להקנות בקניין, וכיון שמתכוין להקנות בקניין המעות אין זה מועיל, ולא מתכוון להקנות לו בחינם, **אֲבָל בַּעַל הַבַּיִת** שאין דרכו להקנות, אף אם נתן לו מעות, אין כוונתו להקנות בקניין המעות, ועל כן הוא **קוֹנֶה** את מה שבעל הבית מזכה עבורו.

מאמר ב' של שמואל: גם בחנוני אם נתן לו כלי קנה בקנין סודר

וְאָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ שאינו קונה **אֶלָּא** אם נותן לחנוני **מָעָה, אֲבָל** אם נותן לו **כְּלִי,** הרי הוא **קוֹנֶה** בקניין סודר שמועיל לקניית מטלטלין.

מאמר ג' של שמואל: גם בחנוני אם אמר לו ערב לי, הרי זה מועיל

וְאָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא דְּאָמַר לוֹ זְכֵה לִי - שלא עשאו שליח, אלא אמר לו שיזכה לו, וכיון שרוצה להקנות לו בקניין כסף אין זה מועיל, **אֲבָל** אם **אָמַר עָרֵב לִי, שְׁלִיחַ שַׁוְיֵיהּ וְקָנֵי** - הרי זה מועיל, כיון שעשאו שליח לערב ערובו.

◆◆◆

הלכה כרבי יהודה שמערבים לאדם עירובי חצירות שלא מדעתו

שנינו במשנה: **אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים וְכוּ'** שאין מערבים לאדם אלא מדעתו, בעירובי תחומין, אבל בעירובי חצירות מערבין בין לדעתו ובין שלא מדעתו.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה שמערבים עירובי חצירות אף שלא מדעתו, **וְלֹא עוֹד אֶלָּא כָּל מָקוֹם שֶׁשָּׁנָה רַבִּי יְהוּדָה בְּעֵירוּבִין הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ.**

אם הלכה כרבי יהודה רק בהלכות קניית עירוב או גם בהלכות מחיצה

אֲמַר לֵיהּ רַב חָנָא בַּגְּדָתָאָה לְרַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל שהלכה כרבי יהודה **אֲפִילּוּ בְּמָבוּי שֶׁנִּיטְּלוּ קוֹרוֹתָיו אוֹ לְחָיָיו** שרבי יהודה סובר שכיון שהמבוי היה מותר בטלטול בתחילת השבת, מותר לטלטל בו כל אותה השבת.

אֲמַר לֵיהּ: בְּעֵירוּבִין [בהלכות קניית עירוב] **אָמַרְתִּי לְךָ, וְלֹא בִּמְחִיצוֹת.**

שאלה: וכי חכמים חולקים על רבי יהודה בדין עירוב שלא מדעתו, הרי רבי יהושע בן לוי אמר שאם רבי יהודה אומר 'במה דברים אמורים' אינו חולק

אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: הֲלָכָה מִכְּלָל דִּפְלִיגִי - מכך שאמר שמואל 'הלכה' כרבי יהדה במשנתנו, משמע שחכמים חולקים בזה על רבי יהודה,

וקשה על כך: **וְהָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל מָקוֹם שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה 'אֵימָתַי', וּ'בַמֶּה** דברים אמורים' **בְּמִשְׁנָתֵנוּ אֵינוֹ אֶלָּא לְפָרֵשׁ דִּבְרֵי חֲכָמִים.**

[שאלה א' על השאלה:] הרי שנינו שחכמים חולקים

הגמרא מקשה על השאלה: **וְלָא פְּלִיגִי** - וכי רבי יהודה וחכמים לא נחלקו בזה, **וְהָא אֲנַן תְּנַן נִתּוֹסְפוּ עֲלֵיהֶן, מוֹסִיף, וּמְזַכֶּה, וְצָרִיךְ לְהוֹדִיעַ.** הרי מפורש שלחכמים אין מערבים ומשתתפים שלא מדעתו. הרי שהם חולקים על דברי רבי יהודה במשנתינו.

[דחיית השאלה:] בחצר הפתוחה למבוי אחד חכמים לא חולקים

עונה הגמרא: **הָתָם** [שם במשנה מדובר] **בְּחָצֵר שֶׁבֵּין שְׁנֵי מְבוֹאוֹת** - שאין אנו יודעים לאיזה מבוי הם רוצים להשתייך, ועל כן יתכן שאין זה זכות, ולכן צריך להודיע. אבל באופן שהחצר היא במבוי אחד, שהוא ודאי זכות, מערבים אף שלא מדעתו.

[שאלה ב' על השאלה:] רב חסדא אמר שרבי יהודה וחכמים נחלקו בדין עירוב שלא מדעתו

הגמרא מוכיחה שרבי יהודה וחכמים נחלקו בדין משנתינו: **וְהָאָמַר רַב שֵׁיזְבִי אָמַר רַב חִסְדָּא: זֹאת אוֹמֶרֶת חֲלוּקִין עָלָיו חֲבֵירָיו עַל רַבִּי יְהוּדָה.**

תשובה: עניין זה הוא מחלוקת אמוראים אם רבי יהודה נחלק על חכמים בדין עירוב שלא מדעתו או לא

עונה הגמרא: **אֶלָּא** (דף פב) **גַּבְרָא אַגַּבְרָא קָא רָמֵית** - וכי הינך שואל מאדם לאדם, **מָר סָבַר פְּלִיגִי** - שמואל שאמר הלכה כרבי יהודה סבר שחכמים ורבי יהודה נחלקו בעניין זה. **וּמָר סָבַר לָא פְּלִיגִי** - ורבי יהושע בן לוי סבר שרבי יהודה וחכמים לא נחלקו בזה.

ואלו הן הפסולין. מפורש בפרק זה בורר (פסחים דף כד:):

אמר ר' יהודה אימתי (ב) בו' בזמן שאין לו אומנות בו'. תא"ש המקריבן דפליגי רבנן דרבי יהודה אלמא כרבי יהודה דלפסיק בפרק זה בורר (שם דף כו:) מ"ר מאבהו אלמא כרבי יהודה ומכלן מסמע דשרי לשחוט בקופיא דאפילו לרמי כר תמא דמפרש טעמא דמשחט בקופיא פסול משום דאמסמא לא קניא שייגו לרבנן אבל לר' יהודה דמכשר היכא דגמיר אומנות אחרימי קסבר דכה"ג לאו אמסמכתא היא וטעמא דלא הוי אמסמכתא דלפיכ הקונטרס בפ' זה בורר (שם דף כד:) משום דלא דמי להיא דב"מ (ד' קד:) אם אומר אין אבל אם אינו אומר אלפא זוזי דהתם הוי בידו ולהכי לא גמר ומקני דמעיקרא כי אתני לדעתא דלא יהיב ליה (ג) אמסמכתא קמתני דטועה וסבור שלא יצא לידי כך אבל הכא לא סמיך אמידי אומנות לגמרי אלא לא ידע לא אומר לא (ד) ופפרק זה בורר (פסחים דף כה.) מתמנא גבי מפריחי יונים דקאמר דלא אמר אלא דלא מקרא דלא תנא דמולה בדעת עצמו התם הוא דאמר קיס לי בנפשאי דידעינא טפי ולהכי הוי אמסמכתא מתמנא היכא דבידו הוא דאמסמכתא טפי וקפה לי"מ דבסוף איחסו כאן (ב"מ דף עג:) גבי אלי מקלן דייהיב זוזי לאחריים לנמנן ליה אמרלא כו' ופריך מ"ש דאם אומיר לא אעיבד אלא אעבוד נפשיה הכא נמי כיון דלא ידע אי קני אי לא קני לא גמר ומקנה:

הדרן עלך חלון

כיצד משתתפין בתחומין מניח את החבית ואומר הרי זה לכל בני עירי לכל מי שילך לבית האבל או לבית המשתה וכל שקיבל עליו מבע"י מותר משתחשך אסור שאין מערבין משתחשך: **גמ'** (ד) אמר רב יוסף: אין מערבין אלא לדבר מצוה מאי קמ"ל תנינא לכל מי שילך לבית האבל או לבית המשתה מהו דתימא אורחא דמלתא קתני קמ"ל: וכל שקיבל עליו מבע"י: שמעת מינה אין בריירה דאי שי בריירה תיגלי מילתא למפרע דמבעוד יום הוה ניחא ליה אמר רב אשי (ד)הודיעוהו ולא הודיעוהו קתני אמר רב אסי (ה)קמן בן שש יוצא בעירוב אמו מיתיבי קטן שצריך לאמו יוצא בעירוב אמו ושאין צריך לאמו אין יוצא בעירוב אמו ותנן נמי גבי סוכה כי האי גוונא (ו)קטן שאין צריך לאמו חייב בסוכה והוינן בה (ז) ואיתנו קטן שאין צריך לאמו אמרי דבי ר' יגאי כל שנפנה ואין אמו מקנחתו ר"ש בן לקיש אמר כל שניעור ואינו קורא אימא אימא ס"ד גדולים נמי קרו אלא אימא כל שניעור משנתו ואינו קורא אימא אימא וכמה (ח)כבר ארבע כבר חמש אמר

גברא אגברא קא רמית מר סבר פליגי ומר סבר לא פליגי גופא (ט) א"ר יהושע בן לוי כל מקום שאמר ר' יהודה אימתי ובמה במשנתינו אינו אלא לפרש דברי חכמים ור' יוחנן אמר אימתי לפרש ובמה לחלוק ואימתי לפרש הוא והא תנן (ב) (ו)אלו הן הפסולים המשחק בקוביא ומלוה בריבית ומפריחי יונים וסוחרי שביעית אמר ר' יהודה (ז)אימתי בזמן שאין לו אומנות אלא היא אבל יש לו אומנות שלא היא הרי זה כשר ותני עלה בברייתא והכ"א בין שאין לו אומנות אלא היא ובין שיש לו אומנות שלא היא הרי זה פסול ההיא דרבי יהודה א"ר טרפון היא (ח)דתניא א"ר יהודה משום ר"ט לעולם אין אחד מהן נזיר לפי שאין נזירות אלא להפלאה אלמא כיון דמספקא ליה אי נזיר אי לא נזיר הוא לא משעביד נפשיה הכא נמי כיון דלא ידע אי קני אי לא קני לא גמר ומקנה:

הדרן עלך חלון

כיצד משתתפין מניח את החבית. כל פירותיהם היו רגילים להניח בחבית כדתניא לעיל [דף פ.] מביאין את החבית של יין ושל שמן ושל גרוגרות ושל שאר כל מיני פירות: **אין** מערבין אא"א דבר מצוה. לעיל (ט) דתנן אם בא נכרי לזמנך דאמר רב יוסף: אין מערבין אלא לדבר מצוה

גברא אגברא. דר' יהושע בן לוי אדשמואל שמואל דאמר הלכה סבר פליגי וכרבי יהושע סבר לא פליגי: **פפרוקין.** לעולת דכולן נזקנין מדבריהן דן לחמכמתא דלא קיימא ומגזל גזל ליה: **נקוביא.** בעיגרכון: **מפריחי יונים.** אי מיקדמה יונך ליתי: **סוחרי שביעית.** דלמחמת אמר (שמות כג): **כזמן שאין לזה אומנות אלא היא.** דקסבר ר' יהודה אסמכתא שהוא נסמך על דעתו שהוא יגמנו ועל אותה אסמכתא הוא מתנה קרע ולאו גזלנין ניהו ופסוליהו לפי שאין עסוקין ביגוונו של עולם דכיון דאין מכירין ובקיאין בטורח ועבר בני אדם אינן חסין על הכריחן אמרכתא ממון: **וחכ"א כו'.** קא ס"ד דייהו מ"ק דתמתי' אלמא אימתי לאלוק: **הרי.** בריירא מעוס ר"ש היא דאמר אסמכתא לא קניא דלאו בידו אלא דאפר' הכי גמר ומקני בגוון קוביא וכההיא גוונא לא הויא אסמכתא אבל היכא דבידו לא כדי לא כדי ע"ל:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה קמן בן שש נסמ"ל מצוה לחנכו. עי' תס"ל סימן לד:

מוסף רש"י

ואלו הן הפסולים. לגון הן הסוחרה אמרה אל תשא רשע אמר, וכגון מעון גלגלן הן הסוחרה אמרה אל תשא רשע אמר, וכל שכן דיין (שנהדרין כד:). המשחק בקוביא. תמיכת אל עצם שנאמרתן בעכבון ואמור הכנו לאמכמתא לא קניא והרי הן נגלגן מדרבנן, דמגלומיהם אינו קרוי גוזל אלא המוכך מיד לחם כדמסיק (ב"מ כב) ויגזול לחם המוכן מיד אמלגי (ר"ה כב.). ומלוה בריבית. לאו גזל דאוריתא הוא דאמסכתא אמון אל תשא דמעמיה הוא יהיב ליה (שם). ומפריחי יונים. הייגו נמי כעין קוביא, אי תקדמיה יונך ליתי (שם). וסוחרי שביעית. עשין אחוזה בפיות שביעית, דדחמנא אמר (ויקרא כה) לאכלה, וכל לאמוריה, ולפי שנתפרנו כל אלו לעבוד על דת מתמת ממון, אפשוט לניות מעיריהם שקר ע"י ממון ושוחד (ר"ה כב.) שוחל ומיומד ממון שבעיני אלו דכרי תורה הוה ליה כרשע דחמנא ומפסול לגון ולהעיד שטקה אחרי הכפע (שנהדרין כד:). בזמן שאין לו אומנות אלא היא. לדוחלא ואין שפוקין כיישוב אל עולם אינו בקיאין בגוני דיגון ומשא ומתן ואינן יכולי אחר לעולם (שם). לעולם אין אחד נכרך בדיר. שנים יכבדון ואחד שוכב, זה אומר אלוני הטובה בדיר פוסק, חם אומר אינו מיר, ואחר אחר הריני מיר אם כמותו אם שכוח מיר, ואכיו אומר הריני מיר אם כמותו אם שפוח מיר, ואניהם אמרוניים לגירות ונמנא כאחד אחד מהם, אחר כי עדפון אין אחד מהן נזיר לפי שאין נזירות אלא להפלאה, ואמר אם אינו נזיר הוא לא יהא נזיר הוא לא יהא דנזיר אלא

גַּבְרָא אַגַּבְרָא קָא רָמֵית מָר סָבַר פְּלִיגִי וּמָר סָבַר לָא פְּלִיגִי [התבאר בדף הקודם].

◆◆◆

גּוּפָא, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל מָקוֹם שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתַי, וּבַמֶּה דברים אמורים, **בְּמִשְׁנָתֵינוּ, אֵינוֹ אֶלָּא לְפָרֵשׁ דִּבְרֵי חֲכָמִים.**

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵימָתַי, לְפָרֵשׁ. וּבַמֶּה, לַחֲלוֹק.

שאלה: והרי שנינו במשנה שרבי יהודה אומר 'אימתי', וכוונתו לחלוק

שואלת הגמרא: **וְאֵימָתַי לְפָרֵשׁ הוּא.**

וְהָא תְּנַן, וְאֵלּוּ הֵן הַפְּסוּלִים לעדות, **הַמְשַׁחֵק בְּקוּבְיָא,** ומתערבים על כסף שמי שינצח יקבל כסף, והוא גזל מדרבנן שזה 'אסמכתא' שהוא סומך על דעתו שינצח, ועל סמך זה הוא מוכן להתחייב בממון לחבירו, ועל הצד שהוא לא ינצח אינו מסכים ואינו גומר בדעתו להקנות לחבירו את הכסף, **וּמַלְוֶה בְּרִיבִית, וּמַפְרִיחֵי יוֹנִים,** זורקים ומפריחים יונים לאויר ואומרים מי שיונתו תקדים יקבל כסף, **וְסוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית.**

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתַי בִּזְמַן שֶׁאֵין לוֹ אוּמָּנוּת אֶלָּא הִיא, שאין בזה איסור גזל, ואף שזו אסמכתא, מכל מקום על הצד הזה שהוא נסמך שהוא ינצח, הרי הוא מסכים להקנות לחבירו, אבל יש בזה איסור שאין עסוקין בישובו של עולם, שכיון שאין מכירין ובקיאין בטורח וצער בני אדם אינן חסין על חבריהן מלהפסידן ממון, **אֲבָל יֵשׁ לוֹ אוּמָּנוּת שֶׁלֹּא הִיא הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר.**

וְתָנֵי עֲלַהּ בְּבָרַיְיתָא, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין שֶׁאֵין לוֹ אוּמָּנוּת אֶלָּא הִיא, וּבֵין שֶׁיֵּשׁ לוֹ אוּמָּנוּת שֶׁלֹּא הִיא, הֲרֵי זֶה פָּסוּל.

הרי מבואר שרבי יהודה אומר 'אימתי' והוא חולק על תנא קמא, שתנא קמא הוא דעת חכמים (שדבריהם מבוארים בברייתא) והם סוברים שאין הבדל אם יש לו אומנת נוספת או לא, ורבי יהודה חולק ואומר שהוא רק כשאין לו אומנות נוספת.

תשובה: במשנה תנא קמא ורבי יהודה לא נחלקו ושניהם סוברים שרק אם אין לו אומנות אחרת הרי הוא פסול [ודעת חכמים בברייתא היא דעת רבי יהודה בשם רבי טרפון]

עונה הגמרא: **הָהִיא דְּרַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן הִיא** - ברייתא זו שהובאה בה דעת חכמים שאף אם יש לו אומנות אחרת הרי הוא פסול לעדות, אין זו דעת תנא קמא, אלא היא דעת רבי יהודה בשם רבי טרפון שהוא סובר אסמכתא לא קניא, ועל כן אף אם יש לו אומנות אחרת הרי הוא פסול לעדות,

[מקור מהלכות נזירות שרבי טרפון סובר שאסמכתא לא קניא] **דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מִשּׁוּם רַבִּי טַרְפוֹן:** שנים שיושבין וראו אחד בא, ואמר אחד מהן הריני נזיר שזה נזיר ואמר חבירו הריני נזיר שאין זה נזיר, **לְעוֹלָם אֵין אֶחָד מֵהֶן נָזִיר** - שניהם אינם נזירים, **לְפִי שֶׁאֵין נְזִירוּת אֶלָּא לְהַפְלָאָה** - שיהא נדרו מפורש על הודאי, ולא בתורת ספק אי נזיר אותו הבא כנגדו.

אַלְמָא כֵּיוָן דִּמְסַפְּקָא לֵיהּ אִי נָזִיר אִי לָא נָזִיר הוּא לָא מְשַׁעְבֵּיד נַפְשֵׁיהּ - הרי מוכח שכיון שהוא מסופק אם הוא נזיר או לא, אינו משעבד עצמו לנזירות, ואף שהוא חושב וסומך בדעתו שחבירו נזיר, ולכן אומר הריני נזיר שהוא נזיר, מכל מקום כיון שיודע שיכול להיות שהוא טועה, אינו גומר בדעתו להיות נזיר, **הָכָא נָמֵי כֵּיוָן דְּלָא יָדַע אִי קָנֵי אִי לָא קָנֵי לָא גְּמַר וּמַקְנֵה** - וממילא כך הדין גם לגבי אסמכתא שכיון שאינו יודע בוודאות אם יקנה או לא, אינו גומר בדעתו להקנות, וכיון שאסמכתא לא קניא הרי זה גזל.

הדרן עלך חלון